

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ERGENLERİN RUHSAL DURUMLARI VE EBEVEYN TUTUMLARI İLE
BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ PROGRAMI
DOKTORA TEZİ

Gülseren KESKİN

DANIŞMAN
Doç. Dr. Olcay ÇAM

İZMİR

2007

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

(Adı Soyadı)

(İmza)

Başkan : Doç. Dr. Olcay ÇAM (Danışman)
Üye: Prof. Dr. Besti ÜSTÜN
Üye: Doç Dr. Zümrüt BAŞBAKKAL
Üye: Yard. Doç Dr. Ayça GÜRKAN
Üye: Yard. Doç Dr. Gönül ÖZGÜR

Doktora Tezinin kabul edildiği tarih: 26.02.2007

ÖNSÖZ

Tezimin oluşmasındaki desteğinden ötürü sayın Doç. Dr Olcay ÇAM'a teşekkür ederim. Tezin uygulanması esnasında desteğini esirgemeyen sayın okul müdürümüz Prof. Dr. Tomris Özgür'e; ayrıca tezimin verilerin istatistiksel analizi aşamasında desteklerini esirgemeyen sayın Prof. Dr Ali Osman KARABABA'ya, bu çalışmaya katılan tüm ergenlere ve ebeveynlerine ve tüm dostlarıma, beni yetiştirip, bu günüme gelmemi sağlayan aileme ve tezimin hazırlanması aşamasında maddi manevi desteğini ve sabrını esirgemeyen eşime ve biricik oğluma teşekkür ederim.

Gülseren KESKİN

İÇİNDEKİLER

	<u>SAYFA NO</u>
ÖNSÖZ	İV
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar DİZİNİ	VIII
BÖLÜM I	1
GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER	
Giriş	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Hipotezler	6
1.4. Sayılıtlar (Varsayımlar).....	6
1.5. Araştırmanın Önemi.....	6
1.6. Sınırlılıklar ve Karşılaşılan Güçlükler	9
1.7. Tanımlamalar.....	9
1.8. Genel Bilgiler	11
1.8.1. Bağlanma Kuramı.....	11
1.8.2. Anne-Bebek Arasında Bağlanmanın Gelişimi.....	12
1.8.3. Bağlanma ve Sosyal Gelişim.....	16
1.8.4. Bağlanma Stilleri.....	17
1.8.5. Bağlanma Üzerinde Ebeveynin Rolü.....	21
1.8.6. Ergende Bağlanma Süreci.....	25
1.8.7. Çocuklukta ve Ergenlikte Gelişen Bağlanmanın Yetişkinliğe Aktarılması.....	36

BÖLÜM II..... 38

GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Tipi.....	38
2.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	38
2.3. Araştırmanın Evreni	39
2.4. Araştırmanın Örnekleme.....	39
2.5. Kullanılan Gereçler.....	42
2.6. Kullanılan Yöntem veya Yöntemler.....	50
2.7. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler.....	51
2.8. Veri Toplama Yöntemi ve Süresi.....	52
2.9. Verilerin Analizi.....	53
2.10.Süre ve Olanaklar	54
2.11. Etik Açıklamalar.....	54

BÖLÜM III..... 55

BULGULAR

3.1. Ergenlerin ve Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	55
3.2. Ergenlerin ve Ebeveynlerin İlişki Ölçekleri Anketi, Güç ve Güçlükler Anketi, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular.....	62
3.3. Sosyo-Demografik Özelliklerin, Ergenin Bağlanma Süreci Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	64
3.4. Sosyo-Demografik Özelliklerin, Ergenin Ruhsal Durumu Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	80

3.5. Sosyo- Demografik Özelliklerin, Ebeveynin Aile Yaşantısı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular.....	96
3.6. Ergenin İlişki Ölçekleri Anketi, Güçler ve Güçlükler Anketi, Ebeveynin Aile Yaşantısı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulgular....	114
BÖLÜM IV	118
TARTIŞMA	
4.1. Ergenlerin ve Ebeveynlerin Sosyo-Demografik Özelliklerin İncelenmesi	118
4.2. Ergenlerin ve Ebeveynlerinin İlişki Ölçekleri Anketi, Güç ve Güçlükler Anketi, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının İncelenmesi	120
4.3.1. Sosyo-demografik Verilerin Ergenin Bağlanma Süreci Üzerine Etkilerinin İncelenmesi.....	122
4.3.2. Sosyo-demografik Verilerin Ergenin Ruhsal Durumuna Etkilerinin İncelenmesi..	129
4.3.3. Sosyo-Demografik Verilerin Ebeveynin Aile Yaşantısı ve Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkilerinin İncelenmesi.....	135
4.3.4. Ergenin İlişki Ölçekleri Anketi, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Ebeveynin Aile Yaşantısı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi.....	144

BÖLÜM V	148
SONUÇ VE ÖNERİLER	
Sonuç.....	148
Öneriler.....	153
ÖZET VE ABSTRACT	
Özet.....	155
Abstract.....	157
KAYNAKLAR	159
EKLER	181
Ek-I. Sosyo Demografik Veri Formu	183
Ek-II. İlişki Ölçekleri Anketi	188
Ek-III. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)-Ergen Formu.....	189
Ek-IV. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	190
Ek -V. İzmir İli Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı İlçelerin Okulları ve öğrenci Dağılımı.....	193
ÖZGEÇMİŞ	207

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
1. Ergene Ait Sosyo-Demografik Verilerin Dağılımı.....	55
2. Ebeveyne Ait Sosyo-Demografik Verilerin Dağılımı.....	58
3. Annenin Gebelik ve Doğum Sürecine Ait Verilerinin Dağılımı.....	60
4. Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Değerlendirilmesi.....	62
5. Ergenlerin Güç ve Güçlükler Anketinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Değerlendirilmesi.....	62
6. Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Değerlendirilmesi.....	63
7. Ergenin Yaşına Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	64
8. Ergenin Cinsiyetine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	65
9. Ergenin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine Göre İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	66
10. Ergenin Aile Tipine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	67
11. Ergenin Başarı Durumuna Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	67
12. Ergen Annelerinin ve Babalarının Yaş Gruplarına Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	69
13. Ergen Annelerinin İş/Çalışma Durumuna Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	70

14. Ergenin Babasının Mesleğine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden	
Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	71
15. Ergen Annelerinin ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre,	
İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	72
16. Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Bir Fiziksel Sorunun	
Varlık Durumuna Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan	
Puanların Değerlendirilmesi.....	73
17. Annenin Doğum Sonrası İlk Bebekle Karşılaşma Zamanına Göre,	
İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	74
18. Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Korkulu Bağlanma Puan	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	76
19. Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Kayıtsız Bağlanma Puan	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	77
20. Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Güvenli Bağlanma Puan	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	78
21. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Saplantılı Bağlanma Puan	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	79
22. Ergenin Yaşına Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan	
Puanların Değerlendirilmesi.....	80
23. Ergenin Cinsiyetine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden	
Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	81
24. Ergenin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine Göre, Güçler ve	
Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	82
25. Ergenin Aile Tipine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden	
Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	83

26. Ergenin Başarı Durumuna Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden	
Alınan Puanların Değerlendirilmesi	83
27. Ergen Annelerinin ve Babalarının Yaş Gruplarına Göre, Ergenlerin	
Güçler ve Güçlükler Anketinden Aldıkları Puanların Değerlendirilmesi	85
28. Ergen Annelerinin İş/Çalışma Durumlarına göre, Ergenlerin Güçler ve	
Güçlükler Anketinden Aldıkları Puanların Değerlendirilmesi	86
29. Ergenin Babasının Mesleğine, Göre Güçler ve Güçlükler	
Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	87
30. Ergen Annelerinin ve Babalarının Eğitim Düzeyine Göre, Güçler	
ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	88
31. Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Fiziksel Bir Sorunun	
Varlık Durumuna Göre, Ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketinden	
Aldıkları Puanların Değerlendirilmesi	89
32. Annenin Doğum Sonrası İlk Bebekle Karşılaşma Zamanına Göre,	
Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	90
33. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Duygusal Semptom	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	92
34. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Davranışsal Sorunlar	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	93
35. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Akran Sorunları	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	94
36. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Dikkat Eksikliği Ve Aşırı	
Hareketlilik Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	94
37. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Sosyal Davranışlar	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	95

38. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Total Güçlük Skoru	
Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	95
39. Ergenin Yaşına Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu	
Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	96
40. Ergenin Cinsiyetine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk	
Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	97
41. Ergenin Aile Tipine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk	
Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	98
42. Ergenin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine Göre,	
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan	
Puanların Değerlendirilmesi	98
43. Ergenin Başarı Durumuna Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme	
Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	99
44. Ergenin Ailedeki Kardeş Sayısına Göre, Aile Hayatı ve	
Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların	
Değerlendirilmesi.....	100
45. Ergen Annelerinin ve Babalarının Yaş Gruplarına Göre, Aile	
Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan	
Puanların Değerlendirilmesi.....	101
46. Ergen Annelerinin İş/Çalışma Durumuna Göre, Aile Hayatı ve Çocuk	
Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi...	102
47. Ergenin Babasının Mesleğine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme	
Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	103
48. Ergen Annelerinin ve Babalarının Eğitim Düzeyine Göre, Aile Hayatı	
ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların	

Değerlendirilmesi	104
49. Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Bir Ruhsal Sorunun Varlık Durumuna Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi	106
50. Annenin Doğum Sonrası Bebeğini İlk Defa Kucağına Alma zamanına Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi.....	107
51. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Ev Kadınlığını Red Etme Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı.....	109
52. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Aşırı Annelik Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı	110
53. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Karı-Koca Geçimsizliği Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı.....	111
54. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Baskı ve Disiplin Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı.....	112
55. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı.....	113
56. Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi ve Güçler ve Güçlükler Anketinden Aldıkları Puanların Birbiri ile İlişkisinin Değerlendirilmesi.....	114
57. Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi ve Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanların Birbiri ile İlişkisinin Değerlendirilmesi.	115
58. Ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketi ve Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanların Birbiri ile İlişkisinin Değerlendirilmesi.	116

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU:

Bağlanma, insanın gelişim süreci içerisinde önemli bir yeri olan kavramdır. Doğumla birlikte anne bebek arasında gelişen bu süreç, kişinin gelişimini, diğer insanlarla ilişkilerini ve psikolojik uyumunu etkileyerek, tüm yaşam boyunca birey üzerinde etkinliğini sürdürür. Bebek, henüz becerilerinin yeterli derecede gelişmemiş olmasına bağlı olarak, kendisine bakım veren kişiye bağımlı olur, bu bağımlılık sürecinde bakım verenle kurduğu birebir ilişki ise, onun zihinsel ve duygusal gelişimi için son derece önemlidir (25, 138).

Bağlanma, yaşamın ilk günlerinde başlayan, bebeklerle bakım verenler arasında kurulan, zamanın büyük bir kısmının o kişi ile birlikte geçirilmek istenmesi, herhangi bir korku yaratan durum veya obje karşısında hemen o kişinin aranması, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin hepsini kapsayan, duygusal olarak olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade eder (3, 4).

Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar rolü anne ve baba oynamaktadır. Anne tarafından bir ölçüde karşılanan güvenlik duygusu çocuğun dünyayı algılayışını belirler. Çocuğun güvenlik gereksinimi karşılanmadığı takdirde, çocukta oluşan öz benlik algısıyla bağlantılı olarak sorun gelişebileceği öne sürülür. Bu süreç ise, “çalışma modelleri” olarak adlandırılan ilkeye dayandırılır (4, 25). Hayatın ilk üç yılında ortaya çıkan birçok psikopatolojinin kaynağı, bebeğin

birincil bakıcısı ile olan ilişkinin niteliği ile yakından ilişkilidir. Ortaya çıkan çoğu patoloji, bu ilişkinin ele alınmasını gerektirmekte ve klinik açıdan tedavinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, bebek ve birincil bakıcısı arasındaki ilişki örüntülerinin berraklaştırılması ve dinamiklerin saptanması önem taşımaktadır. Bebeklik psikopatolojisinde üzerinde önemle durulan konu bağlanma örüntüsüdür (14, 16).

Bebekler bağlanma kişinin ulaşılabilirliğine, olumlu tepkiselliğine yönelik beklentilerine bağlı olarak belirli bağlanma örüntüleri geliştirir. Ainsworth'a göre bebeklerin bağlanma kişisi ile teması sürdürmeye yönelik güvenli ve güvensiz olmak üzere iki tür bağlanma stili geliştirdikleri öne sürülmüştür (3, 17,85,165).

Güvensiz bağlanma da kaygılı, kararsız (ambivalan/iki değerli) ve kaçınmacı (avoidance) olarak ikiye ayrılır. Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar anneden ayrılırken normal bir gerilim yaşarlar, anne geri döndüğünde ise mutlu ve sevinçli bir karşılama içine girerler. Kaygılı, kararsız bağlanma tarzındaki çocuk ise anneden ayrılırken aşırı bir üzüntü ve ayrılamama davranışı gösterirken, anne geri döndüğünde anneye öfkeli ve reddedici bir tutum sergiler. Kaçınmacı çocuklarda ise, ayrılış anı sakin ve neredeyse tepkisizken, buluşma anı anneyi reddedici ve uzaklaştırıcı niteliğe bürünür. Son günlerde bağlanma stillerine bir yenisi eklenmiştir. Bu yeni bağlanma stili, tutarsız ebeveynler sonucu oluşabilen, kendilerini negatif gören ve başkalarını olumlu, değerli gören bir çalışma modeli ile karakterize dezorganize bağlanma stilidir. Bartholomew ve Horowitz'in (1991) güvenli ve saplantılı biçimleri Hazan ve Shaver'in (1987) güvenli ve kaygılı-kararsız biçimlerini karşılamaktadır. Hazan ve Shaver'ın sınıflamasında son biçim olan kaçınan bağlanma biçimine karşılık Dörtlü Bağlanma Modeli'nde iki farklı biçim yer almaktadır. Bunların ilki, kayıtsız (dismissing) bağlanma biçimi, ikincisi korkulu

(fearful) bağlanma biçimi'dir (3, 17,85,165). Saplantılı bağlanma biçiminde ise ergen ilişkilerinde açık ve güvenilir olmayan bir yapı sergilemektedir.

Bağlanma tarzları kendisini pekiştiren bir özelliğe de sahiptir. Diğer bir deyişle, var olmalarına neden olan karakteristik özellikleri kendi devamlılıklarını da sağlayıcı niteliktedir. Öyle ki, erişkin hayatta da bu bağlanma tarzlarının uzantıları gözlemlenebilir (85, 165). Bağlanma tarzları aynı zamanda ergenin de yaşamını etkiler. Ergenin bağlanma süreci, ergenin kurduğu sosyal ilişkilerin niteliğine göre içsel çalışma modeli üzerinde şekillenir ve ergenin bağlanmayla ilgili zihinsel sürecini, kişiler arası ilişkilerini yansıtır.

İçsel çalışma modeline göre davranışsal süreç (yakınlık arama, baş etme) ve duygusal süreç (algılama, yorum, beklenti) bağlanma stillerinden etkilenir ve güvensiz bağlanan ergende duygusal, davranışsal süreçte sorunlar yaşanır. Yapılan araştırmalarda ruhsal sorunu olan bireylerde güvenli bağlanmaya daha az rastlandığı belirlenmiştir.

Kararsız bağlanması olan ergenlerin sorunlarını abartarak kendilerini ifade ettikleri, kaçınmacı ergenlerin ise, sorunlarını görmezden gelmeye meyilli oldukları belirtilmiştir. Bu duruma bağlı olarak kararsız bağlanma tarzına sahip olan ergenlerde anksiyete, depresyon, düşünce bozuklukları ve sosyal kabul görme gereksinimi, sınır kişilik bozukluğu diğer gruplara göre daha çok gözlenmektedir.

Öte yandan kaçınmacı bağlanma tarzına sahip ergenlerde ise davranım bozukluğu, madde kötüye kullanımı ve bunlara bağlı olarak antisosyal kişilik bozukluğuna daha sıklıkla rastlanmaktadır. Saplantılı bağlanma stilinde ise dışavurum davranışlarının arttığı gözlenmektedir. Bu tür sorunlar ise, ergenin akademik başarısını düşürmekte, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurmasını engellemekte ve sorunlarla baş etme becerisini azaltmaktadır (17, 28, 73, 89,119).

Bağlanma süreciyle ilgilenen pek çok kuramcı, kişinin ergen ve erişkinlik yaşamında diğer insanlarla kuracağı ilişkilerin niteliğini ve insanlardan beklentilerini belirleyen, anne ve babanın çocuğa karşı tutumu ve bu kişinin yaşamının erken dönemlerinde annesiyle kurduğu bağlanma ilişkisi olduğunu kabul eder. Holmes (1994) tarafından aktarıldığı üzere; Winnicott'a göre, iyi bir anne, çocuğu ile empati kurarak, çocuğun nesne devamlılığı bilgisinin hangi basamağına ulaştığını anlar ve böylece, ondan ne kadar süre için ayrı kalabileceğini bilir. Winnicott bunu şu cümlelerle ifade etmiştir; "Anne bilir ki; çocuğunu, çocuğun annenin yaşadığı ve ona yakın olduğu fikrini koruyabileceği süreden daha uzun süre (dakika, saat, gün) yalnız bırakmamalı, ondan ayrılmamalıdır. Eğer anne, çocuktan çok uzun bir süre uzak olmak zorunda olduğunu biliyorsa, çocuğun tekrar anneyi kabul edebilmesi için, çocuğuna kavuştuğu sırada annenin de bir terapist d6nmesi, bir terapist gibi davranması gerekir"(87).

Ana babalar da çocuklarıyla etkileşimlerinde bireysel farklılıklar gösterir. Bağlanma sürecini olumsuz etkileyebilecek anne baba tepkileri ise şöyle tanımlanabilir: Bebeğin aşırı ağlaması ve görünümünü bozan ciddi bedensel kusurları olan bebeklere sahip olmak. Ebeveynin bebeği reddetmesi bedensel kusurlar dışında başka nedenlerle de görülebilir. Reddedilme her çocuğu etkiler, ama ne kadar etkileyeceği çocuğun duruma olan tepkisine bağlıdır. Bir çocuk davranış sorunları ve alınganlık geliştirebilir, bir başkası diğer ebeveyni ile güçlü bir ilişki kurmayı deneyerek durumu dengeleyebilir (13, 20, 165).

Ebeveynin ruhsal sıkıntı öyküsünün eşlik ettiği dönemlerde, çoğu zaman bebeğe sağlıksız bakım verme ve uygunsuz tepki verme ile bireyde gelişen sağlıksız bağlanma stilleri, ergenlik ve yetişkinlik dönemi bireyin ruhsal sağlığını da etkiler. Özellikle depresyonun, agorafobinin ve sınır kişilik bozukluğunun, alkol-madde

bağımlılığının bağlanma bozukluklarının temelinde yer alan ayrılma anksiyetesi ile yakın ilişkisi olduğu saptanmıştır (11, 23, 38, ,70, 87, 89, 143, 151,168, 179).

Çocuk ve ergenlerde sık rastlanan bağlanma bozukluklarından reaktif bağlanma bozuklukları ise ergenlerde psikiyatrik bozukluklarla birlikte gözlenmektedir. Ciddi bağlanma problemleri yeme problemleri, aşırı kilo kaybı, istenmeyen agresif davranışlar, ya da içe kapanma ve sosyal izolasyon, sürekli kendini geri çevrilmiş ve stres altında hissetme, obsesyonların yoğunlaşması, ümitsizlik, kırgınlık şeklinde kendini gösterebilmektedir (143, 151).

Sonuç olarak, sağlıklı bağlanma çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimi için çok önemli bir gereksinim olup çocuğun daha sonra yaşamındaki ilişkilerinin de temelini oluşturmaktadır. Yaşamın ilk aylarından itibaren annenin tepkilerine bağlı olarak şekillenen bağlanma ileride karşı cinsle olan ilişkilerini, eş seçimini, akranla olan ilişki biçimini etkilemekte ve bağlanma bozukluğu davranışsal bozuklukların gelişimine, fizik hastalıkla açıklanmayan gelişim geriliklerinin oluşumunu yol açabilmektedir.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI:

Bu çalışmada bağlanma düzeyini etkileyebileceği düşünülen değişkenler göz önüne alınarak; ebeveyn -ergen ilişkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada ergenin;

- Ruhsal durumları ile bağlanma stilleri arasında ilişkinin araştırılması,
- Bağlanma stillerine ebeveyn tutumlarının olası etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada yer alan alt amaçlar ise, ergenlerin bağlanma düzeyi, ruhsal durumları, ebeveyn tutumları üzerinde sosyo-demografik özelliklerin etkisinin değerlendirilmesidir.

1.3.HİPOTEZLER:

1. Ergenlerin ruhsal durumları ile bağlanma stilleri arasında ilişki vardır.
2. Ergenlerin bağlanma stilleri, ebeveyn tutumlarından etkilenir.

1.4.SAYILTILAR (VARSAYIMLAR):

Araştırmadaki denek sayısı, araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilecek kapasitededir. Denekler homojen dağılım göstermektedir. Araştırmada görüşme tekniği ile ergenlere sorular sorulmuş ve her ergene benzer ve eşit koşulların sağlanmasına özen gösterilmiştir.

1.5.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ:

Bowlby'nin (1988) geliştirdiği bağlanma teorisine göre; bağlanma, gelişen çocuk ile dışarıdan ihtiyacını gideren veya ilgi gösteren kişi arasındaki duygusal tonu yansıtır. Aynı zamanda bağlanma davranışı, bebeğin tehlikelerden korunmak, fiziksel ve duygusal güvenliğini sağlamak için koruyucu olarak algıladığı özel bir kişiye olan yakınlığını sürdürme eğilimidir. Bu kişi, primer olarak infantın bakımından sorumludur ve bebek duygusal enerjisini ona yönlendirir (25). Bu kuram bebeklerin ve çocukların birincil bakıcılarından (genellikle anne) belli sürelerle ayrı kalmaları sırasında gösterdikleri tepkilerin gözlenmesinden ortaya çıkmıştır ve kuramın temel amacı bebeklerin birincil bakıcılarına nasıl bağlandıklarını ve onlardan ayrıldıkları zaman yaşadıkları duygusal stresi açıklamak ve tanımlamaktır (3, 4).

Spesifik stabil bir figüre bağlanma, sağlıklı gelişim için önemlidir. Bowlby'e göre bağlanma anne ile olan "doyum ve zevkin olduğu, sıcak, yakın ve devamlı ilişki" olduğu zaman gerçekleşir. En üst düzeyde anne/bebek bağlanmasının oluşması için, anne ve çocuk arasındaki etkileşimin sürekli olarak tekrarlanması

(süreklilik), güvenli bir çevre (dengelik), anne ve çocuğun her biri için birbirlerinin öneminin güçlendiği (karşılıklılık) bir ilişkinin olması zorunludur (34, 59).

İlk yıllarda anne ile kurulan bu bağ, çocuğun güven duygusunu yerleştiren güçlü bir bağıdır ve hayat boyu değişime karşı bir direnç gösteren kişiliğinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Anne ve çocuk arasında kurulan güvenli bir bağlanma ilişkisi çocuğa sağlıklı psikolojik gelişim olanağı sağlar. Yanlış gelişmiş ya da dönem dönem kesintilere uğramış bağlanma ilişkilerinin kişilik problemlerine ve zihinsel hastalıklara yol açacağı iddia edilir. Bowlby'e göre güvensiz bağlanma biçimleri nevrotik bir kişiliğin gelişmesine zemin oluşturur (25, 40).

Bağlanma yaşamın ilk aylarında gelişmesine rağmen, yaşamın sonraki yıllarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir ve yaşam boyunca sosyal ilişkilerin gelişiminin temelinde bağlanma yer alır. Ergenlikten önce, bağlanma çocuğun kendini tehlike altında ya da rahatsız hissettiğinde öncelikle ebeveynleri ile birlikte kullandığı benliği koruma stratejilerini ifade ederken, ergenlik döneminde ve sonrasında ebeveynler ile geliştirilen sıcak, doyurucu bir ilişki akranlar ile daha kaliteli bir ilişki kurulmasına ve duygusal açıdan doyum sağlanmasına yol açar (83, 105, 147,151).

Çocukluk ve ergenlik döneminde ortaya çıkan birçok ruhsal sorunun kaynağı, bebeğin birincil bakıcısı ile olan ilişkisinin niteliği ile yakından ilişkilidir. Ortaya çıkan çoğu sorun, bu ilişkinin ele alınmasını gerektirmekte ve bu klinik açıdan da tedavinin temelini oluşturmaktadır. Bebeklik döneminde yaşanan güvensiz bağlanma örüntülerinin gelecekteki ilişkiler üzerindeki etkisi günümüzde önemini koruyan bir konu niteliğindedir. Güvenli ve güvensiz bağlanma örüntülerinin, duygulanım düzenleme ve davranışların organizasyonu süreçleri üzerinde etkileri vardır. Bu

nedenle, bebek ile birincil bakıcısı arasındaki ilişki örüntülerinin berraklaştırılması ve dinamiklerin saptanması önem kazanmaktadır (180, 181, 182).

Anne bebek bağlanmasının oluşumu ve anne bebek ilişkisinin gelişiminde, gebeliğin planlanması, gebeliğin istenmesi, annenin güven duygusu, ailenin sosyoekonomik ve kültürel durumu, eş ilişkileri, eş desteği, annenin ailesiyle ve sosyal çevresiyle olan ilişkileri, doğum şekli, ilk günlerde yaşanan anksiyete, anne ve bebeğin sağlık durumu, çocuk bakımı bilgisi gibi faktörlerin de etkili olduğu belirtilmektedir (154, 157, 158).

Bu noktada kuramı çikış noktasından başlayarak aile dinamikleri bağlamında bağlanma stillerinin incelenmesi, bağlanma sürecinin kişilik problemlerinin ve ruhsal hastalıkların temelindeki yerinin daha rahat anlaşılmasını sağlayabilir. Bağlanma düzeyinin saptanması ile anne-ergen arasındaki ilişki değerlendirilebilmekte ve konunun ilişkiyel boyutu ortaya çıkarılabilmektedir.

Güvenli bağlanma ve sağlıklı duygusal gelişim bireyin ve toplumun gelişimi bakımından en önemli yatırımdır. Bu nedenle, erken dönemde duygusal gelişimle ilgili koruyucu ve risk faktörlerinin saptanması önem arz etmektedir. Bu çalışmanın en önemli katkısı toplumda güvenli bağlanma ve buna uygun anne-babalık tutum ve davranışları konusunda bir farkındalık yaratmaktır. Bu çalışmada Türk ergenlerin bağlanma düzeyleri, ruhsal durumları ve ebeveyn tutumlarının birbiri ile ilişkisinin değerlendirilmesi açısından bir ilk olma niteliği taşımaktadır. Araştırmadan elde edilecek zengin veri setinden hem uluslararası yayınlar hem de uygulayıcılara ve ailelere yönelik psikoeğitim yapılabilecektir.

Bağlanma süreci gelecekteki kişiliğin gelişimi için önemli bir süreçtir. Bağlanma bozuklukları ergenlik ve yetişkinlik süreci psikopatolojilerinin kaynağı olabilir. Bağlanma bozukluğu yaşayan bireylerin sağaltımlarında duygusal stabilite

ve kişiler arası ilişkilerin yapılandırılmasının önemi büyüktür. Bu süreçte psikiyatri hemşirelerinin ergenlerin benlikleriyle ilgili farkındalıklarının artırılması, affektin regülasyonu, kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesi konularındaki girişimleri, destekleyici yaklaşımı, ebeveynlere anne ergen arasındaki sağlıklı bağlanmanın gelişim sürecine yönelik psikoeğitimin sağlanması ile ergenlere ve ailelere yardımcı olunması sağlanabilir.

Tüm bunlar göz önüne alındığında bu çalışma; ergenin bağlanma düzeyi hakkında bilgi sahibi olabilmek, bağlanma ile ruhsal bozuklukların ilişkisinin saptanması ve bu bağlanma stillerinin gelişiminde ebeveyn tutumlarının rolünün belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

1.6.SINIRLILIKLAR VE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER:

Araştırma da değişik bölgelerden rastgele yöntemle seçilmiş ergenlerin 11-16 yaşları arasında olması ve araştırmayı sürdüreceği düzeyde ruhsal iyilik düzeyine sahip olması koşulu önemli araştırma ön koşulları olarak belirlenmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması sırasında ergen ile görüşmenin yapılabileceği bir odanın hazırlanması konusunda sıkıntılar yaşanmıştır.

1.7.TANIMLAMALAR:

Bağlanma: Gelişen çocuk ile dışarıdan ihtiyacını gideren veya ilgi gösteren kişi arasındaki duygusal tonu, bağı yansıtır (25).

Güvenli bağlanma: Güvenli bağlanma gerçekleştiren çocuk; kendisini sevmeye/desteklenmeye değer olarak algılar ve diğer insanların güvenilir olacaklarına/kendisinin gereksinimlerine duyarlı olacaklarına inanır (3,4,25).

Avoidant/ kaçınmacı bağlanma: Kaçınmacı bağlanmada, çocuk ayrılış anı sakin ve neredeyse tepkisizdir, buluşma reddedici ve uzaklaştırıcı özelliktedir. Yabancınn varlığına da aldırmaz. Kendi kendine yetebilmeye aşırı önem verirler (3,4,25).

Dezorganize bağlanma: Dezorganize bağlanma şeklinde çocuk annesini ya da bakım vereni korkmuş ya da korkutucu olarak görür. İnsanlarla tutarlı etkileşim kuramaz. Eğer bir çocuk kendisini anlamak için ebeveynini bir ayna gibi görüyorsa, dezorganize bağlanma gösteren çocuk, kendini kırılmış bir aynada binlerce parçaya bölünmüş olarak görür (3,4,25).

Kaygılı-kararsız (Saplantılı) bağlanma: Kaygılı-kararsız bağlanan çocuk çok kısa süreli ayrılıklara bile katlanamaz. Anne ya da bakım veren giderken aşırı üzüntü gösterir, geri döndüğünde ise öfkeli ve reddedicidir. Ebeveynin ilgisine karşı koyar (3,4,25).

Tepkisel bağlanma: Beş yaşından önce gelişen ve tek nedeni sağlıksız çocuk bakımı ile ilgili bir bağlanma ve iletişim problemidir. Çocukta ilişki kurmada duygusal yakınlık göstermede bozukluk, içe çekilme , konuşma gecikmesi , insanlara karşı ilgisizlik , çevreye karşı duyarsızlık ve otistik belirtiler olabilir(130, 172).

Anaklitik depresyon: Birincil bakıcılarından erken dönemde ayrılmış kurum çocuklarında kayıtsızlık, geri çekilme, ağlamaklılık, yemeği reddetme ve uyku bozuklukları şeklinde ortaya çıkan depresyondur (4, 52).

Ayrılık anksiyetesi : Ayrıma anksiyetesinin temel özelliği, bebek ya da çocuğun evden ya da evde bağlandığı kişiden ayrılmasına bağlı aşırı anksiyetesinin olmasıdır (43,59,73).

1.8.GENEL BİLGİLER

1.8.1.Bağlanma Kuramı

Erken çocukluk döneminde ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kişinin gelişimini, diğer insanlarla ilişkilerini ve psikolojik uyumunu etkilediği konusunda genel bir kabul vardır. Bu kabule götüren ilk ve en önemli kanıtlar, Bowlby'nin çocuğa temel bakım veren kişi ile çocuk arasında kurulan sosyal bağın normal gelişim için oldukça önemli olduğunu gösteren araştırma sonuçlarıdır (41).

Tanım olarak bağlanma biçimi, yaşamın erken döneminde belirlendiği ve süreklilik gösterdiği düşünülen, bireyin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsüdür. Bağlanma kuramcılarına göre, bağlanma biçimi, süt çocukluğu döneminde güvenli ya da güvensiz olarak bir kez belirlendikten sonra yaşam boyunca süreklilik gösterir (25).

Zeanah ve arkadaşları (1997), bağlanma ilişkisinin niteliğinin anne ile bebek arasındaki ilişki tarzı ile şekillendiğini belirtmişlerdir (182). Anne-bebek ilişkisindeki ilk süreç, açlık ve susuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasıdır. Bunun ardından, annenin bebeği ile geçirdiği zaman dilimi ve bu zaman dilimini nasıl kullandığı önem kazanmaktadır. Bebeğin, sosyal ve duygusal açıdan gelişebilmesinde, mevcut bağın kuvvetlenmesinde annenin duyarlılığı önemlidir (48, 49, 93). Anne ve çocuk ilişkisinde gerek anne, gerekse de bebek birbirlerinin duygularına cevap verdikleri oranda aralarındaki duygusal iletişimin kalitesi artmaktadır (92, 93) .

Annenin ya da bağlanılacak kişinin bebekle ilişki içinde olması sonucu sağlıklı bağlanma gelişir. Bağlanmanın gelişmesi izolasyonu engeller (25, 38). Ancak zeka düzeyi düşük ya da duygusal olarak olgunlaşmamış annelerin bebeği ile bağlanma problemi yaşadıkları saptanmıştır (4, 5). Bağlanma sürecinin sağlıklı bir

şekilde geliştiği durumlarda; bireylerin ilerleyen yaşamında aile yaşamlarındaki ve iş yaşamlarındaki doyum düzeylerinin de arttığı bildirilmektedir.

1.8.2. Anne-Bebek Arasında Bağlanmanın Gelişimi

Preverbal dönem öncesinde erişkin-bebek arasındaki iletişiminin ana kaynağını duygular oluşturur. Bebek, doğumu ile duygusal alanın üyesi olur. Bu üyelik doğum öncesi başlamıştır, doğumla birlikte doruğa ulaşır. Bebek bu duygusal alan içinde büyür ve anneye bağlanır (5). Doğum sonrası anne ve çocuk arasında güvene dayanan bir ilişki yapılır. Anne-bebek arasındaki güvenli ilişki baba ve kardeşlerin katılımı ile güçlenir. Bu sosyal desteğin niceliği ve niteliğiyle anne-bebek bağlanması arasında kuvvetli ilişkinin olduğu bildirilmektedir (123, 180). Bebekle ilişkinin gelişiminde ve ebeveynler tarafından bebeğin kabullenilebilmesinde bu derin memnuniyet duygularının önemli bir yeri vardır. Bebeğe, özel bir sevgi hissetmek ve anne/baba rolünün iyi bir şekilde yerine getirilmesi, bağlanmaya doğru duygusal bir atmosfer yaratır. Bebeğe yönelen annelik/babalık davranışları, bebeğin kendisine değer verme duygusunun gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Anne, bağlanma süreci içerisinde bebeğin kendini tanımasında "ayna" görevi üstlenen, beslenme ve yıkama gibi birebir ilişkide duyarlı, işbirliğine yönelik görevler üstlenen bir kişi olarak tanımlanır (167).

Dokunma, anne-bebek ilişkisini artırır. Bebekle göz-göze ve ten-tene temas yakınlaşmanın önemli bir parçasıdır. Bebek annenin ona dokunmasıyla birlikte gülümsemekte, uzun süreli göz ilişkisi kurmakta ve diğer insanlara göre ona daha fazla ses çıkartmaktadır. Onun yanında kendisini daha rahat hissetmektedir. Anne/babanın anne/baba rolünü kabullenmesi, bebeğin gereksinimlerini tanıması ve uygun bir şekilde cevaplaması ile bağlanma gelişir (104). Erken doğan bebeklerde,

bebeklerin doğum haftalarına bağlı olarak uzun süre tıbbi gözlem altında tutulmaları ve bebeklerin ailelerinden ayrı kalmaları nedeni ile anne ve bebek arasındaki ilişki süreci geç başlamaktadır. Anne ve bebek arasındaki bedensel temas gecikmeye uğradığından bebekte bağlanma bozukluğu görülme riski artmaktadır (14, 22, 125).

Doğumdan bir müddet sonra anne/babalar bebeklerinin gereksinimlerinin kendilerinden farklı olduğunun farkına vararak, bebeğin bireyselleşmesine izin verirler (104). Gerçek anlamda bağlanmanın oluşabilmesi için, bebeğin anneyi diğerlerinden ayırt edebilmesi, nesne sürekliliğinin olması gerektiği ve sembolik oyun yetisinin (oyunda nesnelere ve kişileri simgesel olarak temsil edebilme) önemli olduğu düşünülmektedir (141).

Yaşamın ilk iki yılını kapsayan bağlanma süreci dönemlere ayrıldığında; doğumdan 8-12 haftaya kadar uzanan ilk dönem bağlanma öncesi dönem olarak ifade edilir. Bu süreç içinde bebek anneye yönelmiştir, annenin uyarılarıyla hareketlenir. Çevresindeki kişilere yönelme davranışı gösterir ancak kişileri ayırt edebilme yetisi yoktur ya da çok kısıtlıdır (80, 99). Bağlanmanın ilk işaretlerinin ortaya çıktığı ikinci dönem 8-12 haftadan 6. aya kadar uzar. Bu dönemde bebek anneyi yabancılardan ayırt etmeye ve dikkatini daha çok anneye yönlendirmeye başlar ve bu haftalarda özellikle çıplak olarak bebeğin kucağa alınması ile annenin bebekle ten teması oluşturması, bağlanma duygusunu artırır, böylece dokunma duygusu ile bebeğin dış dünyayı algılaması da kolaylaşmaktadır. Bağlanmanın tam olarak gözlemlendiği 3. Dönem 6-24 aylar arasındadır. Altıncı aydan itibaren "Ayrılma-Bireyselleşme" dönemi başlar. Bu dönemde iki ana gelişimsel süreç yaşanır. Birincisi intrapsişik otonominin, algılamının, belleğin ve gerçeği değerlendirilmenin evrimi olan bireyselleşme ve farklılaşma, ikincisi uzaklaşma ve mesafe koyma, sınır oluşumu, anneye bağlanmanın çözülmesini içeren ayrılımdır. Bu dönemin başlangıcında bebeğin anneye bedeninin

daha fazla farkındalığını içeren bir ilişki kurmaya başlaması dikkat çeker. Bebek bedenini annenin kucağına göre biçimlendirir. Bedeni ile annenin bedeni arasındaki mesafeyi ayarlama becerisi geliştirir. Bebek sosyal gülümseme de edinir. Çocuğun sağlıklı olması için onun anneden ayrılması, kopması gerekmektedir. Bu dönemde bağlanma davranışı yakınlık arayışı ile kendini gösterir ve küçük çocuklarda bağlanılan kişilerden ayrılma ile belirginleşir. Çocuğun bireyselleşip anneden ayrılabilmesi de, ancak ona güvenli bağlanabilmiş olabilmesi ile olanaklıdır (4, 158). Bu sürede bebek anneden ayrıldığında ağlar, huzursuzluk işaretleri gösterir, annenin dönmesi ile birlikte veya annenin dönüşünden emin olduğunda ağlama sonlanır. Bu dönemin ardından çocuk yaşamında gerek birincil bakıcısıyla gerekse de diğer insanlarla geliştireceği karmaşık yapıdaki ilişkilere girer (92). Sekizinci ayla birlikte bebekler çevrelerindeki ilişki örüntülerini anlamlandırmaya başlarlar. Bu dönemde, bebek gerçek ve belirgin bir objeye yönelmektedir. Bu ay öncesinde anne, bebek için çok önemli değilken, sekizinci aydan itibaren bağlanma ilişkisiyle bebek çok geniş yelpazede olan sosyal ilişkilerini sınırlandırmaktadır. Artık bebek, ilgisini, tüm ihtiyaçlarını karşılayan kişiye yöneltmektedir. Bu dönemden itibaren bebekler yabancı kişilerle karşılaştıklarında korku, kaygı ya da kaçma davranışlarında bulunmaktadırlar (80, 99). 25'nci aydan sonra anneden bağımsız olan bebeğin annesiyle geliştirdiği karmaşık ilişki vardır.

Bağlanma için gerekli olan anne-bebek arasındaki sürecin özellikleri şunlardır (3, 4, 25, 166):

a. Erken ikili ilişki (memelilerde ve kuşlarda olduğu gibi): Bebek annesi ile çok erken dönemde ilişki içine girer. Bu durum yaklaşık yedi ay civarında ortaya çıkan birincil bağlanma ilişkisidir ve süreklilik özelliği taşır.

- b. İlk sosyal nesne olan annenin duyarlı ve etkileşimsel özellikleri: Anne, bebeğin çevresini davranışlarının gelişebileceği temel alan durumuna getirir. Bu temel alan bebeğin ruhsal gelişmesini yapacağı, isteklerinin karşılandığı, ona uygun koşulların bulunduğu alandır. Anne, bebek için bu temel alanı hazırlar ve bebek bu temel alanda ruhsal gelişmesini yapar, onun isteklerini karşılar, ona uygun koşullar bulur.
- c. Erken dönemde ben ve diğeri ayrışması: Bağlanmanın getirdiği birliktelik içinde bebeğin bağımsız davranmayı denemesi için uygun koşulların bulunması ve bu denemelere olanak sağlanması anlamını taşır.
- d. Erken güvenli tutumun oluşması: 12'nci ay sırasında hareketlenme (emekleme-yürüme) ile başlar. Ancak bu özellik hareketlilik öncesinde bilişsel düzeyde ortaya çıkar. Evin alansal olarak tanınması, annenin özgül davranışlarını bekleme, annenin bebeğin uyarılarına yanıt vermesi ve annenin oyunlarında bebek tarafından kullanılmasını ifade eder.
- e. Ayrılık protestosu: 12-30'ncü aylar arasında gözlenir. Daha erken dönemlerde de saptanabilir. Anneden ayrılma ile birlikte ikili ilişkinin bozulmasını taşıyamama, ikili ilişkiyi oluşturmak için anneyi ilişkiye davet etmeyi ifade eder. Diğer bir deyimle ilişkinin bozulduğunun farkına varılması ile çevreyi, anlık kopmuş, bozulmuş ilişkiyi onarmak için uyarma girişimidir. Ayrılık bebek için dayanılmazdır. Ayrılmanın yerine bir başkasının konulması için 'yakınlık arayışı' içine girer. Ayrılık durumlarında 'ayrılık protestosu' ortaya çıkar, bağlanılan bireye yönelir. Bağlanılan nesnenin kaybolmasına dayanılmaz ve bu durum protestoya yol açar.
- f- Güvenli-temel tutumun pekişmesi: Birinci yaşta tutum belirginleşmiştir. İkinci yaşta ayrılık protestosu zayıflar, üçüncü yaşta diğer kişiye, amaca yönelik yönelme vardır. Bağlanma, güveni doğurur. Böylece bebek araştırmacı davranışta bulunur. Bağlanma olmadan araştırmacı davranış oluşmaz.

g- Diğer kişilerle ilişkinin olgunlaşması: Güvenli tutumun anneden ayrı başka kişilere aktarılması ve aktarılan kişiden güvenli yanıtın alınmasıdır. İlk bağlanılan ile kurulmuş olan etkileşimin belirlediği içsel bir çalışma modelidir. Kurulan içsel çalışma modeli dış dünya ile kurulacak olan ilişki modelini oluşturur.

h- Güvenli-temel tutumun anneden ayrı başka kişilere aktarılması: Bağımsızlaşmaya eş zamanlı olarak iletişim ve denetim görevleri ile birlikte olgunlaşmadan söz edilebilir. Bağlanma bebeklik ya da çocukluk ile sınırlı değildir. Yaşam boyu sürer. Bağımlılıktan ayrılığa, tam bağımlılıktan "Olgun bağımlılığa" ulaşılır (3, 4, 25, 166).

1.8.3.Bağlanma ve Sosyal Gelişim

Bağlanma bir sosyal davranış çeşididir. Bowlby bağlanmayı çocuk gelişiminin erken döneminde aramıştır (25). Doğumdan yaklaşık dört ay sonra yetişkinlerden farklı olarak bebek güvenli bağlanma figürü olarak öncelikle anneyi tercih etmektedir. Üç yaşının başlarında güvenli bağlanan çocuk öğretmeninin ve diğer insanların yanında kendini rahat ifade etmeye başlar. Bu dönemde ikincil bağlanma figürü öğretmeni ya da ona yakın olan bir başka kişi olmuştur.

Bağlanma sistemi, bebeklerin bakıcıları ile ilişkileri temelinde gözlenen üç davranış örüntüsü ile tanımlanabilir: ilki yakınlığı arama, yakınlığı koruma ve ayrılığı protesto etme, ikincisi keşfetme etkinlikleri için bakıcıyı “güvence üssü” olarak kullanma ve son olarak, destek ve güvenlik için bakıcıyı “güvenli sığınak” olarak kullanmadır (41). Bakıcının “ulaşabilirliği” tehdit edildiği anda bağlanma sistemi otomatik olarak etkilenir. Bu durumda bakıcının çocuğa göstereceği tepkilerin kalitesine bağlı olarak, etkilenen bağlanma sistemi ya bakıcı ile temas yeniden kurularak ilişkinin onarılmasına çalışır, böylece “hissedilen güvenlik” sağlanır ya da çocukta kaygı ve huzursuzluk yaratacak olan ayrılığı protesto tepkileri

ortaya çıkar. Bakıcıdan uzun süre ayrı kalma, bağlanmanın çözülmesi anlamına gelen sosyal çevreden kopma veya geri çekilmeyle sonuçlanabilir (25).

Bowlby'ye göre, ağlama, keşfetme gibi ayrılığa karşı gösterilen kaygı, protesto ve kopma tepkileri çocuğun temel koruyucusundan ayrılmaya karşı gösterdiği yüksek düzeyde uyum sağlamaya yönelik tepkilerdir. Çocuğun sıkıntısını ifade etme amacı bakıcısının yanına gelmesidir. Eğer yakınlığı yeniden sağlama umudu kalmamış görünüyorsa sürekli sıkıntı ifadesi fiziksel olarak çocuğun tükenmesine neden olmaktadır. Umutsuzluğun ayırt edici özelliği olan çocuğun sessiz ve hareketsiz kalmasıdır. Kopma normal etkinliğin başlamasını, büyük bir olasılıkla da yeni bir bağlanma kişisi arayışını olanaklı kılmaktadır. Aynı yakınlığı koruma gibi uzun ayrılıklardaki tepkiler de bağlanma sisteminin işlerliğini yansıtmaktadır (25, 89).

1.8.4.Bağlanma Stilleri

Bowlby tarafından 1969 yılında ilk olarak tanımlanan bağlanma kuramı, Ainsworth ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Ainsworth yabancı durum testi ile farklı bağlanma biçimlerinden bahsederek, güvenli ve güvensiz bağlanma örüntülerini (attachment patterns) değerlendirmiş ve farklı bağlanma stilleri, çocuğun rahatının sağlanması, güven duygusunun aşılması sırasında bakım veren kişilerin çocuğa uygunsuz tepkiler ortaya koyması ile yaşanacağını ifade etmiştir (3). Bakım veren tepkilerinde güven verici olmayan, tutarsız, kaba, ben merkezci ya da zorbalığa dayanan bir tutum sergilerse çocukta anksiyetenin yoğun olduğu güvensiz bağlanmalar gelişir (50, 109). Ainsworth güvenli (secure), kaygılı-kararsız (anxious-ambivalent) ve kaçınan (avoidant) olarak üç bağlanma biçimi geliştirilmiştir.

Güvenli bağlanma gösteren çocuklar, annelerinin her zaman yanlarında olup, stres durumlarında anneleri tarafından yardımcı olunacağından emin olan çocuklardır. Anne ayrıldığında tepki göstermelerine karşın, döndüğünde kolaylıkla yatışırlar. Güvenli bağlanmanın gelişmesi için çocuğun kesintisiz, tutarlı tepki veren, kendiliğine zarar vermeyen, duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakım verene sahip olması gerekir. Kendini yatıştırma, güven duyma, bütünlük duygusu sağlama, duygu düzenlenmesi, özdeğer duygusunu sürdürebilme gibi kendiliğin işlevi olan ruhsal düzenlemeleri erken gelişim döneminde bebek için kendilik nesnesi olan anne yürütür, yani bebek annenin kendiliğini kullanmaktadır. Annenin çocuğa yaklaşımı, onunla kurduğu ilişki, bebeğin gereksinimlerini doğru algılayan ve uygun tepkiler veren bir eşduyumu (empati) özelliği taşıyorsa, anne bebeğin kendilik duygusunun gelişebilmesi için gerekli deneyimleri sağlayabilir. Annenin eşduyumlu yaklaşımı, anne çocuk ilişkisinde bebeğin kendilik nesnesinin yaşantılarını ve duygu durumlarını kendisininmiş gibi algılamasını sağlar, annenin özellikleri kendisine uygun şekilde dönüştürülerek içselleştirilir. Bu içselleştirme sürecinde bebeğin kendiliği kalıcı bir ruhsal yapı olarak gelişme fırsatı bulur. Kendilik geliştikçe kendilik nesnesinden farklılaşmaya ve ayrılmaya başlar ve zaman içinde çocukta, temelini anneden aldığı, ama onunkinden ayrı ve özgün bir kendilik duygusu gelişir (127). Yaşamın ilk üç yılında anne-babasına güvensiz bir şekilde bağlanan çocukların, okul öncesi dönemde problem çözme konusunda güvenli bağlanma geliştiren çocuklara göre daha sorunlu bir dönem yaşadıkları görülmüştür (147, 182). Bağlanma ilişkisinin niteliği konusunda okul öncesi çocuklarla yapılan bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde; güvenli bağlanma geliştiren çocukların yaşlarına göre sosyal becerilerinin yüksek, olumlu duygulanımlarının, olumsuz duygulanıma göre, daha fazla olduğu, yetişkinlerle işbirliği ve uyum içerisinde

bulunabildikleri görülmüştür (34). Güvensiz bağlanma geliştiren çocuklarınsa, sosyal izolasyona eğilimli, sinirli, rahatsız, huzursuz, akranlarına ve öğretmenlerine karşı saldırgan, uyumsuz, depresif, imgeleme gerektiren oyunlarda başarısız oldukları ve sorumluluklarını yerine getiremedikleri gözlenmiştir (18, 49). Ayrıca; bozuk, güvensiz bağlanma ilişkisi içindeki bireyler de ailesel bağın yetersizliği nedeni ile cinsel bağlanma ögesi seçiminde sorunlar yaşamakta ve sıklıkla enest ilişkiler gözlenmektedir (90).

Bebeklik ya da erken çocukluk döneminde; birincil bakım verenin sürekli değişmesine, bakımın belirgin niteliksel eksikliğine ya da çocuğun temel ihtiyaçlarının, sosyal ve duygusal gereksinimlerinin sürekli gözardı edilmesine bağlı çocukta içinde güvensiz bağlanma özellikleri barındıran tepkisel bağlanma bozukluğu gelişir. Tepkisel bağlanma bozukluğu gösteren çocuk, toplumsal iletişim kurma ve yaşına uygun tepki verme, duygusal yakınlık gösterme konusunda yetersizdir. Çocuk seçici olmayan bağlanmalar ve uygunsuz toplumsal ilişkiler sergiler (23). Çocuğun gelişim süreci içerisinde içe çekilme, konuşma gecikmesi, insanlara karşı ilgisizlik, çevreye karşı duyarsızlık olabilir. Ek olarak bu çocuklar otistik belirtiler de gösterebilirler (5, 132, 141).

Araştırmalar güvensiz bağlanma geliştirmiş olan bireylerin ergenlik döneminde içsel ve çevresel pek çok problemle karşı karşıya geldiklerini göstermiştir (151,156,179,182). Warren ve arkadaşları tarafından (1997) yapılmış longitüdünel bir çalışmada ise güvensiz bağlanma geliştirmiş ergenlerin, güvenli bağlanma geliştirmiş bireylere oranla daha fazla anksiyete bozukluğu yaşadıkları saptanmıştır (178).

Kaygılı-kararsız bağlanma örüntüsü olan çocuklar ise, çağırdıklarında annenin yanıt vereceğinden ya da yardımcı olacağından emin olamayan çocuklardır. Bu nedenle ayrılığa direnirler ve anne döndüğünde yatışmazlar. Araştırmacı

davranışlarda bulunmaya ilişkin kaygıları vardır. Kaygılı-kararsız bağlanma geliştirmiş çocukların anneleri tepkilerinde tutarlı olmayan ve sıklıkla kontrol amaçlı terk etme tehdidinde bulunan annelerdir (142, 168).

Kaçınmacı (avoidant) bağlanma örüntüsü olan çocuklar ise annelerinin yardımcı olacağına ilişkin hiç güveni olmayan çocuklardır. Sürekli olarak çocuklarını geri çeviren ya da reddeden, onlara uygun tepkiler vermeyen, empati yapmayan anneleri olan bu çocuklar, ayrılığa tepkisiz kalıp, anne döndüğünde yakın durmazlar. Kaçınmacı bağlanmanın bir başka boyutu olan gerilimli kaçınan bağlanma geliştiren çocuklarınsa, çevrelerindeki güvenemediklerinden genellikle kişileri kontrolleri altına alma eğiliminde oldukları ve öfkelerini doğrudan ifade edemedikleri, bütünlük duygusuna sahip olamadıkları, özdeğer duygusunu sürdüremedikleri tespit edilmiştir. Bu kişilerin kimlik organizasyonlarında sorunlar yaşanır (142, 168). Gerilimli kaçınmacı bağlanma ile direnç gösteren çocukların, sıklıkla fiziksel şiddet uyguladıkları ve düzeni bozucu davranışlar sergiledikleri, kurallara düşünmeden karşı çıktıkları ve aniden öfkelenedikleri gözlenmiştir (28, 40).

Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bu tipolojiyi genişleterek Dörtlü Bağlanma Modeli adında yeni bir model oluşturmuştur. Benlik ve başkaları modelleri bağlanma biçimlerinin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Dörtlü Bağlanma Modeli, benlik ve başkalarıyla ilgili modelleri olumlu ve olumsuzluk boyutunda ele almaktadır. Böylece iki boyutun çaprazlanmasıyla dört bağlanma biçimine ulaşılmaktadır. Güvenli (secure) bağlananların kendilerine saygıları ve güvenleri yüksektir. Kendilerine ve yanı sıra başkalarına ilişkin algıları da olumludur. Güvenli kişi kendisini sevmeye değer bulur, özerktir ve başkalarını da destekleyici, kabul edici, iyi olarak algılar. Saplantılı(preoccupied) bağlanma biçimi, kişinin kendisini değersiz, olumsuz algılamasına karşın başkalarını olumlu algıladığı biçimdir. Değer

duyguları düşük, kaygılı kişilerdir. İlişkilerinde saplantıları vardır. Bartholomew ve Horowitz'in güvenli ve saplantılı biçimleri Hazan ve Shaver'in güvenli ve kaygılı-kararsız biçimlerini karşılamaktadır. Hazan ve Shaver'in sınıflamasında son biçim olan kaçınan bağlanma biçimine karşılık Dörtlü Bağlanma Modeli'nde iki farklı biçim yer almaktadır. Bunların ilki, kişinin kendisine ilişkin algısının olumlu, başkalarına ilişkin algısının olumsuz olduğu kayıtsız (dismissing) bağlanma biçimi adını almaktadır. Bu bağlanmaya sahip olanların özerklik duyguları gelişmiştir. Yakınlığa karşı kayıtsızdır; ancak yakın ilişkileri önemsiz bulmanın altında reddedilmekten kaçınma yatabilmektedir. Kişinin hem kendi hem de başkalarına ilişkin algısının olumsuz olduğu son örüntü ise korkulu (fearful) bağlanma biçimi'dir. Kişi kendini ve diğerlerini değersiz bulur. Kaygılı ve çekingendir, girişimci değildir. Yakın ilişkilerden korkar, diğerlerine güvenemezler (17,85).

Güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınmacı bağlanma örüntülerine daha sonra **dağınık bağlanma örüntüsü** (disorganised/disoriented attachment pattern) eklenmiştir. Stres ile başetmede organize bir davranış gösterememe, yabancı durum testinde stereotipik, asimetrik ve zamansız hareketlerin varlığı, donup kalma, hareketlerde yavaşlama dağınık bağlanma ölçütü sayılmaktadır (82). Bu çocukların annelerinin fiziksel taciz ya da ihmalde bulunan, psikiyatrik bozukluk oranları yüksek olan ya da kendi bağlanma nesnelere ile olan sorunlarını çözmemiş anneler olduğu bildirilmektedir. Dağınık bağlanma örüntüsünün altında yatan nedenin bakım verenden korkma olduğu belirtilmektedir (16, 171).

1.8.5.Bağlanma Üzerinde Ebeveynin Rolü

Bağlanma kuramı, ebeveynlerin ya da bakım verenlerin koruma, destek verme, çocuğun rahatını sağlama gibi işlevlerde çocuğun duygusal bağlanmasına yardımcı

olduklarını öne sürer. Bowlby (1988) çocuğun bağıllık sisteminin açlık ya da diğer konforunu bozacak fiziksel ve duygusal stres karşısında, güvenlik ve iyilik halinin sürdürülmesine karşı, dıştan ve bağlanma figüründen gelecek tehdit karşısında harekete geçtiğini ifade eder. İdeal koşullar altında çocuk dıştan ve bağlanma figüründen gelecek bu tehde karşı yakınlık kurabileceği yeni bir bağlanma figürü arar ve ihtiyacı olan iletişimi sağlamaya çalışır (25). Roberson (2006) tarafından aktarıldığı üzere, güvenli bağlanma geliştirmiş olan bebeklerin anneleri çocuğa karşı daha duyarlı, güven ihtiyaçlarını karşılayabilen, koruyucu ve bakımına özen gösteren bir yapıya sahip oldukları ifade edilmiştir (145).

Bir veya birden fazla bağıllık figürü genellikle uyumu bozar ya da duyarlılığı ortadan kaldırır ve çocuk güvensiz bağlanma şekli geliştirir. Bu stil kişinin ileride kendine ve partnerine karşı olumsuz içsel çalışma modeli geliştirmesine neden olur. İçsel çalışan modeller, birbirleriyle ilişkili olan iki farklı boyuttan oluşmaktadır. İlki kendilik modelidir ve bireyin kendisini ne kadar değerli gördüğüne, başkaları tarafından da ne oranda sevildiğine ilişkin algılarını ifade eder. Diğer model ise, bireyin ihtiyacı olduğunda yakın çevresindeki insanlardan ne oranda yardım isteyebileceğine ve bu kişilerin güven vericiliğine ilişkin değerlendirmelerini yansıtmaktadır (68, 69).

Bowlby (1988), yenidoğan bebeklerin ve çocukların, bakıcıları ile ilişki kurma ihtiyacının yaşam boyu devam ettiğini vurgulamıştır (25). Anne ve bebek arasındaki ilişki yakınlık arayışı ile belirginleşmektedir (89). Goodfriend (1993), çeşitli nedenlerle doğumdan hemen sonra annelerinden ayrılarak özel bakıma alınan bebeklerde gelişmenin yavaşladığı ya da durduğunu, bu bebeklerin yemek yemediklerini, sosyal geri çekilme yaşadıklarını ve yüzlerinde sürekli bir üzüntülü ifade taşıdıklarını belirtmiştir (70). Birincil bağlanma objesinden herhangi bir

sebeple ayrılan bebeklerde kalp atımının hızlandığı ve nörobiyolojik sistemlerin işleyişinde farklılaşmalar olduğu ortaya çıkmıştır (87).

Bowlby (1988) uzun yıllar boyunca annelerinden ayrılıp, çocuk bakım evlerine yerleştirilen, bebek ve çocukların tepkilerini gözlemlemiştir. Annelerinden ayrı kalan çocukların, anneden ayrıldıklarında sıkıntı duyarak onu aramaya başladıklarını saptamıştır. Bu ayrılık anksiyetesine karşı tepkiler sırasıyla ağlama, keşfetme, başkalarının sakinleştirme çabalarına direnç gösterme, ardından umutsuzluğun gelmesi ve son olarak duygusal kopmanın gelişimidir. Ayrılık uzadığında, çocuğun uzamış ayrılığa tepkisinin başlangıçta protesto, ardından umutsuzluk, sonunda ayrılma şeklinde olduğu belirtilmiştir (25).

Öte yandan bebeklerin anne yoksunluğuna verdiği tepkilerin uzun süreli etkilerinin de olduğu anlaşılmıştır. Ayrılma sonrasında tekrar bakıcıları ile bir araya gelen çocuklar terk edilmeye karşı daha yüksek bir kaygı, ebeveynden ayrılmamak için aşırı tepki, annenin yanında olmak için aşırı istek göstermektedirler. Çocuk, ayrılığa tepki olarak, apati ve gelişimin gerilemesi ile kendini gösteren anaklitik depresyon geliştirir. Bu güvensizliğe dayanan apati, bazı durumlarda ayrılığın bitiminden aylar sonrasına kadar devam etmektedir. Umutsuzluk evresini geçtikten sonra yeniden birleşenler, başlangıçta ayrılıkla başa çıkmışçasına anneleriyle temastan kaçınma eğilimindedirler. Ancak zamanla anne ile temas devam ettikçe yakınlık arayışı yeniden başlar (70,181).

Ebeveyndeki ruhsal problemler bireyin bağlanma sorunları yaşamasına zemin hazırlar. Gebelik sırasındaki annenin ruhsal durumunun, uterusun kan akımını etkileyerek, uterin çevreye etkide bulunabileceği belirtilmektedir (65). Gebelikteki annenin yaşadığı stresinin bazı doğumsal anomalilerde artışa yol açabildiği bilinmektedir. Ayrıca; dikkat ve hareketlilik sorunlarının, gebelikte yaşanan stres ile

ilişkili olduğu belirtilmektedir (121). Diğer yandan, gebelikte annenin yaşadığı stresin, çocuğun uzun süreli, hatta kalıcı problemlere yol açabileceği, bu yolla çocuğun beyin gelişimini etkileyebileceği ve ileride ruhsal bozukluklara yatkınlık oluşturabileceği öne sürülmektedir (44, 66). Gebelikte annenin ruhsal sorun kaynaklarından biri olan plansız gebelikler, doğum sonrası annenin postpartum psikozla karşılaşmasında etkili olabilmektedir. Postpartum psikoz annenin annelik rolünün kabulünü zorlaştırmakta ve anne genelde hostile, irritabl, depresif olmakta ve kendisini kederli hissetmekte ve şaşkınlık yaşamaktadır. Bu anneler, genelde doğum sonrası bebekte bağlanma sorunlarına yol açan cezalandırıcı annelik rolünü benimsemektedir (61, 74). Huang'ın (2005) yaptığı çalışmada, istenmeyen gebelik sonucunda dünyaya gelen bebeklerde daha fazla davranışsal ve duygusal problemlere rastlanmıştır (91).

Alkol bağımlılığı olan ana babaların çocuklarında görülen psikopatolojileri saptamak amacıyla yapılan çalışmada, alkol bağımlılarının çocuklarında daha yüksek oranlarda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, tepkisel bağlanma bozukluğu, karşı gelme bozukluğu ve davranım bozukluğu gibi dışa yönelim bozuklukları bulunurken, bazı çalışmalarda da depresyon ve anksiyete gibi içe yönelim bozuklukları saptanmıştır (45, 116, 164, 177,178). Peterson ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada (1994) alkol kullanan ebeveynlerde çocuklarına karşı daha fazla zarar verici davranış olduğu saptanmıştır (143). Ruhsal sağlığı bozuk ebeveynlerin bulunduğu ailelerde ailenin sosyal ve duygusal destek sağlayamadığı ve yaklaşımlarında genellikle öfke ve saldırganlığın egemen olduğu saptanmış ve bu ebeveynlerle birlikte yaşayan ergenlerde depresyon, intihar girişimi, davranış bozukluğu, sık partner değiştirme, güvensizlik, madde kullanım bozukluğu gibi psikopatolojilere daha sıklıkla rastlandığı saptanmıştır (75,102,138, 183)

1.8.6. Ergende Bağlanma Süreci

Ergenlik, genellikle çocuk ve ailesinin yaşamında belirgin bir değişimin gözleendiği dönemdir. Sıklıkla ergen tarafından, kurallara karşı gelmelerle karakterize ciddi fırtınaların koptuğu stresli bir yaşantı deneyimlenir (5, 83,120).

Ergenlik dönemi yaşa göre erken ergenlik dönemi (11-13 yaş arası), orta ergenlik dönemi (14-17 yaş arası) ve geç ergenlik dönemi (18-20 yaş arası) olarak incelenir (42,83,105,110,120).

Erken ergenlik döneminde ilgi bedenine dönüktür, kendine yabancılaşma hissedebilir. Cinsel çatışma ve korkular canlanır. Çeliskili duyguları varsa da cinsiyet rollerini daha derinliğine öğrenir. Geçici escinsellik eğilimleri olabilir. Fizyolojik değişiklik sırasında ergenin ilgisi önce değisen ve gelisen bedenine dönüktür; bu yeni bedenine ve kendine yabancılaşma hissedebilir. Geç gelişme daha çok erkeklerde sorun yaratırken kızlar erken gelistikleri zaman erkeklerin birden büyüyen göğüslerine bakmasından veya kendisinin cinsel açıdan tahrik edici bularak suçlamalarından korku, utanç, suçluluk duyabilirler (42,83,105,110,120).

Orta ergenlik döneminde aileden bağımsızlaşma çabalarında çeliskili duygular yasayabilir. Anne baba etkisinde zayıflama, onlara karşı çıkma davranışları görülebilir. Aile dışında yeni sevgi kaynakları arar. Arkadaşlık ve grup önem kazanır; onlarla özdeşleşme, örnek alma çok artar. Eleştirel ve soyut düşünce derinleşir, bilissel gelişim hızlanır (9). Çalışma zorunluluğunu duyma ve zevk arama arasında kararsızlık, sebatsızlık, düzensizlik görülebilir. Aileden bağımsız olma çabalarında çeliskili duyguları çoğunlukla artar, hem onlardan uzaklaşma veya bağımsızlaşma isteği, hem de onların desteğine ve sevgisine ihtiyaç duyma ikilemi içindedir. Onlarda uzaklaştığı zaman içinde büyük bir yalnızlık, güvensizlik ve güçsüzlük hissedir; bu büyük boşluk duygusu her şeyin kendine anlamsız gelmesi

veya hiçbir neden yokken hüzünlenme veya ümidini kaybetme ve karamsarlık gibi depresyon esdeğeri ruhsal çökkünlüğe yol açabilir, hatta hissettiği güvensizlik ve çaresizlik nedeniyle en basit nedenlerle intihara kalkışabilir. Aynı nedenle evden kaçma, uyusturucu madde kullanma, abartılı cinsel davranışlar görülebilir. Ergenlik döneminde görülen en ciddi psikiyatrik problemler bu dönemdedir. Aile tutumu dengeli ve tutarlı ise, ergenin yeterince bağımsızlaşmasına ve denemeler yapmasına izin verici ise, onun için gerekende güvenli bir destek oluşturabilirse, orta ergenlik dönemi ile ilgili sorunlar da yavaş yavaş çözüme kavuşturulur (42,83,105,110,120).

Son dönem geç ergenlik döneminde ise aileden kopma, bağımsızlaşma yavaş yavaş gerçekleşir; daha az etki altındadır. Kendi kararının verip kendi seçimini yapma konusunda çelişkileri azalır. Kendi ilgi ve yetenekleri daha gerçekçi tanır. Kendi yolunu daha gerçekçi biçimde saptamaktadır. Hayat boyu sürecek olan meslek, iş ve et seçiminde daha gerçekçidir. Yaşam ve değer yargileriyle ilgili sorunlarına yanıtlar aramada daha gerçekçidir. Cinsel çatışmaları azalır, daha gerçekçidir. Normal koşullarda bu dönemde ergenin yeteri kadar aileden kopması ve bağımsızlaşması, kendi kararının verip kendi seçimini yapması konusunda çelişkilerinin azalması, daha az etki altında kalması gerçekleşmektedir. Kendi ilgi ve yeteneklerinin daha iyi tanımakta kendi yolunu saptamaktadır. Hayat boyu sürmesi beklenen meslek, iş ve es seçiminde daha gerçekçidir. Yaşam ve değer yargileriyle ilgili sorunlarını yanıtlar arar; cinsel çatışmaları azalır, cinselliğini gerçekçi biçimde kabul eder. Bütün bunların sonucunda geçen kendi kimliğini gerçekçi biçimde bulmuş olmalıdır. İd, ego ve superego arası denge kurması, kendi kişiliğini bulması ergenlik döneminin sonunu belirler (42,83,105,110,120).

Ergenlik, ailenin dışındaki ilişkilerin yoğunlaştığı, ebeveynlerden bağımsızlaşmaya doğru yol alındığı, aile ile dürüst ve yakın ilişkilerin devam

ettirilmeye çalışıldığı bir dönemdir. Ergenin ebeveyne güvenli bağlanma geliştirmesi, kimliğin ve benliğin gelişimi için önemlidir. Ergen ebeveynlerinden ayrılmaya ve otonomi kazanmaya başlamasına rağmen, bu otonomi ebeveynlerle güçlü bir ilişki kurmasına engel değildir. Bu güvenli bağlanma ergene benliğini oluşturması ve geliştirmesinde, benlik saygısını arttırmada ve kimliğini yapılandırmasında yardımcı olur (5, 104).

Allen ve arkadaşları (1989) tarafından aktarıldığı üzere, ‘ergenlik’ gibi geçiş dönemi boyunca, ergenler ebeveynlerine daha az bağımlı olmaya başlarlar. Ancak bu ebeveynlerin onların hayatında önemli olmadığı anlamına gelmez. Ergenlerin ebeveynlerine karşı daha az bağlanma davranışı sergilemelerine rağmen, onlar ile daha fazla karşılıklı iletişim ve etkileşime girdikleri belirlenmiştir. Ergenin otonomisi ebeveynlere bağlanmayı olumsuz etkiliyor gibi görünse de, aksine arka planda ergenlik boyunca devam eden güvenli ilişkiler kurmaya yönelme şeklinde bağlanma kendini gösterir (5).

Ergenin bağlanmasıyla ilgilenen pek çok çalışmada; ergenlik döneminde bağlanmanın ergenin inançları, hisleri, yakın arkadaşlıkları çevresinde şekillendiğini göstermiştir. Çocukluk döneminde temel bağlanma ögesi olan annenin ergenlik döneminde gelindiğinde bireyin üzerinde etkisini azalttığı görülmektedir. Peterson ve arkadaşlarının (1994) yaptığı bir çalışmada geç ergenlik döneminde kız ergenlerin anneden gördükleri desteğin arttığını ifade etmelerine rağmen, erkek ergenlerin desteğin azaldığını söylemesi ilginçtir (143).

Ergenlik, bağlanma ilişkisinde belirgin bir değişimin yaşandığı dönemdir. Bu değişim hem güvenli hem de tehlikeli olan dünya da, güvenle yaşamak ve ileride kendi çocukları ve eşine karşı bağlanmanın oluşabilmesi için yaşanması gereken bir değişimdir. Ergenlik süreci, bireyin ailenin dışındaki yaşama hazırlanabilmesini

sağlayan, çocukluk döneminin davranış ve düşüncelerinin şekillendiği bir dönemdir (5, 120).

Bağlanma süreci ergenin aile fonksiyonlarından etkilenir. Ebeveynlere karşı geliştirilen güvenli bağlanma ancak aile içerisinde işbirliğinin ve etkileşimin yoğun olduğu ailelerde geliştiği ortaya çıkmıştır. Güvensiz bağlanma geliştiren ergen, aile içerisinde problemler yaşamaya başlar. Çünkü güvensiz bağlanma geliştiren ergenlerin ebeveynlerinde çoğunlukla ergen tarafından bireyselliklerinin ellerinden alındığına dair bir düşünce yapısı vardır. Ayrıca güvensiz bağlanan ergen ebeveyni bireyselliğine yönelik tehdit olarak algıladığı için ebeveyni ile çatışma içerisine girer ve ebeveyn sık sık bu çatışmadan dolayı ergene yönelik bezginliğini dile getirir. Güvensiz bağlanan ergen çoğu zaman ebeveynlerini anlamaya ve duyumsamaya gerek duymadığından, kolaylıkla ebeveynler tarafından engellenir ve geri çevrilir (5, 110).

Kaçıncı bağlanma geliştiren ergenlerinse, çevrelerindeki güvenemediklerinden genellikle kişileri kontrolleri altına alma eğiliminde oldukları ve öfkelerini doğrudan ifade edemedikleri, bütünlük duygusuna sahip olamadıkları, özdeğer duygusunu sürdüremedikleri tespit edilmiştir. Bu kişilerin kimlik organizasyonlarında sorunlar yaşanır (89, 168)

Bu açıdan bakıldığında, ergenlik bağlanma ihtiyacının ve davranışlarının terk edildiği bir dönem gibi görünmesine rağmen, aynı zamanda bağlanma ihtiyacının zamanla akranlara aktarıldığı dönemdir. Bu geçiş akranlara karşı geliştirilen bağlanma ilişkilerinden, zaman zaman yeniden ebeveynlere karşı geliştirilen hiyerarşik bağlanma ilişkisine dönüşür.

Bağlanma ve Psikososyal Uyum: Bağlanma, yaşamın ilk aylarında gelişmesine rağmen, yaşamın sonraki yıllarını olumlu ya da olumsuz yönde

etkileyerek, yaşam boyunca sosyal ilişkilerin gelişimi üzerinde etkisini sürdürür. Ergenlikten önce bağlanma, çocuğun kendini tehlike altında ya da rahatsız hissettiğinde kullandığı benliği koruma stratejilerini ifade ederken, ergenlikte kişilerarası ilişkiler üzerine şekillenir (119).

Bağlanma ilişkisi ergende kognitif gelişimi de etkiler. Örneğin formal işlevsel düşünme kapasitesinin oluşması (özellikle zihinde hızla özetleyebilme kapasitesi) bir bakıma iyi bir bağlanma ilişkisinin geliştirilmesine bağlıdır. Benliğe aktarılarak farklılaşan bağlanma ilişkisi içsel süreçlerden etkilenir. İçsel çalışma modelinde çocuğun yaşı ve çocuk tarafından bakım verenlerin ilişkisinin algılanış şekli önemli olmasına rağmen, içsel çalışma modeli çocuğun kognitif gelişim sürecine göre bireysel farklılıklar gösteren anne-çocuk arasındaki bağlanma sürecini dikkatle izlenmesi gereken bir süreç olarak görür. İçsel çalışma modeline göre davranışsal süreç (yakınlık arama, baş etme) ve duygusal süreç (algılama, yorum, beklenti) bağlanma stillerinden etkilenir. Ergenlerde içsel çalışma modeli ise ergenin bağlanmayla ilgili zihinsel sürecini, kişiler arası ilişkilerini yansıtır ve yaşamı boyunca değişmeden kişi üzerinde etkinliğini sürdürür (9,127).

Ebeveynlere bağlanma yakınlıkla ilişkili değil, duygusal bağla ilişkilidir. Ebeveynlere karşı geliştirilen bağlanma ergenin benlik saygısını, yaşam kalitesini, affektif durumunu, psikolojik iyilik halini, kimlik duygusunu ve okula karşı geliştirilen uyumunu etkiler. Ebeveynler ile geliştirilen sıcak, doyurucu bir ilişki, ileride ergenin akranlarıyla daha kaliteli bir ilişki kurmasına ve duygusal açıdan doyum sağlamasına yol açar. Olumsuz yaşantılar nedeniyle (travma, göç, annenin depresyonu) gelişen güvensiz bağlanma ise çocukluk çağında depresyonun gelişimine zemin hazırlar ve bu durum ergenlik yıllarında davranış problemlerinin görülme sıklığını artırır (5). Yine çocukluk çağında annesi ile güvensiz bir bağlanma

geliştiren bireyler ergenlik döneminde daha fazla yalnızlık hissi yaşamaktadırlar (105).

Bağlanma davranışının ebeveynlerden akranlara çevrilmesi sırasında herkes olumlu şeyler yaşamayabilir. Ebeveynleri ile güvensiz bağlanma geliştiren ergenler bağlanma ihtiyacı ve otonomi arasında dengeyi kuramayabilir (97). Bu ergenler yaşadıkları güvensizlik nedeni ile bağlanma ilişkilerinde hep bir sonlanış, kararsızlık ya da problem yaşarlar, böylece yeni bir sorun yaşamamak için ilişkiye girmekten sakınırlar. Bu ergenler bağlanma figürleriyle bir problem yaşadıklarında hızla depresyona girerler. Buradaki ergen depresyonu aslında ebeveyn güvensiz bağlanmasının uzantısıdır. Oysa güvenli bağlanan ergenler problemlerle karşı karşıya kaldıklarında hızla çözüme gidebilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında, ergenin ebeveynin desteğine ihtiyacı hiç bitmez ancak ergen daima kendini ebeveynlerinden bağımsız bir birey olarak algılar (152).

Finnegan ve arkadaşlarının (1999) yaptığı bir çalışmada güvensiz bir bağlanma şekli olan kaygılı kararsız (ambivalan) bağlanma geliştiren ilköğretim üçüncü ve yedinci sınıf erkek çocuk ve ergenlerin stresle karşılaştıklarında immatür davranarak suçlu, kurban olarak seçtikleri başka bir akranının üzerine attıkları ve sürekli tedirgin ve tereddütlü davranışlar sergiledikleri saptanmıştır (60).

Güvensiz, dezorganize bağlanma geliştirmiş olan ergenlerde ise stres ile baş etmede organize bir davranış gösterememe, yabancı durum testinde stereotipik, asimetrik ve zamansız hareketlerin varlığı, donup kalma ya da hareketlerde yavaşlama görülmektedir (82). Dezorganize bağlanma örüntüsünün altında yatan nedenin, bakım verenin ergene karşı tepkilerinde güven verici olmayan, tutarsız, kaba, ben merkezci ya da zorbalığa dayanan bir tutum sergilemesi nedeni ile ergen ve ebeveyni arasında korkunun hakim olduğu bir ilişkinin gelişmesi olduğu

belirtilmektedir (39). Bu ergenlerin çevrelerine karşı sıklıkla fiziksel şiddet uyguladıkları ve düzeni bozucu davranışlar sergiledikleri, kurallara düşünmeden karşı çıktıkları ve aniden öfkelenedikleri gözlenmiştir.

Bağlanma bozukluklarında cinsel suçların görülme olasılığı da fazladır. Bu kişiler mahremiyetlerini kaybettiklerini düşündüklerinde ve kendilerini yalnızlığa itilmiş hissettiklerinde, cinsel baş etme mekanizması olarak sık mastürbasyon davranışı sergilemeye ya da pedofili gibi sapkın davranışlara yönelirler(161). Bu kişilerin cinsel bozukluklarının temelinde büyüme ve gelişme döneminde stresörlerin etkili olduğu düşük benlik saygısı, zayıf baş etme mekanizmaları ve kişiler arası ilişkilerde bozulma yatar (28, 30, 31).

Bağlanma İlişkisi ve Sosyal Yeterlilik: Ergenin bağlanma süreci, ergenin kurduğu sosyal ilişkilerin niteliğine göre değerlendirilen içsel çalışma modeli üzerine kurulmuştur. Benliğin önceki bilinçli ve sonraki bilinç dışı ruhsal durumlarını temsil eden içsel çalışma modeli, bireylerin bağlanma figürlerinden etkilenir. Erken dönem bağlanma ilişkileri ergenin ebeveynle olan geçmişteki ilişkilerini ve ebeveynlerin verdiği tepkilerin kalitesini yansıtır (5).

Çocuklar, ergenlik dönemine geçtiğinde, geçişin ilk yıllarında ebeveynlerinden bağımsızlaşmalarıyla birlikte akranlarıyla iletişimin ağırlıklı olduğu ilişkiler yaşamaya başlarlar. Ergenin akranlarıyla geliştirdiği her yeni ilişki, ergen için yeni bir güven kaynağı demektir. Akranlarla kurulan bu ilişkiler ergenin diğer ergenler ile düşüncelerini ve değerlerini karşılaştırmasını sağlar, ergen tek başına kaldığında ne yapacağını öğrenir ve bu şekilde ergenin kimlik gelişimine katkı sağlanmış olunur. Ebeveynlerle kurulan güçlü bağlanma, akranlarla geliştirilen bağlanma ilişkisini etkiler (5, 114).

Ergenlik dönemindeki bağlanma özellikleri bireysel farklılıklardan etkilenir. Ergen farklı streslerle karşı karşıya kaldığında stresle baş edebilmek için güvenli bağlanmanın bir göstergesi olarak farklı uyum mekanizmaları ortaya koyar. Ebeveynleri tarafından tutarsız, zarar verici, ambivalan ya da tepkisiz kalma gibi uygunsuz bir tutumla karşılaşan çocuk güvensiz bağlanma geliştirir ve stresle karşı karşıya kaldığında mahremiyetini yitirdiğini hisseder. Güvensiz bağlanan bu çocuklar, ergenlik dönemine geldiklerinde, çevrelerinde bulunan kişileri güvenilmez ve ilişkilerini de gereksiz bulmaya başlarlar, sosyal ilişkilerinde tutarsızlık gösterir ve yakın arkadaşlıklar kurmada zorluklar yaşar ve akranlarına karşı sık sık öfke davranışı sergilerler (120, 163).

Son 10 yılda ergenlerde saldırganlık dramatik bir şekilde artış göstermiştir. Ergenlerdeki bu saldırganlık genelde tehlikeli antisosyal davranış gösterme, saldırgan davranışa engel koyamama şeklinde kendini gösteren dürtü denetim bozuklukları şeklinde ortaya çıkmıştır. Bowlby'nin çalışma modeline göre; ebeveynle arasında güvensiz bağlanma geliştiren çocukta, kristalizasyon aşaması boyunca anne çocuk ilişkisinde dürüst olmayan, güvensiz, öfkeli ve kaosun egemen olduğu bir ilişki biçimi geliştirilir. Çalışma modeli sosyal könyasyonu kapsamaktadır. Sosyal könyasyon, bireyin diğerlerini ve çevreyi algılama, onlar hakkında düşünme biçimini belirler. Çocuğun çalışma modeline göre ilişki biçimi güvensizlik içeriyorsa, çocuk diğer insanların davranışlarına ilişkin sürekli olarak olumsuz bir beklenti içerisine girer. Çoğu zaman akranlarına karşı belirsizlik içeren, manüplatif, provakatif davranışlar sergiler (117, 121,138, 162).

Ergen tarafından okul çevresinde antisosyal yıkıcı davranışlar şeklinde gösterilen saldırganlığın temelinde, çocuğa karşı ebeveynler tarafından gösterilen red edici tutumun önemi büyüktür (180). Bu ergenler farklı gelişimsel alanlarda

problemler yaşarlar; duygusal açıdan baskı altındadırlar, ilerleyen yaşamlarında sosyal alanlarda sık sık problemlerle karşılaşır, sıklıkla da kişilik bozuklukları vardır. Bu kişilik bozuklukları antisosyal, narsistik, paranoid kişilik özellikleri olarak kendini gösterir (5,138,162).

Bağlanma ilişkisinin yaşamın karmaşık dönemlerinde anksiyete, depresyon ve duygusal stres oluşturabilecek zararlı sonuçlarının olabileceği ifade edilmiştir. Ergenlerdeki depresif yapının içinde yer alan benliğine karşı negatif inançların, başkaları tarafından sevilmediği, başkalarına güvenilemeyeceğine dair düşüncelerin güvensiz bağlanma örüntüsü ile ilişkisi vardır. Depresyonda meydana gelen incinilebilirliğin özünde güvensiz bağlanma yatmaktadır. Erken ergenlik dönemindeki karamsar yapı, sıklıkla ergenlik ilişkilerinde değişimin doğasından kaynaklanmaktadır ve bu geçiş döneminde ergen ailesinden bağımsızlaşmak için uğraşmaktadır. Kaçınmacı (avoidant) bağlanma geliştirmiş ergen ilişkilerinde korkunun hakimiyeti büyüktür. Bu kişiler genelde destekten yoksun, depresyona eğilimli bir yapı sergilerler (28, 60,129). **Sonuç olarak, bağlanma ve bağlanma ilişkileri daha çok çocukluk dönemine özgü olarak açıklanmasına rağmen, ergenin yaşantısında da önemini korumaktadır.**

Ergenler gelişimsel olarak yaşamakta oldukları dönemin gereği ayrılmaya ve kaybetmeye karşı daha da duyarlıdır. Bu onların ayrılık anksiyetesini daha şiddetli ve derinden yaşamaları ile ilgilidir. Ayrılık anksiyetesi bütün insanlarda olduğu gibi ergenlerde de kayıp psikolojisini ve bununla ilgili yas ve/veya depresif duyguları ortaya çıkarabilir. Böyle bir derin yaşantının sonucu yoğun bunalı ve umutsuzluk gelişir ve ergenlerde bir çeşit yas reaksiyonu ortaya çıkar. Ergenlerin ebeveynleri ile bağlanma tarzı kaygılı kararsız (ambivalan) özellikler taşıyorsa; bu normal yas sürecini patolojik duruma dönüştürerek ortaya açık veya gizli depresyon tablosunun

çıkmasına neden olabilmektedir. Böylece zevk alamama, isteksizlik, umutsuzluk, karamsarlık, aşırı duyarlılık ve alınganlıkla birlikte iştahsızlık, uyku düzensizlikleri ve kilo kaybı gibi belirtiler gözlenebilmektedir (104,119).

Akranlar ve öğretmenler ile ilişkinin, ergenin okuldan memnuniyeti ve okulda gösterdiği performans üzerinde etkili olması nedeniyle, güvenli bağlanma ergenin okul sürecinde de önemli bir yere sahiptir. Özellikle ergenlik sürecinde gelişim dönemiyle ilişkili, içsel ve dışsal sorunlar bağlanmadan etkilenir ve bu sorunların ergenin okuldaki performans ve mutluluğunu etkilemesi de şaşırtıcı değildir. Sonuç olarak, bağlanma ergenin akranlarla ilişkisi ve akademik performansı üzerine de etkilidir ve güvenli bağlanmayan birey kişiler arası ilişkilerde aşırı hassastır ve güçlükler yaşar, diğerleri ile etkileşime ve okul başarısına önem vermez (104,180).

Ergende Sosyal Cinsiyet Rolü ve Bağlanma: Bağlanma davranışı ile sosyal cinsiyet rolünün gelişimi arasında ilişki olabileceği düşünülmektedir. Bebek-ebeveyn arasındaki duygusal bağın, onun sosyal cinsiyet rol gelişimini etkilediğini belirtilmektedir. Sosyal cinsiyet rolü, bireyin erkeksiliği ve kadınsılığı algılamasıdır. Sosyal cinsiyet rolü dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar "erkeksi cinsiyet rolü", "kadınsı cinsiyet rolü", "androjenik cinsiyet rolü" ve "belirsiz cinsiyet rolü" dür. Geleneksel açıdan "erkeksi cinsiyet rolü", bilişsel ve sosyal olarak egemen bir şekilde davranma, amaç yönelimli olma ve hakim olma gibi özellikleri içerirken; "kadınsı cinsiyet rolü", duygusal olarak duyarlı ve destekleyici olma gibi özellikleri içermektedir. Ancak bireyler sosyal cinsiyet açısından belli ölçülerde hem kadınsı hem de erkeksi özelliklere sahip olabilmektedirler. Bu şekilde hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri belli ölçülerin üzerinde kendinde taşıyan bireylere "androjenik" bireyler adı verilirken, altında taşıyan bireylere ise "belirsiz" cinsiyet rolüne sahip bireyler adı verilmektedir (100).

Kadını ve androjen ergenlerin, erkeksi ve belirsiz sosyal cinsiyet rolüne sahip olanlara göre ebeveynlerine daha fazla bağlanma geliştirmiş oldukları, bu bağlanmanın babadan daha fazla anneye olduğu, ayrıca kızların arkadaşlarına daha fazla bağlanma bildirdikleri belirtilmektedir. Ayrıca, androjen sosyal cinsiyet rol kimliğine sahip kız ergenlerin babalarına, erkek ergenlerin ise annelerine daha yakın oldukları bildirilmektedir. Arkadaşa bağlanma açısından ise, Haigler ve arkadaşlarının (1995) bulgularında ergenler arasında cinsiyet açısından fark rapor edilmezken; sosyal cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar belirtilmekte, androjen kızların diğer sosyal cinsiyet rollerine sahip olanlara oranla arkadaşlarına daha fazla bağlanma geliştirdikleri bildirilmektedir (81).

Konuyu sosyal cinsiyet rol çatışmaları çerçevesinde inceleyen ve özellikle erkek ergenler üzerinde gerçekleştirilen araştırmaların sonucunda ise, sosyal cinsiyet rol çatışması ile ebeveyne bağlanma arasında olumsuz bir ilişki olduğu bildirilmektedir. Bir başka deyişle, erkek ergenlerin ebeveynlerine güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça, geleneksel sosyal cinsiyet rollerini benimseme oranları azalmakta; bunun tersine güvenli bağlanma düzeyleri azaldıkça, geleneksel sosyal cinsiyet rollerini benimseme oranları artmaktadır. Bunun nedeni olarak da, ebeveynleri ile çatışmalı ilişkisi olan erkek çocukların, kadınları bağımsızlıklarını gasp edici görmelerine neden olduğu belirtilmektedir. Oysaki çocuk ebeveyn ilişkisi olumlu olan ve özellikle babaya güvenli bağlanan erkek çocuklar, duygularını anlatımda kendilerini rahat hissetmekte, sosyal cinsiyet rolü ile ilgili sıkıntı yaşamamaktadırlar (120, 156).

1.8.7.Çocuklukta Gelişen Bağlanmanın Yetişkinliğe Aktarılması

Bowlby'nin (1988) bağlanma kuramının temel amacı, bebeklerin birincil bakıcılarına nasıl bağlandıklarını tanımlamak ve onlardan ayrıldıkları zaman yaşadıkları duygusal stresi açıklamaktır. Bowlby'nin (1988) bağlanma kuramı, bebeklerin ve çocukların birincil bakıcılarından (genellikle anne) belli sürelerle ayrı kalmaları sırasında gösterdikleri tepkilerin gözlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Ancak bağlanma, yalnızca çocukluk ile sınırlı olmayıp yaşam boyunca sürer. Çocukluk döneminde ebeveyne karşı geliştirilen bağlanma ilişkisi ergenlik ve yetişkinlik dönemine gelindiğinde, uzun dönem etkisini sürdürebilecek olan romantik ilişkiye dönüşebilmektedir. Bu ilişki biçiminde bireysellik ön planda gibi görünse de, ilişkinin uzun süre devam edebilmesi için bağlanmaya ihtiyaç duyulur. Romantik ilişkiler de doğurganlık, cinsel birleşme ön planda ise de ilişki sürecinde sürekli ebeveynle çocuk ilişkisi yaşanmak istenir fakat kişi o dönemde ebeveynidir. Bir çalışmada babaya karşı geliştirilen güvenli bağlanmanın ileriki ergenlik dönemi romantik ilişkilerinde aşırı hassasiyet göstermeyi engellediği ortaya çıkmıştır (25, 88).

İlk temel ilişki olan anne çocuk ilişkisi, sonraki yaşam dönemlerindeki bağlanmalar için örnek olur. İnsanların bebeklik döneminde ebeveynleriyle (ağırlıklı olarak anne) kurdukları ilişki ile yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri çeşitli açılardan benzerlikler göstermektedir. Bir çocuğun, bağlanma figürü (anne) yanında olduğunda ve gereksinimlerine duyarlılık gösterildiğinde, kendisini güvende hissetmesi gibi yetişkinler de, eşleriyle birlikte olduklarında ve gereksinimlerine doyum bulduklarında kendilerini güvende ve rahat hissederler. Bu durumda, eş, bireyin, örneğin iş yaşamında yaratıcı projeler geliştirmesini (bebeklik dönemindeki çevreyi keşfetme sürecindeki gibi) sağlayan güvenli bir temel olma özelliği taşır

(17). Birey, kendisini, gergin, hasta ya da tehlike içinde hissettiğinde eşi, güvenlik, rahatlık ve koruma sağlar. Bir başka deyişle, aşk yaşantısı, güvenlik duygusu sağlayan yetişkin bir eşle yaşanan duygusal bir bağıdır. Ayrıca, bebeklik dönemi ile yetişkinlik dönemi bağlanma süreci açısından farklılıklarda yaşanır. Bebek ile anne arasındaki bağ tek yönlüdür, bebek gereksinimlerinin karşılanması için rahatlık arar, anne de bu isteğe duyarlılık gösterir. Yetişkin romantik ilişkilerdeki bağlanma süreci ise, karşılıklıdır, her iki birey de hem bakım alan hem de bakım veren konumundadır (sevgi, şefkat, sıcaklık vb. almak ve vermek), ayrıca, yetişkin bağlanma süreci cinsel ilişkide bulunma ve ortak amaçlara sahip olma gibi faktörleri de içermektedir. Dolayısıyla, yetişkin romantik bağlanma sürecinin, bağlanma, ebeveynlik (bakım) ve cinsel ilişki öğelerinin bir bileşimi olduğu söylenebilir (3,4,14, 27).

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin zihinsel modeller ve bunun kişiliğe yansımaları ve Ainsworth'un bağlanma türlerine ilişkin görüşlerini romantik aşka uyarlamaya çalışmışlardır. Onlara göre bütün önemli sevgi ilişkileri, Bowlby'nin ifade ettiği anlamda bağlanmalardır. Ayrıca, bağlanma türleriyle romantik aşkı ilişkilendirerek bunların kişilerin aşık oldukları kişilerle ilişkilerini belirlediğini savunmuşlardır (85). Bu görüşe göre, güvenli aşıklar başkalarına yaklaşmaktan ve başkalarının kendilerine yaklaşmasına izin vermekten rahatsız olmazlar ve terk edilme korkusu duymazlar. Kaçınmacı aşıklar, başkalarına fazla yakın olmaktan rahatsız olurlar. Başkalarına bağlanmak ve güvenmek onlar için güçtür. Kaygılı kararsız aşıklar ise aşıklarının kendilerini yeterince sevmeyi düşünürler (89). Tüm bu süreçler göz önüne alındığında bağlanma; bireyin ruhsal sürecini değerlendirirken dikkate alınması ve üzerinde durulması gereken önemli bir yapıdır.

BÖLÜM II

GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN TİPİ

Ergenlerin ruhsal durumları, bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması ve ebeveyn tutumlarının bağlanma stillerine etkisinin değerlendirilmesi amacı ile yapılmış, tanımlayıcı tipte bir alan çalışmasıdır.

2.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Araştırma İzmir ilinde;

- Balçova ilçesi Ertuğrulgazi İlköğretim Okulu;
- Bornova ilçesi Hilal Nemciye Hüsnü Ataberk İlköğretim Okulu, Kars Halil Atilla İlköğretim Okulu, Özkanlar ilköğretim, Suphi Koyuncuoğlu İlköğretim Okulu;
- Buca ilçesi Buca İlköğretim Okulu, Müşerref-Mahmut Tınas İlköğretim Okulu, Meşküre Şamlı İlköğretim Okulu, Tuğsavul İlköğretim Okulu;
- Çiğli ilçesi Büyükçiğli İlk Öğretim Okulu, Egekent İlköğretim Okulu;
- Gaziemir ilçesi Atatürk İlköğretim Okulu, Gazikent İlköğretim Okulu;
- Karşıyaka ilçesi Ankara İlköğretim Okulu, Karşıyaka İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Emlakbankası İlköğretim Okulu
- Konak ilçesi Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu, Hüseyin Akdağ İlköğretim Okulu, Mustafa Urcan İlköğretim Okulu, 80.Yıl Eşref paşa İlköğretim Okulu, Mustafa Baykaş İlköğretim Okulu;

- Narlıdere ilçesi Kılıçarslan İlköğretim Okulu,
- Güzelbahçe ilçesi Ali Bayırlar İlköğretim Okulunda 4.,5.,6.,7.,8. sınıflarda öğrenim görmekte olan ergenlere uygulanmıştır.

Araştırma verileri Şubat- Haziran 2006 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

İzmir ilinde toplam 1248 okulun 515'i şehirde, 102'si beldede, 631'i köyde bulunmaktadır. Bu okulların 653'ü tam gün (normal), 322'si ikili, 273'ü taşımalı eğitim vermektedir. 515'i şehirde, 102'si beldede, 631'i köyde toplam 1248 okulda 457404 öğrenci eğitim görmektedir (MEB 2004-2005). Araştırmanın evreni bu okulların 4.,5.,6.,7.,8. sınıflarında okuyan 200588 ergen ve ebeveynini kapsamaktadır.

2.4.ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Örnekleme alınan öğrencilerin, İzmir ili ilköğretiminin tüm okullarında öğrenim gören kız ve erkek öğrencileri temsil edebilecek yetenekte olması için tabakalı rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır.

200588 kişilik evren için örneklem büyüklüğü 0.95 güven aralığı, 0.50 olasılıkla, α yanılma düzeyi 0.05 için örneklem büyüklüğü 384 olarak belirlenmiştir (139).

Örneklem sayısı anakütle varyansı bilinmediği, popülasyon hacmi bilindiği durumlarda $n = \frac{N \times P \times Q \times (Z \alpha)^2}{(N-1) \times H^2 + P \times Q \times (Z \alpha)^2}$ formülü kullanılarak hesaplanmaktadır (N:Evrendeki birey sayısı, N:örneklem hacmi, P:x in gözlenme oranı, Q:x in gözlenme oranı, Z α : Tablo kritik değeri, H: Standart hata değeri) (56).

$383.7 = \frac{[200588 \times 0.5 \times 0.5 \times 1]}{[(200588 - 1) \times 0.05^2 + 0.5 \times 0.5 \times 1.96]}$ (Biyostatistik kurallarına göre örneklem hacmi ideal verileri elde etmek için bir üst sayı kabul edilir $= 383.7 \sim \bar{A}384$)

Standart hata (α_x) değerini $I \times -\mu I \leq 4$ olacak şekilde öngörmek uygundur. Bu değer ne kadar küçük öngörülürse hassasiyet o kadar artmaktadır (139). Ana kütle için P değeri bilinmiyorsa, nitel veriler için verilen oranlara yönelik formülde n'in maksimum değeri bulunmak istendiğinde PxQ değeri:0.25 alınabilir. Bunun için P nin 0.5 değeri de tercih edilebilir. P iki değerden hangisi alınırsa alınsın sonuç değişmez (139).

Araştırmanın örnekleminin oluşturulması sırasında aşağıdaki sıra takip edilerek veriler toplanmıştır. Önce İzmir ili Milli Eğitim Müdürlüğünden, İzmir iline ait ilçelerin okul ve öğrenci sayıları alınmıştır. Örneklem seçiminde okul türü (resmi ilköğretim, özel ilköğretim) ile okulların bulunduğu bölgeler (metropol içi ve dışı okullar) ve sınıflar olmak üzere üç ölçüt esas alınmıştır. Örnekleme ulaşımın kolay olması açısından Metropolde yer alan okullar alınmış ve örneklemin toplumu yansıtabilmesi için seçilen okulların resmi ilköğretim okulları olmasına özen gösterilmiştir. Çalışmada yer alan 11-15 yaş sınırlaması nedeni ile, araştırma evreninde ilköğretimin 4,5,6,7,8'inci sınıflarında okuyan ergenler ve onların anne ve babaları araştırmaya dahil edilmiştir. Ergenler erken ergenlik ve orta ergenlik dönemindeki ergenler arasından seçilmiştir. Araştırmada İzmir metropolündeki ilçelerde yer alan (Balçova, Bornova, Buca, Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe, Karşıyaka, Konak, Narlıdere) 396 okuldaki toplam öğrenci sayısının 320086 olduğu saptanmıştır. Bu ilçelerin 4,5,6,7,8'inci sınıflarında okuyan ergenlerin sayısı 200588 olarak belirlenmiştir. Ardından her ilçedeki ilköğretim okullarında eğitim gören

toplam öğrenci sayıları belirlenmiştir. Bu ilçelerdeki öğrenci sayısı tüm öğrencilerin sayısına bölünerek ‘her ilçenin bir tabakayı işaret ettiği düşünülecek olduğunda’, her tabakanın ağırlığı belirlenmiştir. Sonra bu ağırlıklar örnekleme alınacak öğrenci sayısı ile çarpılarak her ilçeden kaç öğrenci alınacağı hesaplanmıştır. Her ilçenin ağırlığına göre örnekleme alınacak okul sayıları belirlendikten sonra basit rastgele yöntemle okullar belirlenmiştir. Bu aşamanın ardından ilçelerdeki örneklem ağırlıkları dikkate alınarak her sınıftaki ergen sayısı belirlenmiştir. Çalışmada ergenler sınıflara göre tabakalanıp, her tabakadaki ergen sayısına göre basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle (Rastgele sayılar tablosu dikkate alınarak değerlendirilmiştir) seçilmiştir.

Örnekleme öğrencilerin ilçelere ve sınıflara göre ağırlıklı dağılımı;

İLÇELER	Toplam	Ağırlıklı toplam	Araştırmaya alınacak öğrenci sayısı	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf
Balçova	3707	0.018	$6.9=7$	2	2	1	1	1
Bornova	36343	0.18	$69.12=70$	14	14	14	14	14
Buca	30741	0.15	$57.6=58$	11	11	12	12	12
Çiğli	10301	0.05	$19.5=20$	4	4	4	4	4
Gazimir	8576	0.04	$15.46=16$	4	3	3	3	3
Güzelbahçe	2394	0.011	$4.22=5$	1	1	1	1	1
Karşıyaka	36186	0.18	$69.12=70$	14	14	14	14	14
Konak	68813	0.34	$131.56=131$	26	27	26	26	27
Narlidere	3330	0.016	$6.14=7$	1	1	2	1	1
TOPLAM	200588		384	77	77	77	76	77

(96)

Çalışmaya Dahil Olma Kriterleri:

- Şubat- Haziran 2006 tarihlerinde kronolojik yaşları 11-15 yaşları arasında yer alan ergenler olması,
- Bu yaşa kadar saptanmış zeka geriliğın, yaygın gelişimsel bozukluğın, duyuşal defisitın ya da ruşsal bozukluğın olmaması,
- Gerekli bilgilendirmeden sonra ebeveynlerinden çalışmaya katılmaları konusunda onayın alınmış olması.

2.5. KULLANILAN GEREÇLER

Araştırma verilerinin toplanmasında ergen ve ebeveynine uygulanan dört tip anket formu kullanılmıştır. Ergenlerin anketi üç bölümden oluşmaktadır; Birinci kısımda demografik verilere ilişkin soruların oluşturduğu anket, ikinci kısımda ergenin bağlanma stilini ölçmek için oluşturulan '**İlişki Ölçekleri Anketi**', üçüncü kısımda ise ergenin yeterlilik alanları ve sorun davranışlarını belirlemek amacıyla oluşturulan '**Güçler Güçlükler Anketi**' yer almaktadır. Ebeveynlerin doldurduğu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik verilere ilişkin sorular, ikinci bölümde '**Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği**' yer almaktadır.

1.Araştırmacı tarafından geliştirilen ergenlerin ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleri ve prenatal ve perinatal döneme ilişkin bilgileri araştıran sosyo-demografik veri formu araştırmacı tarafından aileden ve ergenden alınan bilgiler doğrultusunda doldurulmuştur (EK I).

2. Ergenlerin bağlanma stilleri ölçmek amacı ile Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılan İlişki Ölçekleri Anketi (Adolescent Relationship Scales Questionnaire) kullanılmıştır (EK II).

3. Ergenin yeterlilik alanları ve sorun davranışlarını belirlemek amacıyla ergen tarafından doldurulan, Robert Goodman (1997) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlilik ve güvenirliliği Güvenir ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan Güçler ve Güçlükler Anketi Ergen Formu kullanılmıştır (EK III) .

4. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla ebeveynler tarafından doldurulan, Shaffer ve Beli (1958) tarafından geliştirilen ve Türkçe geçerlilik ve güvenirliliği Küçük ve arkadaşları (1987) tarafından yapılan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği kullanılmıştır (EK IV) .

Araştırma verileri İzmir İli Milli Eğitim Müdürlüğünden ve ergenlerin ailelerinden gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacı tarafından anketler toplanmıştır (EK II).

I-Sosyo Demografik Veri Formu:

Sosyo-demografik özellikler başlığını taşıyan veri formu ergenin özgeçmiş ve aile özelliklerini belirlemeye yönelik iki ana alt başlıktan oluşmaktadır.

Birinci kısımda çalışmaya katılan ergenin yaşı, cinsiyeti, okul başarı seviyesi, halen okumakta olduğu sınıfı, sorunlarla karşılaştığında yardım istediği kişi/kurum, psikolog ya da psikiyatristten yardım alıp almadığı sorgulanmaktadır.

İkinci kısımda ise ailenin ekonomik düzeyi, aile yapısı (çekirdek aile, geniş aile, parçalanmış aile), anne yaşı, baba yaşı, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, annenin mesleği, babanın mesleği, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, ebeveynlerin evlilik süresi, annenin ilaç kullanmasını gerektirecek fiziksel sorunun varlığı, annenin ilaç kullanmasını gerektirecek ruhsal sorunun varlığı, annenin öfke yaşama sıklığı, annenin alkol-sigara kullanım sıklığı, annenin gebelik öyküsü, annenin doğum sırasındaki yaşı, annenin gebelik süresi (prematür, matür, postmatür), annenin gebeliğinin planlı olup olmadığı, annenin çocuğunu doğurma şekli(sezeryan,

normal), annenin doğum sonrası çocuğunu kucağına alma zamanı, annenin gebelik süresince yaşadığı sağlık sorunun değerlendirildiği sorulardan oluşmaktadır.

II-İlişki Ölçekleri Anketi

Ergenlerin bağlanma stillerini ölçmek amacı ile Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen 'Relationship Scales Questionnaire'in güvenilirlik aralığı 0.87-0.95 ve iç tutarlığı 0.82, her alt ölçek için cronbach alfa ise sırasıyla güvenli bağlanma-korkulu bağlanma:-0.35, kayıtsız bağlanma-saplantılı bağlanma;-0.5'tir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Ölçek 17 maddeden oluşmakta yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk ve benzerlerini ve bağlanma stillerini tanımlamayı amaçlamaktadır. 4 farklı derecede değerlendirme yapmaktadır (17, 160).

İlişki Ölçekleri anketinde 17 madde 4 bağlanma stili için kullanılmaktadır (160). Bu bağlanma stilleri;

Güvenli bağlanma; Güvenli bağlanma gösteren ergen yakın ilişkiler, arkadaşlıklar kurabilmektedir.Kişisel otonomiye sahip, diğer insanların ilişkilerine saygılı ve kendi ilişkilerinde tutarlı bir yapı sergilemektedir.

Korkulu bağlanma; Bu bağlanma tarzında kişi geri çevrilme korkusu ile yakın arkadaşlıklar kurmaktan kaçınmaktadır. İçe dönük, emniyetsiz, diğer kişilere karşı güven duymayan bir yapı sergiler.

Kayıtsız bağlanma; Kayıtsız bağlanma örüntüsü olan ergenler kişisel iyilik halinin devamı için sürekli başkalarının onayına ihtiyaç duymaktadırlar. Yaşamında yer alan her girişiminde diğer insanları idealize eden bir yapı sergilemektedirler. İlişkilerinde tutarsız ve abartılı bir tutum gösterirler.

Saplantılı bağlanma; Saplantılı bağlanma gösteren ergen; duygularını ifade etmeyen aleksitimik (duygudan yoksun) yapıya benzerlik göstermektedir.

İlişkilerinde açık ve güvenilir olmayan bir yapı sergilemektedir. Ancak bağımsız ve kendine güvenlidir.

Korkulu bağlanmayı ifade eden sorular (1, 4,9,14,16); kayıtsız bağlanmayı ifade eden sorular (2,5,12,13); güvenli bağlanmayı ifade eden sorular (3,7,8,10,17); saplantılı bağlanmayı ifade eden sorular (5,6,11,15,16,25)'dir. Ölçekteki her madde 1-7 arasında puan değeri almaktadır. Ölçekte yer alan bir madde (ölçekte 5. madde) ters çevrilerek hem saplantılı hem de kayıtsız bağlanma stili için kullanılmaktadır. Ölçekteki ters maddeler (5,7,17.) maddelerdir.

“Güvenli bağlanma” boyutu dışındaki faktörlerde puan artışı sağlıksız bağlanmayı işaret etmektedir. Ölçekten toplam puan elde edilmemesinde, faktör puanları değerlendirilmektedir.

III_ Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)- Ergen Formu:

“Strength and Difficulties Questionnaire - (SDQ)” ise İngiliz psikiyatrist Robert Goodman tarafından 1997 yılında geliştirilmiş bir ruhsal tarama ölçeğidir. Ölçeğin iç tutarlılığı (cronbach alfa) 0.73'tür. 4-6 hafta sonra uygulanan Re-test stabilite ortalaması 0.62 dir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği ise Güvenir ve arkadaşları (2004) tarafından yapılmıştır. 40'ın üzerinde farklı dilde çevirisi bulunmaktadır. Ölçek 11-16 yaş arası ergenlere uygulanmaktadır. Bu anketin, 4-16 yaşlar için ebeveyn ve okul formu da bulunmaktadır. Bazıları olumlu, bazıları ise olumsuz davranış özelliklerini sorgulayan 25 soru içerir. Bu sorular kendi içinde 5 alt başlıkta toplanmıştır; (1) davranış sorunları, (2) dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, (3) duygusal sorunlar, (4) akran sorunları ve (5) sosyal davranışlar. Her alt başlık kendi içinde değerlendirildiği gibi ilk dört başlığın toplamı “Toplam Güçlük Puanı”nı vermektedir. Bu anketin tüm formları yaklaşık 5 dakika içinde

doldurulabilmektedir (71, 72, 79). Anketin iç tutarlılığına ilişkin güvenilirlik çalışmalarında cronbach alfa katsayısı toplam güçlük puanı için 0.73, dikkat eksikliği ve sosyal puan için 0.70, duygusal puan için 0.70, aşırı hareketlilik alt puanı için 0.54, davranış puanı için 0.50, akran ilişkisi puanı için 0.22 olarak elde edilmiştir. Güçler Ve Güçlükler Anketinin klinik (yüksek risk) ve toplum (düşük risk) örneklem gruplarındaki toplam skor ve alt ölçek skorları ortalamaları verilmiştir. Klinik ve toplum örneklem grubu arasındaki fark, akran alt skoru dışında istatistiksel olarak anlamlıdır (*Wilk's Lambda Değeri: 0.63, df:4, <0.001*) (71, 72, 79).

Aynı amaçla kullanılan ülkemizde, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı alanında 11-18 yaş Grubu Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği (Youth Self Report - YSR)(1991) vardır (2). Her iki ölçek benzer amaçla geliştirilmiş olmasına karşın belirgin farklılıkları bulunmaktadır; En önemli farklılık uzunluklarıdır. İkinci önemli farklılık ise Güçler ve Güçlükler Anketinin özellikle Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğunu da, DSM-IV tanı kriterlerini sorgulayan uygun maddeler aracılığıyla sahip olması nedeni ile bu alandaki sorunları daha anlamlı olarak tarayabilmesidir. Bir başka farklılık ise Kendini Değerlendirme Ölçeğinin (YSR) aksine Güçler ve Güçlükler Anketinin bazı maddelerde olumlu alanları sorgulamayı hedefleyerek çocuk ve gencin mevcut güçlerinin de değerlendirilmesine olanak vermesidir (2,71,72). Başta İngilizce orijinali olmak üzere birçok farklı dildeki çevirisi ile Kendini Değerlendirme Ölçeği ile karşılaştırıldığında sağlıklı örneklem ile sorun yaşayan grubu birbirinden ayırt edebilmede eşit özelliklere sahip oldukları bulunmuştur (79).

Ölçekten alınan toplam skor 0-40 arasındadır.

	Normal	Sınır	Normal dışı
Total Güçlük Skoru	0-15	16-19	20-40
Duygusal Semptom Skoru	0-5	6	7-10
Davranış Sorunları Skoru	0-3	4	5-10
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Skoru	0-5	6	7-10
Akran Sorunları Skoru	0-3	4-5	6-10
Sosyal Davranışlar Skoru	6-10	5	0-4

Aşağıda skalaların (alt ölçeklerin) kapsadığı sorular ve puan değerleri yer almaktadır:(Her skalada puan 0-10 arasındadır)

Skalalar-Sorular	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
Duygusal Semptom Skalası			
3	0	1	2
8	0	1	2
13	0	1	2
16	0	1	2
24	0	1	2
Davranış Sorunları Skalası			
10	0	1	2
7	2	1	0
12	0	1	2
18	0	1	2
22	0	1	2
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Skalası			
2	0	1	2
5	0	1	2
15	0	1	2
21	2	1	0
25	2	1	0
Akran Sorunları Skalası			
6	0	1	2
11	2	1	0
14	2	1	0
19	0	1	2
23	0	1	2
Sosyal Davranışlar Skalası			
1	0	1	2
4	0	1	2
9	0	1	2
17	0	1	2
20	0	1	2

IV- Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği

‘Parental Attitude Research Instrument- Pari’ Shaffer ve Beli tarafından 1958 yılında geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlılığı (Cronbach alfa) 0.91’dir. Türkçe uyarlaması Güney LeCompte, Ayhan LeCompte ve Necla Öner tarafından

yapılmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği 0.58-0.88 olarak bulunmuştur. Orjinali 115 maddeden oluşmaktadır. Ancak Türkçe'ye çevirisi sırasında anlam kaybına uğrayabilecek maddeler kaldırılarak toplam madde sayısı 60 olarak belirlenmiştir. Türkçe formun geçerlilik çalışması ise Şenay Küçük (1987) tarafından yapılmıştır (115, 149). Faktör analizi sonucu PARI ölçeğinde 5 faktör boyutu elde edilmiştir. Bu faktör boyutları şunlardır.

1) Birinci Faktör Boyutu: Aşırı Annelik: Bu boyutta ki alt ölçekler; aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan bağımlı, aktif ya da çalışkan olmasını isteme, annenin aşırı fedakar olması ve çocuğun da bunu anlaması gerektiğine inanma gibi konuları içermektedir. Annenin çocuğa zorla ve aşırı müdahalesini, çocuğun anne ve babasına müdahalesini ve çocuğun anne ve babasına bağımlılığını ölçebilmektedir. Bu boyut 16 maddeden oluşur. Bu boyutu yansıtan madde numaraları şunlardır:(1, 3, 4, 7,11,12,14,26,27,28,32,34,36, 46,51,57).

2) İkinci Faktör Boyutu: Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma: Çocuğa eşit haklar tanımak, düşünce ve fikirlerini açıkça ortaya koyabilmesini desteklemek, onunla arkadaşlık edebilmek ve paylaşabilmek gibi alanları kapsar. Anne ve babanın çocuğu yüreklendirici konuşmalar yapma ve çocukla paylaşma düzeylerini ölçen 9 maddeden oluşur. Bu boyutu yansıtan madde numaraları şunlardır: (2, 13, 18, 22, 29, 37, 44, 45, 59).

3) Üçüncü Faktör Boyutu: Ev Kadınlığını Red Etme: Kadının kendi annesi ye da başkalarına bağımlılığı, sinirliliği, çocuklarla uzun süre birlikte olmaktan hoşlanmak, yeni doğan bebeğin bakımından ürkmek gibi konuları kapsar. Bu boyut evde sessiz duran kadının mutsuzluğu,ev ve çocuk bakımına ilişkin doyumsuzluğunu

ölçebilmektedir. Bu boyut 13 maddeden oluşur. Bu maddeler şunlardır: (6, 9, 16, 17, 21, 23, 31, 38, 41, 42, 49, 52,55).

4) Dördüncü Faktör Boyutu: Karı-Koca Geçimsizliği: Eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirme üzerindeki etkisi, kocanın geçimsizliği, anneye çocuk yetiştirme konusunda yardımcı olmayışı gibi konuları kapsar. Genel olarak evliliğinde ne derece ayrılık olabileceği konusunda testin uygulandığı kişinin dolaylı yoldan fikrini saptamaya yönelik bir boyuttur. 6 maddeden oluşur. Bu maddeler: (8, 19,33,40,48, 54).

5) Beşinci Faktör Boyutu: Baskı ve Disiplin: Yukarıda sözü edilen boyutlarda yer almayıp, kendi aralarında korelasyon gösteren diğer alt testler birleştirilerek bir boyut elde edilmiş, baskı ve disiplin boyutu adı verilmiştir. Bu boyutta cezalandırma, katı disiplin, baskıya çocuğun verdiği yanıtlar karşısında ebeveyn tutumu değerlendirilir. İçerdiği maddeler: (5,10,15,20,24,25,30,35,39,43,47,50,53,56,58,60).

Likert tipi bir ölçek olan, 1, 2, 3, 4 olarak derecelendirilmiş PARI'nin değerlendirilmesi sırasında 2, 29, 44. maddeler dışında tüm maddeler doğrudan işaretlenen dereceden puan alır. Bir madde için 4 puanı işaretleyen kişiye o madde için +4 puan verilir. Benzer şekilde eğer 1 puanı işaretlemişse o madde için +1 puan alacaktır. Ancak 2, 29 ve 44. maddeler için hesaplama daha farklıdır. Bu maddelerde 5-x formülü uygulanır. 4 puanı işaretlemiş bir kişi 5-4, yani +1 puan alacaktır. 1 puanı işaretlemiş bir kişiye ise 5-1=+4 puan verilecektir. Her faktör boyutu için puanlar ayrı ayrı toplanır. Sonuçta her bir olgu için tek bir toplam puan yerine 5 ayrı boyutu yansıtan 5 ayrı puan hesaplanmış olur.

	Düşük	Ortalama	Yüksek
Aşırı Annelik	16-32	33-48	49-64
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	9-18	19-27	28-36
Ev Kadınlığı Red Etme	13-26	27-39	40-52
Karı-Koca Geçimsizliği	6-12	13-18	19-24
Baskı ve Disiplin	16-32	33-48	49-64

Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik alt ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan ortalaması 64, demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinden 36, ev kadınlığı red etme alt ölçeğinden 52, karı-koca geçimsizliği alt ölçeğinden 24, baskı ve disiplin alt ölçeğinden 64' tür.

“Demokratik tutum ve eşitlik tanıma” boyutu dışındaki faktörlerde puan artışı olumsuz ana baba tutumlarına işaret etmektedir. Ölçekten toplam puan elde edilmemekte, faktör puanları değerlendirilmektedir.

2.6. KULLANILAN YÖNTEM VEYA YÖNTEMLER

Araştırma, İzmir Mili Eğitim Müdürlüğüne bağlı İzmir metropolünde yer alan basit tesadüfi yöntemle belirlenmiş ilköğretim okullarında Şubat - Haziran 2006 Bahar öğretim döneminde eğitim gören, sınırlamalarda belirtilmiş özelliklere uygun olarak seçilmiş 384 ergen ve ebeveyni ile yürütülmüştür. Örneklem alınan ergenlerin, İzmir ili ilköğretiminin tüm okullarında öğrenim gören kız ve erkek öğrencileri temsil edebilecek yetenekte olması için tabakalı rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından ergenlerin bağlanma stilleri, ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere, İzmir ili Milli eğitim müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra ebeveynleri tarafından araştırmaya katılımı onanan

ergenler ile yüz yüze görüşülerek, sosyo-demografik özelliklerinin yer aldığı Değerlendirme Formu, Güçler Güçlükler Anketi, İlişki Ölçekleri Anketinden oluşan ergen formu uygulanmış, verilen cevaplar formlara kaydedilmiştir. Anket uygulanan ergenlerin ebeveynlerine kapalı zarf içinde ebeveyne ait sosyo-demografik verilerin yer aldığı Sosyo-Demografik Veri Formu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği gönderilmiş, ergen ile yapılan ikinci bir görüşme sonunda ölçekler ergenlerden toplanmıştır.

2.7. BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

Araştırmanın Bağımlı Değişkenleri: Ergenlerin bağlanma stilleri, ergenlerin ruhsal durumları, ebeveyn tutumları.

Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri:

Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında çalışmaya katılan ergenin yaşı, cinsiyeti, okul başarı seviyesi, okumakta olduğu sınıfı, ergenin ailedeki çocuk sıralamasındaki yeri, ergenin sorunlarla karşılaştığında yardım istediği kişi/kurum, ergenin psikolog ya da psikiyatristten yardım alıp almadığı yer almaktadır.

Ergenin ekonomik durumunu değerlendirme şekli, aile yapısı (çekirdek aile, geniş aile, parçalanmış aile), anne yaşı, baba yaşı, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi annenin mesleği, babanın mesleği, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, ebeveynlerin evlilik süresi, annenin ilaç kullanmasını gerektirecek fiziksel sorunun varlığı, annenin ilaç kullanmasını gerektirecek ruhsal sorunun varlığı, annenin öfke yaşama sıklığı, annenin alkol-sigara kullanım sıklığı araştırmada değerlendirilmiştir.

Ayrıca annenin gebelik öyküsü, annenin doğum sırasındaki yaşı, annenin gebelik süresi (prematür, matür, postmatür), annenin gebeliğinin planlı olup olmadığı, çocuğun doğum şekli (sezeryan, normal), annenin doğum sonrası

çocuğunu kucağına alma zamanı, annenin gebeliği süresince yaşadığı sağlık sorunu araştırmanın bağımlı değişkenini oluşturan bağlanma stilleri, ergenlerin ruhsal durumları, ebeveyn tutumları ile ilişkisi değerlendirilmiştir.

2.8. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE SÜRESİ

Örneklemden veri toplanması 2006 bahar eğitim dönemi boyunca gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri İzmir ili Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Örneklemden veri toplanması sırasında aşağıdaki işlemler takip edilmiştir:

1. Ergenlere anne-babalarına ayrı ayrı imzalatılmak üzere izin belgeleri dağıtılmıştır. Bu belgede araştırmanın içeriği kısaca özetlenerek, ergenin ve anne-babanın katılımı için izin istenmiştir. Ayrıca, ebeveynler ve ergenlerin istedikleri zaman araştırmadan ayrılma hakkına sahip oldukları belirtilmiştir.
2. Anne-babaları çalışmaya katılmalarına izin veren öğrencilerden ekte sunulan anketleri doldurmaları istenmiştir. Anketler ergenler ile birebir yüz yüze görüşme yöntemi ile doldurulmuştur.
3. Anketi dolduran ergenlere anne-babalarına teslim edilmek üzere ebeveyn ölçekleri ve bunlarla ilgili ön yazı kapalı zarflarda verilmiştir. Ebeveynlerden doldurdukları anketi, kapalı zarflarda araştırmacılara ulaştırılmak üzere çocuklarına vermeleri istenmiştir.
4. Sınıflar ziyaret edilerek anne-babaların doldurduğu anketler, ergenlerden toplanmıştır.

2.9. VERİLERİN ANALİZİ

Elde edilen veriler araştırmanın sonuçları doğrultusunda SPSS bilgisayar istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Ergenlerin ve ebeveynlerinin sosyo-demografik özellikleri sayı, yüzde dağılımı, ortalama, standart sapma ve min-max değerleri halinde verilmiştir. Araştırmada yer alan sosyo demografik verilerin birbiri ile ilişkileri ki kare testi ile değerlendirilmiştir.

Bağımsız değişkenlerle ergenlerin bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için t testi ve ANOVA ve Mann-whitney U testi, Kruskal Wallis, independent t testi, bağımsız değişkenlerle ergenlerin ruhsal durumları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için t testi ve ANOVA, Mann Whitney U, Kruskal Wallis testi; bağımsız değişkenlerle Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeği arasındaki ilişkiyi değerlendirmek üzere, yine t testi ve ANOVA, Mann Whitney U, Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Ergenlerin bağlanma düzeyleri ve ruhsal durumları, bağlanma düzeyleri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu ve ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için ise korelasyon analizi uygulanmıştır.

Ergenlerin bağlanma düzeyleri ve ruhsal durumları ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları gibi bağımlı değişkenlerin ergen ve ebeveyne ait sosyo-demografik özelliklerin tanımlanmasına ait sorulardan oluşan bağımsız değişkenlerden en fazla hangisi ile ilintili olduğunu saptamaya yönelik çoklu regresyon analizi (Stepwise multiple regression) uygulanmıştır.

2.10. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma konusunun seçimi, planlanması ve öneri şeklinde hazırlanmasına 05.05.2005 tarihinden itibaren başlanmış olup, 26.10.2005 tarihinde tez önerisi komitesine sunum yapılmıştır. Tez ön komitesi tarafından doktora tezi olarak kabul edildikten sonra, araştırmanın uygulaması, gerekli izinler alınarak, Şubat- Haziran 2006 tarihleri arasında yapılmıştır. 2006 Hazirandan sonra 2007 Ocak ayına dek rapor edilmesi sürmüştür.

2.11. ETİK AÇIKLAMALAR

2.12.2005 tarihinde Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Bilimsel Etik kuruluna araştırma sunulmuş olup, 29.12.2005 tarih ve 85 sayılı karar ile araştırmanın uygulanması uygun bulunmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR

3.1.ERGENLERİN VE EBEVEYNLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 1:Ergene Ait Sosyo-Demografik Verilerin Dağılımı

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	SAYI	%
Yaş		
11 Yaş	61	15.9
12 Yaş	79	20.6
13 Yaş	72	18.8
14 Yaş	85	22.1
15 Yaş	97	22.5
Cinsiyet		
Kız	194	50.5
Erkek	190	49.5
Annenin Durumu		
A-Anne Sağ Yaşıyor	384	100
B-Anne Öz	384	100
Babann Durumu		
A-Baba Sağ Yaşıyor	383	99.7
Baba Öldü	1	0.3
B-Baba Öz	384	100
Ailenin Ekonomik Durumu		
Gelir Giderden Az	22	5.7
Gelir Gidere Denk	250	65.1
Gelir Giderden Fazla	112	29.2
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	342	89.1
Geniş Aile	42	10.9

Ailede Kaçınçlı Çocuk Olduğu		
1. Çocuk	220	57.3
2. Çocuk	131	34.1
3. Çocuk	22	5.7
4. Çocuk	3	0.8
5. Çocuk	6	1.6
7. Çocuk	1	0.3
8. Çocuk	1	0.3
Ailedeki Çocuk Sayısı		
Bir	75	19.5
İki	237	61.7
Üç veya Dört	65	17.0
Beş ve Üzeri	7	1.8
Okumakta Olunan Sınıf		
4. Sınıf	77	20.1
5. Sınıf	76	19.8
6. Sınıf	77	20.1
7. Sınıf	77	20.1
8. Sınıf	77	20.1
Okul Başarı Durumu		
Başarısız	1	0.3
Orta Düzeyde Başarılı	75	19.5
Başarılı	177	46.1
Çok Başarılı	131	34.1
Yaşantıda Sorunlarla Karşılaşıldığında Yardım Alınan Kişi		
Psikiyatrist	3	0.8
Arkadaşlar	67	17.4
Okul Rehberlik Birimi	11	2.9
Psikolog	7	1.8
Aile	296	77.1
Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alınmadığı		
Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alındı	48	12.5
Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alınmadı	336	87.5
Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alındı İse Şekli		
Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alınmadı	336	87.8
Görüşme Yaptım	40	10.4
Terapi Gördüm	8	1.8
TOPLAM	384	100

Araştırma grubunda yer alan ergenlerin 194'ü kız, 190'ı erkektir ve yaş ortalamaları 12.10 ± 1.4 'tür. Ergen ailelerinin % 89.1'i çekirdek aile, %10.9'u geniş aile yapısındadır ve ergenlerin tümünün anne-babası öz ve annesi sağ, %99.7'sinin ise babası sağdır. Aileler en fazla 8 çocuktan oluşmaktadır ve bu ailelerin %19.5'i tek çocuğa sahiptirler. Araştırmaya katılan ergenlerin %57.3'ünün ilk çocuk olduğu

belirlenmiştir. Ailenin ekonomik durumuna bakıldığında % 65.1'inin gelirinin gidere denk, %5.7'sinin gelirinin giderden az, %29.2'sinin ise gelirinin giderden fazla olduğu saptanmıştır. Ergenlerin %80.2'si kendisini başarılı ya da çok başarılı olarak, %19.8'i ise başarısız ya da orta düzeyde başarılı olarak nitelendirmiştir. Ergenlere yaşantılarında karşılaştıkları sorunlarda yardım alırken sıklıkla tercih ettiği kişi ya da kurum sorulduğunda, ergenlerin ilk iki sıradaki cevabı %77.1 ile aile, %17.4 ile arkadaşlar olmuştur. Ergenlerin ancak %0.8'i psikiyatrist, %1.8'i psikolog, %2.9'u okul rehberlik birimine başvurdukları yanıtını vermişlerdir.

Çalışmaya katılan ergenlerin daha önceden psikiyatrist ya da psikologdan yardım alıp almadıklarına bakıldığında %12.5'inin yardım aldığı, bu yardım alan grubun %10.4' ünün görüşme yaptığı, %1.8'inin terapi gördüğü saptanmıştır.

Tablo 2:Ebeveyne Ait Sosyo-Demografik Verilerin Dağılımı

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	SAYI	%
Anne Yaş		
30 ve Altı	15	3,9
31-35	128	33,3
36-40	141	36,7
41 ve Üstü	100	26,0
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur-Yazar Değil	2	0,5
Okur-Yazar	7	1,8
İlköğretim	188	49,0
Lise	125	32,6
Üniversite	62	16,1
Annenin Çalışma Durumu		
Evet	93	24,2
Hayır	291	75,8
Anne Çalışıyor İse Mesleği		
Memur	41	10,7
İşçi	28	7,3
Serbest Meslek	19	4,9
Diğer	5	1,3
Annenin Fiziksel Hastalık Varlığı		
Evet Var	32	8,3
Hayır Yok	352	91,7
Annenin Ruhsal Hastalık Varlığı		
Evet Var	12	3,1
Hayır Yok	372	96,9
Evlilik Yılı		
Boşanmış	7	1,8
10-15 Yıl Arası	213	55,5
16-20 Yıl Arası	106	27,6
21-35 Yıl Arası	58	15,1
Alkol Alımı		
Evet	46	12
Hayır	338	88
Sigara Kullanımı		
Evet	127	33,1
Hayır	257	66,9
Öfke Yaşama Sıklığı		
Hiç	11	2,9
Nadiren	185	48,2
Aralıklı	146	38,0
Sıklıkla	32	8,3
Oldukça Sık	10	2,6

Baba Yaş		
31-40	169	44
41-50	192	50
51-60	23	6
Babannın Eğitim Düzeyi		
Okur-Yazar Değil	1	0.3
Okur-Yazar	4	1.0
İlköğretim	154	40.1
Lise	125	32.6
Üniversite	100	26.0
Babannın Mesleği		
İşçi	113	29.4
Memur	89	23.2
Emekli	79	20.6
Serbest Meslek	103	26.8
	384	100

Araştırma grubundaki annelerin yaş ortalaması 37.82 ± 4.95 'dir. %49'u ilköğretim, %32.6'sı lise, %16.1'i üniversite mezunu, geri kalanı ise sadece okur yazardır ya da okuma yazması yoktur. Annelerin %75.8'inin çalışmadığı, çalışanların çoğunluğunu %10.7 ile memur grubunun oluşturduğu saptanmıştır.

Annelerin %8.3'ünün fiziksel bir hastalığı, %3.1'inin ruhsal bir hastalığı vardır. Yine %33.1'i sigara, %12'si alkol kullanmaktadır; %48.9'u çeşitli sıklıkta öfke yaşadığını belirtmiştir.

Babaların yaş ortalaması 42.01 ± 5.16 'dir. %40.1'i ilköğretim, %32.6'sı lise, %26'sı üniversite mezunudur, %1.3'ü okur yazardır ya da okuma yazması yoktur. %29.4'ü işçi, %26.8'i serbest meslek, %23.2'si memur, %20.6'sı emeklidir.

Eşler ortalama 15.9 ± 4.9 yıllık evlilerdir ancak %1.8'i boşanmıştır.

Tablo 3:Annenin Gebelik ve Doğum Sürecine Ait Verilerin Dağılımı

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	SAYI	%
Gebelik Öyküsü		
İlk Gebelik	202	52.6
Öncesinde 1 Küretaj ya da Ölü Doğum	44	11.5
Öncesinde 1' den Fazla Küretaj ya da Ölü Doğum	7	1.8
Öncesinde 1 ya da Daha Fazla Sağlıklı Gebelik	131	34.1
Gebeliğin Planlı Olup Olmadığı		
Planlı Gebelik	295	76.8
Planlı Olmayan Gebelik	89	23.2
Ergenin Doğum Zamanı		
Erken Doğum-Prematüre	28	7.3
Zamanında Doğum-Matüre	345	89.8
Gecikmiş Doğum-Postmatüre	11	2.9
Annenin Doğum Sırasındaki Yaşı		
20 Yaş ve Altı	58	15.1
21-25 Yaş Arası	157	40.9
26-30 Yaş Arası	102	26.6
31 Yaş ve Üstü	67	17.4
Ergenin Doğum Şekli		
Sezeryan	106	27.6
Normal Doğum	278	72.4
Ergenin Anne Tarafından İlk Kucağa Alındığı Zaman		
Doğumdan Sonra İlk Yarım Saat İçinde	177	46.1
Doğumdan Sonra 1 Saat İçinde	117	30.5
Doğumdan 2 Saat Sonra	59	15.4
Diğer	31	8.1
Annenin Gebelik Süresince Sorun Yaşayıp Yaşamadığı		
Annenin Gebelik Süresince Sorun Yaşadı	61	15.9
Annenin Gebelik Süresince Sorun Yaşamadı	323	84.1
	384	100

Araştırmaya katılan ergenlerin %52.6'si annelerinin ilk gebeliği sonucu dünyaya gelmişlerdir. Annelerin %89.8'inin zamanında (matür) doğumu gerçekleşmiştir ve ergenlerin %72.4'ü normal doğum ile dünyaya gelmiştir.

Annelerin %76.8'inin gebeliği planlıdır. %46.1'i ilk yarım saat içerisinde çocuğunu görmüş ve kucağına almıştır. %15.9'u gebeliği boyunca sorun yaşamıştır. %5.7'yi kapsayan büyük çoğunluğunun da gebeliği boyunca yaşadığı sorun düşük tehlikesidir.

Araştırmaya katılan ergen annelerinin doğum sırasındaki yaşı en erken 17, en geç 39 olarak saptanmış ve %15.1'inin doğum sırasında 20 yaş ve altında, %40.9'unun 21-25 yaş arasında, %26.6'sının 26-30 yaş arasında olduğu, %17.4'ünün ise 31 ve üstü yaşlarında olduğu saptanmıştır.

3.2.ERGENLERİN VE EBEVEYNLERİNİN İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ, GÜÇ VE GÜÇLÜKLER ANKETİ, AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİNDEN ALDIKLARI PUAN ORTALAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4: Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Değerlendirilmesi

İlişki Ölçekleri Anketi	N	Min. Max	X±SD
Korkulu bağlanma	384	5-34	19.1±5.7
Kayıtsız bağlanma	384	4-28	18.4±4.6
Güvenli bağlanma	384	5-35	19.4±5.2
Saplantılı bağlanma	384	5-32	18.1±5.3

Tablo 4'te araştırmaya katılan ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puan ortalamaları değerlendirilmiştir. Ergenler en yüksek puan ortalamasını güvenli bağlanma alt ölçeğinden alırlarken (19.4±5.2), sırasıyla korkulu bağlanma (19.1±5.7), kayıtsız bağlanma (18.4±4.6) onu takip etmiş, en düşük puanı ise saplantılı bağlanma (18.1±5.3) alt ölçeğinden almışlardır.

Tablo 5: Ergenlerin Güç ve Güçlükler Anketinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Değerlendirilmesi

Güç ve Güçlükler Anketi	N	Min. Max	X±SD
Duygusal Semptom Skoru	384	0-10	2.6±2.1
Davranış Sorunları Skoru	384	0-9	2.1±1.6
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Skoru	384	0-9	3.4±1.8
Akran Sorunları Skoru	384	0-9	2.8±1.6
Sosyal Davranışlar Skoru	384	2-10	7.6±1.3
Total Güçlük Skoru	384	0-33	11.0±5.0

Araştırmaya katılan ergenlerin Güç ve Güçlükler Anketinden aldıkları puan ortalamaları Tablo 5’te değerlendirilmiştir. Ergenler duygusal semptom alt ölçeğinden (2.6±2.1), davranış sorunları alt ölçeğinden (2.1±1.6), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinden (3,4±1.8), akran sorunları alt ölçeğinden (2.8±1.6), sosyal davranışlar alt ölçeğinden (7.6±1.3) ve total güçlük skorundan (11.0±5.0) puan ortalaması almışlardır ve ergenlerin aldıkları puan ortalamalarının ruhsal değerlendirme ölçütlerinde ‘normal’ sınırlar arasında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Değerlendirilmesi

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	N	Min. Max	X±SD
Aşırı Annelik	384	23-64	46.8±9.1
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	384	18-36	29.1±3.1
Ev Kadınlığı Red Etme	384	14-50	28.1±7.0
Karı-Koca Geçimsizliği	384	6-33	13.8±4.1
Baskı ve Disiplin	384	19-71	38.9±9.4

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları değerlendirilmiş; ebeveynlerin aşırı annelik alt ölçeğinden (46.8±9.1), demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinden (29.1±3.1), ev kadınlığı red etme alt ölçeğinden (28.1±7.0), karı-koca geçimsizliği alt ölçeğinden (13.8±4.1), baskı ve disiplin alt ölçeğinden (38.9±9.4) puan ortalaması aldıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinden yüksek diğer alt ölçeklerden ortalama bir puan aldıkları belirlenmiştir.

3.3. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE ERGENLERİN ‘İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ, GÜÇ VE GÜÇLÜKLER ANKETİ’ VE EBEVYENLERİN ‘AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİNDEN’ ALDIKLARI PUAN ORTALAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.3.1. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİN, ERGENİN BAĞLANMA SÜRECİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

A. Ergene Ait Sosyo-Demografik Özellikler İle, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanlar Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Tablo 7: Ergenin Yaşına Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		İlişki Ölçekleri Anketi				
			Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Yaşı	11 Yaş	61	20.2±5.2	19.5±4.8	18.8±4.3	18.5±4.7
	12 Yaş	87	19.2±4.8	20.9±5.8	19.6±4.8	18.1±5.6
	13 Yaş	79	18.7±6.1	19.1±6.3	17.4±5.1	18.0±5.1
	14 Yaş	72	19.8±5.3	18.1±6.0	17.3±4.4	17.2±5.5
	15 Yaş	85	19.4±4.5	18.1±5.3	18.9±4.1	18.6±5.3
F			0.84	4.13	3.73	0.81
p			P=0.49	p=0.008	P=0.005	P=0.51

Ergenin yaşına göre, İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlar değerlendirilmiş, ölçeğin korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt ölçeklerinde gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Yapılan Bonferroni ileri varyans analizi ile farklılığın korkulu bağlanma alt ölçeğinde 12 yaşındaki ergenlerin

(20.9±5.8) 14 yaş (18.1±6.0) ve 15 yaşlarındaki (18.1±5.3) ergenlerden daha yüksek puan almasından kaynaklandığı saptanmıştır. Kayıtsız bağlanma alt ölçeğinde ise yine en yüksek puanı 12 yaşındaki ergenlerin aldığı (19.6±4.8), en düşük puanı ise 13 yaş (17.4±5.1), 14 yaşlarındaki (17.3±4.4) ergenlerin aldıkları belirlenmiştir. Gruplar arasındaki bu farklılığında, ergenin yaşına göre İlişki Ölçekleri Anketinin korkulu bağlanma (F.4.13, p<0.05), kayıtsız bağlanma (F.3.73, p<0.05) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Ancak ölçeğin güvenli bağlanma (F:0.84, p>0.05) ve saplantılı bağlanma (F:0.81, p>0.05) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 8: Ergenin Cinsiyetine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Ergenin Cinsiyeti	N	X±SD	T	P	
İlişki Ölçekleri Anketi	Güvenli Bağlanma	Kız	194	18.7±5.1	2.78	P=0.006	
		Erkek	190	20.2±5.1			
	Saplantılı Bağlanma	Kız	194	17.2±5.0	3.20	P=0.001	
		Erkek	190	19.0±5.4			
	Kayıtsız Bağlanma	Kız	194	18.4±4.8	0.22	P=0.82	
		Erkek	190	18.5±4.4			
	Korkulu Bağlanma	Kız	194	18.9±6.2	0.81	P=0.41	
		Erkek	190	19.4±5.1			
	Toplam			384			

Ergenin cinsiyetine göre, İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlara bakıldığında; ölçeğin güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma alt ölçeklerinde kız ve erkek ergenler arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma alt ölçeklerinde erkek ergenlerin kızlardan yüksek puan aldıkları görülmüştür. Yapılan t testi ile İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma (t:2.78, p<0.05), saplantılı bağlanma (t:3.20, p<0.001) alt ölçeklerinde kız ve erkek ergenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken, kayıtsız bağlanma (t:0.22, p>0.05) ve korkulu bağlanma (t:0.81, p>0.05) alt ölçeklerinde böyle bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 9: Ergenin Ailesinin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		İlişki Ölçekleri Anketi				
			Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ekonomik Durum	Gelir Giderden Az	22	15.8±4.9	20.4±5.6	18.6±5.6	16.6±5.7
	Gelir Gidere Denk	250	19.9±5.1	18.9±5.6	18.5±4.7	18.2±5.4
	Gelir Giderden Fazla	112	19.3±5.2	19.3±5.9	18.2±4.2	18.1±4.9
KW T			12.30	1.44	0.90	1.95
p			P=0.002	P=0.48	P=0.63	P=0.37

Araştırmaya katılan ergenlerin ekonomik durumlarına göre, İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar incelenmiş; İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma alt ölçeğinde, geliri giderden az olan ergenlerin (15.8±4.9), geliri gidere denk (19.9±5.1) ve geliri giderden fazla (19.3±5.2) olan ergen grubundan daha düşük puan aldıkları gözlenmiş, yapılan Kruskal Wallis testi ile gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (KWT:12:30, p<0.05). Ölçeğin korkulu bağlanma (KWT:1.44, p>0.05), kayıtsız bağlanma (KWT: 0.90, p>0.05), saplantılı bağlanma (KWT:0.95, p>0.05) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 10: Ergenin Aile Tipine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Ergenin Aile Tipi	N	X±SD	T	P
İlişki Ölçekleri Anketi	Güvenli Bağlanma	Çekirdek aile	342	19.0±5.8	t:0.35	P=0.72
		Geniş aile	42	20.1±4.7		
	Saplantılı Bağlanma	Çekirdek aile	342	18.4±4.7	t:0.67	P=0.49
		Geniş aile	42	19.1±4.0		
	Kayıtsız Bağlanma	Çekirdek aile	342	19.4±5.2	t:0.97	P=0.33
		Geniş aile	42	19.7±4.9		
	Korkulu Bağlanma	Çekirdek aile	342	18.0±5.3	t:1.13	p=0.25
		Geniş aile	42	18.6±5.0		
Toplam			384			

Araştırmada yer alan ergenlere birlikte yaşadıkları bireyler sorulduğunda % 89.1'inin sadece anne, baba ve kardeşleri ile birlikte yaşadığını yani çekirdek aile olduklarını, % 10.9'nun ise anne, baba ve kardeşlerinin yanında diğer aile büyüklerinin de yer aldığını yani geniş aile olduklarını belirtmişlerdir. Ergenlerin aile tipine göre, İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar t testi ile karşılaştırılmış, ölçeğin korkulu bağlanma (t:1.13, p>0.05), kayıtsız bağlanma (t:0.97, p>0.05), saplantılı bağlanma (t:0.67, p>0.05), güvenli bağlanma (t:0.35, p>0.05) alt ölçeklerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 11: Ergenin Başarı Durumuna Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		İlişki Ölçekleri Anketi				
			Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Başarı Durumu	Orta Düzeyde Başarılı	76	18.8±4.5	19.8±5.2	18.3±4.1	19.6±5.2
	Başarılı	177	19.5±5.3	19.3±5.1	18.2±4.7	17.9±5.3
	Çok Başarılı	131	19.7±5.5	18.5±6.5	18.8±4.8	17.5±5.2
F			0.67	1.52	0.67	4.18
p			P=0.51	P=0.21	P=0.51	P=0.016

Ergenin başarı durumuna göre, ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar tablo 11'de değerlendirilmiştir. Ölçeğin saplantılı bağlanma alt ölçeğinde gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir (F:4.18, $p<0.05$). Bonferroni analizi ile saplantılı bağlanma alt ölçeğinde en yüksek puanı kendini başarısız ya da orta düzeyde başarılı olarak tanımlayan grup (19.6 ± 5.2) almıştır, bu puan kendini çok başarılı olarak değerlendiren gruptan oldukça farklıdır ve başarı düzeyi arttıkça puanın azaldığı anlaşılmıştır. Gruplar arasındaki bu farklılığında, ergenin başarı durumuna göre saplantılı bağlanma alt ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Ancak ölçeğin güvenli bağlanma (F:0.67, $p>0.05$), korkulu bağlanma (F:1.52, $p>0.05$), kayıtsız bağlanma (F:0.67, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır .

Ergenlerin kardeş sayılarına göre, İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar Anova analizi ile karşılaştırılmış, ölçeğin korkulu bağlanma (F:0.21, $p>0.05$), kayıtsız bağlanma (F:1.21, $p>0.05$), saplantılı bağlanma (F:1.05, $p>0.05$), güvenli bağlanma (F:0.43, $p>0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

B.Ebeveyne Ait Sosyo-Demografik Özellikler İle, İlişki Ölçekleri Anketinden

Alınan Puanlar Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Tablo 12: Ergen Annelerinin ve Babalarının Yaş Gruplarına Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

İlişki Ölçekleri Anketi						
			Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergen Anneleri Yaş Grupları	30 ve Altı	15	19.7±5.4	17.3±4.1	18.6±5.2	19.2±3.4
	31-35	128	18.8±5.3	18.7±5.4	19.0±5.6	18.8±4.6
	36-40	141	19.6±5.0	17.6±5.2	19.2±5.8	17.9±4.8
	41 ve Üstü	100	20.0±5.3	18.1±5.3	19.3±5.7	18.6±4.5
KWT			1.11	1.04	0.10	1.12
p			P=0.34	P=0.37	P=0.95	P=0.34
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergen Babalarının Yaş Grupları	31-40	169	19.5±5.0	17.8±5.3	19.2±5.7	18.4±4.8
	41-50	192	19.4±5.3	18.3±5.2	19.1±5.7	18.4±4.5
	51-60	23	19.5±5.9	18.8±5.2	18.7±6.0	19.0±4.2
KWT			0.19	1.53	0.33	0.34
p			P=0.90	P=0.46	P=0.84	P=0.84

Çalışmaya katılan ergen annelerinin yaş gruplarına göre, ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan Kruskal Wallis analizi ile annelerin yaş gruplarına göre ölçeğin korkulu bağlanma (KWT:0.10, $p>0.05$), kayıtsız bağlanma (KWT:1.12, $p>0.05$), saplantılı bağlanma (KWT:1.04 $p>0.05$), güvenli bağlanma (KWT:1.11, $p>0.05$) alt ölçeklerinde ergenlerin aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Babanın yaşı ile ergenlerin İlişki ölçekleri anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan Kruskal Wallis analizi ile ölçeğin korkulu bağlanma (KWT:0.19, $p>0.05$), kayıtsız bağlanma (KWT:0.34, $p>0.05$), saplantılı bağlanma

(KWT:1.53, $p>0.05$), güvenli bağlanma (KWT:0.19, $p>0.05$) alt ölçeklerinde alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 13: Ergen Annelerinin İş/Çalışma Durumuna Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

	Annenin İş Durumu				T	P
		N	X±SD			
İlişki Ölçekleri Anketi	Korkulu Bağlanma	Çalışıyor	93	18.0±5.7	2.20	P=0.028
		Ev Hanımı	291	19.5±5.6		
	Güvenli Bağlanma	Çalışıyor	93	19.6±4.6	0.66	P=0.43
		Ev Hanımı	291	19.4±5.4		
	Saplantılı Bağlanma	Çalışıyor	93	18.1±5.4	0.98	P=0.15
		Ev Hanımı	291	18.1±5.2		
	Kayıtsız Bağlanma	Çalışıyor	93	18.3±4.3	0.64	P=0.43
		Ev Hanımı	291	18.5±4.7		
	Toplam		384			

Tablo 13'te annenin çalışma durumuna göre, ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar görülmektedir. Puanlar değerlendirildiğinde ev hanımı olan annelerin çocuklarının (19.5±5.6) İlişki Ölçekleri Anketinin korkulu bağlanma alt boyutunda çalışan annelerin çocuklarından (18.0±5.7) daha yüksek puan aldıkları ve bu yüksekliğinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık yarattığı t testiyle saptanmıştır (t:2.2, $p<0.05$). Ancak ölçeğin güvenli bağlanma (t:0.66, $p>0.05$), kayıtsız bağlanma (t:0.64, $p>0.05$), saplantılı bağlanma (t:0.98, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 14: Ergenin Babasının Mesleğine Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

İlişki Ölçekleri Anketi						
			Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Babanın Mesleği	İşçi	110	19.2±5.6	18.0±5.3	19.1±5.4	17.8±5.0
	Memur	89	20.7±4.9	17.8±5.4	19.1±5.4	18.4±4.3
	Emekli	82	19.5±4.7	17.9±5.4	19.5±6.0	18.3±4.4
	Serbest Meslek	103	18.5±5.3	18.6±5.0	18.9±6.0	19.3±4.6
F			2.96	0.04	0.19	1.88
p			P=0.032	P=0.75	P=0.89	P=0.13

Babanın mesleği değişkeninin İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlar üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde; yapılan Anova analizi ile babanın mesleğine göre ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (F:2.96, $p < 0.05$). Bonferroni analizi ile ölçeğin güvenli bağlanma alt boyutunda en yüksek ölçek puanını memur babaya sahip ergenlerin (20.7±4.9), en düşük puanı ise serbest mesleği olan babaya sahip ergenlerin (18.5±5.3) aldığı belirlenmiştir. Ancak ölçeğin saplantılı bağlanma (F:0.04, $p > 0.05$), korkulu bağlanma (F:0.19, $p > 0.05$), kayıtsız bağlanma (F:1.88, $p > 0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır .

Tablo 15: Ergen Annelerinin ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

İlişki Ölçekleri Anketi						
			Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Annemin Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	2	19.0±2.8	17.0±4.2	17.0±8.4	23.0±4.2
	Okur Yazar	7	16.2±6.0	14.8±4.7	19.1±6.6	19.1±4.0
	İlköğretim	188	19.2±5.4	17.8±5.1	19.5±5.4	18.1±5.0
	Lise	125	19.5±5.0	18.6±5.4	18.5±6.0	18.7±4.5
	Üniversite	62	20.3±4.7	18.5±5.5	19.4±5.8	18.9±3.7
KWT			3.98	5.04	1.52	3.77
p			P=0.40	P=0.28	P=0.82	P=0.43
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Babanın Eğitim Durumu	İlköğretim Mezunu Değil	5	14.8±5.1	17.6±6.0	15.2±3.4	19.2±6.1
	İlköğretim	154	19.1±5.5	17.9±5.1	19.7±5.7	18.2±4.6
	Lise	125	19.4±5.0	18.3±5.4	19.3±5.9	18.1±4.9
	Üniversite	100	20.4±4.9	18.2±5.4	18.3±5.4	19.2±4.2
KWT			6.91	0.98	6.15	3.06
p			P=0.047	P=0.80	P=0.08	P=0.38

Ergen annelerinin eğitim durumlarına göre, ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan Anova analizi ile ergen annelerinin eğitim durumları ile ergenlerin aldıkları puanları arasında ölçeğin korkulu bağlanma (KWT:1.52, $p>0.05$), kayıtsız bağlanma (KWT:3.77, $p>0.05$), saplantılı bağlanma (KWT:5.04, $p>0.05$), güvenli bağlanma (KWT:3.98 $p>0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Babanın eğitim durumuna göre, ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar incelendiğinde, güvenli bağlanma alt ölçeğinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (KWT:6.91, $p<0.05$). Güvenli bağlanma alt

ölçeğinde ebeveyninin eğitim düzeyi yükseldikçe alınan puanların arttığı, en yüksek puanı da üniversite mezunu ebeveyne sahip ergenlerin (20.4 ± 4.9) aldığı gözlenmiştir. Ölçeğin saplantılı bağlanma (KWT:0.98, $p > 0.05$), korkulu bağlanma (KWT:6.15, $p > 0.05$), kayıtsız bağlanma (KWT:3.06, $p > 0.05$) alt boyutlarında yapılan Kruskal Wallis ile gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır

Tablo 16: Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Fiziksel Bir Sorunun Varlık Durumuna Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Annenin Fiziksel Sorunu					
			N	X±SD	T	P	
İlişki Ölçekleri Anketi	Saplantılı Bağlanma	Fiziksel Hastalık Var	32	19.8±5.5	1.8	P=0.043	
		Fiziksel Hastalık Yok	352	17.9±5.3			
	Korkulu Bağlanma	Fiziksel Hastalık Var	32	18.9±6.4	0.21	P=0.83	
		Fiziksel Hastalık Yok	352	19.1±5.6			
	Güvenli Bağlanma	Fiziksel Hastalık Var	32	18.9±5.7	0.63	P=0.52	
		Fiziksel Hastalık Yok	352	19.5±5.1			
	Kayıtsız Bağlanma	Fiziksel Hastalık Var	32	19.1±4.9	0.85	P=0.39	
		Fiziksel Hastalık Yok	352	18.4±4.6			
	Toplam			384			

Ebeveynin ilaç kullanmasını gerektirecek fiziksel bir sorunun varlığının ergenin bağlanma stilini etkileyebileceği düşünülmüş ve annenin fiziksel sorunu ile ergenlerin İlişkiler Ölçeği Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Fiziksel hastalığı olan ebeveyne sahip ergenlerin (19.8 ± 5.5) diğerlerinden (17.9 ± 5.3) daha yüksek puan aldıkları saptanmış, yapılan t testi ile bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($t:1.8$ $p < 0.05$). Ancak ölçeğin güvenli bağlanma

(t:0.63, p>0.05), kayıtsız bağlanma (t:0.85, p>0.05), korkulu bağlanma (t:0.21, p>0.05) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öte yandan ebeveynin ilaç kullanmasını gerektirecek ruhsal bir sorunun varlığı ergenin bağlanma stilini etkilememiştir. Ruhsal bozukluğu olmayan ebeveynlerin çocukları ile ruhsal bozukluğu olan ebeveynlerin çocukları arasında İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma (Z:1.86 p>0.05), korkulu bağlanma (Z:3.54 p>0.05), kayıtsız bağlanma (Z:0.50 p>0.05), saplantılı bağlanma (Z:0.31 p>0.05) alt boyutlarında yapılan Mann-Whitney U analizi ile alınan puanlar açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

İlaç kullanımını gerektirecek 12 ruhsal soruna sahip annenin 9'unun depresyonunun, 3'ünün panik atağı olduğu saptanmıştır. Bu iki grup ergenin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar değerlendirildiğinde yapılan Mann-Witney U testi ile gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 17: Annenin Doğum Sonrası İlk Bebekle Karşılaşma Zamanına Göre, İlişki Ölçekleri Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Annenin Doğum Sonrası İlk Bebekle Karşılaşma Zamanı							
			N	X±SD	T	P	
İlişki Ölçekleri Anketi	Saplantılı Bağlanma	İlk 1 Saat İçinde	294	17.8±5.3	2.2	P=0.026	
		1 Saat Sonrası	90	19.2±5.2			
	Güvenli Bağlanma	İlk 1 Saat İçinde	294	19.2±5.3	1.16	P=0.24	
		1 Saat Sonrası	90	20.0±4.9			
	Korkulu Bağlanma	İlk 1 Saat İçinde	294	19.3±5.8	0.96	P=0.33	
		1 Saat Sonrası	90	18.6±5.2			
	Kayıtsız Bağlanma	İlk 1 Saat İçinde	294	18.4±4.8	0.19	P=0.84	
		1 Saat Sonrası	90	18.5±4.1			
		Toplam		384			

Annenin doğum sonrası ilk bebekle karşılaşma zamanına göre, İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlar karşılaştırıldığında; çocuğunu doğum sonrası ilk bir saat içerisinde kucağına alan annelerin çocuklarının İlişki Ölçekleri Anketinin

saplantılı bağlanma alt ölçeğinden (17.8 ± 5.3), diğer bir saat sonrası anne tarafından kucağa alınan çocuklardan (19.2 ± 5.2) daha düşük puan aldıkları saptanmıştır. Yapılan t testi ile iki grup ergen arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($t:2.2, p<0.05$). Ancak ölçeğin güvenli bağlanma ($t:1.16, p>0.05$), kayıtsız bağlanma ($t:0.19, p>0.05$), korkulu bağlanma ($t:0.96, p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Annenin gebelik planı, ergenin doğum zamanı, annenin gebelik yaşı, annenin gebelik öyküsü gibi değişkenler ile ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin 106'sı sezeryan ile 278'i ise normal doğum ile dünyaya gelmiştir. Ergenin doğum şekli ile ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan t testi ile ölçeğin korkulu bağlanma ($t:1.59, p>0.05$), kayıtsız bağlanma ($t:0.18, p>0.05$), saplantılı bağlanma ($t:1.39, p>0.05$), güvenli bağlanma ($F:1.55, p>0.05$) alt ölçeklerinde alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

C. Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Ergenlerin Bağlanma Stillerine Etkisinin Değerlendirilmesi

Tablo 18: Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Korkulu Bağlanma Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Yaşı	0.149	0.022	5.66	8.71	0.003	0.149	29.92
2	Ergenin Yaşı Ergenin Sorunla Karşılaştığında Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alma Durumu	0.192	0.037	5.62	7.30	0.001	0.134 0.122	9.12
3	Ergenin Yaşı Ergenin Sorunla Karşılaştığında Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alma Durumu Annenin Çalışma Durumu	0.216	0.047	5.60	6.20	0.000	-0.131 0.116 0.099	6.84

Ergenlerin korkulu bağlanma düzeyini öngören değişkenleri saptayabilmek amacı ile; başka bir deyişle ergenlerin korkulu bağlanmasına bazı demografik değişkenlerin katkısını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, toplam varyansın 0.047'sini (%4) açıklayan üç değişkenin olduğu ortaya çıkmıştır (F=6.20; p<0.001). Ergenlerin korkulu bağlanma düzeyini öngören bu değişkenler sırasıyla şunlardır: Ergenin yaşı, ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, annenin çalışma durumu. Bu sonuçlara göre ergenin yaşı azaldıkça, ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu arttıkça ve ergen annelerinde ev hanımlığı arttıkça ergenlerde korkulu bağlanma görülme sıklığı artmaktadır.

Tablo 19: Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Kayıtsız Bağlanma Puan**Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı**

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Babanın Mesleği	0.274	0.075	4.64	4.70	0.034	0.274	7.22
2	Babanın Mesleği Ergenin Psikolog ya da Psikiyatrstitten Yardım Alma Durumu	0.384	0.147	4.33	4.91	0.011	0.272 -0.268	6.16
3	Babanın Mesleği Ergenin Psikolog ya da Psikiyatrstitten Yardım Alma Durumu Annenin Gebelik Planı	0.478	0.229	4.16	5.53	0.002	0.265 -0.299 0.287	5.10
4	Babanın Mesleği Ergenin Psikolog ya da Psikiyatrstitten Yardım Alma Durumu Annenin Gebelik Planı Annenin Doğum Sırasındaki Yaşı	0.544	0.296	4.01	5.76	0.001	0.275 -0.296 0.291 -0.259	5.76

Tablo 19’da bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin varyansına katkıları bakımından en yüksekte en düşüğe doğru sıralandığında; babanın mesleği, ergenin psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, ergen annesinin gebelik planı, annenin doğum sırasındaki yaşı ilk dört sırayı almaktadır. Bağımlı değişken üzerinde önemli yordayıcı olmayan diğer değişkenler regresyon eşitliği dışında bırakılmıştır. Aşamalı regresyon analizi dört aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada belirlenen bu değişkenlerden ergenlerin kayıtsız bağlanma stiline en yüksek katkısı olan babanın mesleği değişkenidir. Bu değişken bağımlı değişkeninin varyansının yaklaşık %7.5’ini açıklamıştır. İkinci aşamada ergenin psikolog ya da psikiyatrstitten yardım alma durumu analize dahil edildiğinde açıklanan varyans %14’e yükselmiştir. Üçüncü aşamada annenin gebelik planı dahil edilmiştir. Bu değişken de açıklanan varyansa %8.2’lik bir katkı sağlamıştır. En son aşamada annenin doğum sırasındaki yaşıyla birlikte varyans %29’a çıkmıştır. Model anlamlı bulunmuştur (F=5.76, p=0.001).

Tablo 20: Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Güvenli Bağlanma Puan**Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı**

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Cinsiyeti	0.141	0.020	5.185	7.75	0.006	0.141	20.70
2	Ergenin Cinsiyeti Ergenin Babasının Eğitim Düzeyi	0.183	0.033	5.156	6.57	0.002	0.140 0.116	9.87
3	Ergenin Cinsiyeti Ergenin Babasının Eğitim Düzeyi Annenin İlaç Tedavisi Gerektiren Ruhsal Hastalığının Varlığı	0.211	0.044	5.133	5.89	0.001	0.137 0.112 -0.106	2.57

Sosyo-demografik değişkenler ve ergenlerin güvenli bağlanma puan ortalamaları arasındaki ilişkileri incelemek amacı ile yapılan regresyon analizinin sonucunda ergenin cinsiyeti, ergenin babasının eğitim düzeyi, annenin ilaç tedavisi gerektiren ruhsal hastalığı arasında ilişki olduğu görülmektedir. Ergenin cinsiyeti 137 beta katsayısı ile ve $p < 0.001$ anlamlılık seviyesi ile ergenlerin güvenli bağlanma stilini etkilemektedir; ergenin babasının eğitim düzeyi 112 beta katsayısı ile ve $p < 0.001$ anlamlılık seviyesi ile ergenin güvenli bağlanma stilini babasının eğitim düzeyinin yüksekliği ile pozitif yönde etkilemektedir. Annenin ilaç tedavisi gerektiren ruhsal hastalığının varlığı 106 beta katsayısı ile ve $p < 0.001$ anlamlılık seviyesi ile ergenin güvenli bağlanma stilini negatif yönde etkilemektedir, Annenin ilaç tedavisi gerektiren ruhsal hastalığının varlığı ergenin güvenli bağlanmasını olumsuz etkilemektedir. Aşamalı regresyon analizi ile ergenin cinsiyeti, ergenin babasının eğitim düzeyi, annenin ilaç tedavisi gerektiren ruhsal hastalığının varlığı gibi toplam üç bağımsız değişkenin açıkladığı varyans %4.4 olarak bulunmuştur.

Tablo 21: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Saplantılı Bağlanma Puan

Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu	0.164	0.027	5.244	10.50	0.001	0.164	14.96
		0.228	0.052	5.182	10.43	0.000	0.160	11.82
2	Ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu Ergenin cinsiyeti						0.159	
		0.253	0.064	5.156	8.66	0.000	0.160	9.89
3	Ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu Ergenin cinsiyeti Annenin ilaç tedavisi gerektiren fiziksel hastalığı						0.169	
							0.110	

Stepwise regresyon yöntemi kullanılarak ele alınan bağımsız değişkenlerden hangilerinin ergenin saplantılı bağlanma stili üzerinde anlamlı oldukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Stepwise analizi sonucunda, üç değişken modele girmiştir. Bu değişkenler ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, ergenin cinsiyeti, annenin ilaç tedavisi gerektiren fiziksel hastalığı değişkenleridir. Bu üç bağımsız değişkenin açıkladığı varyans %6.4 olarak bulunmuştur.

3.3.2. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİN, ERGENİN RUHSAL DURUMU ÜZERİNE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

A.Ergene Ait Sosyo-Demografik Özelliklere Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Tablo 22: Ergenin Yaşına Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Güçler Ve Güçlükler Anketi								
			Duygusal Semptom	Davranışsal Sorunlar	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Sosyal Davranışlar	Akran Sorunları	Total Güçlük Skoru
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Yaşı	11 yaş	61	2.7±2.1	2.5±1.7	2.8±1.5	8.1±1.1	2.9±1.6	11.1±4.8
	12 yaş	87	3.0±2.1	2.0±1.7	3.2±1.7	7.6±1.2	3.0±1.6	11.3±5.1
	13 yaş	79	2.4±2.3	1.7±1.3	3.3±1.8	7.5±1.3	2.6±1.5	10.1±4.9
	14 yaş	72	2.2±2.1	2.2±1.7	3.4±1.8	7.6±1.4	2.7±1.7	10.7±5.3
	15 yaş	85	2.6±2.1	2.2±1.3	3.9±2.0	7.4±1.4	2.7±1.6	11.6±4.7
F			1.53	2.67	3.69	2.99	0.57	1.03
p			P=0.19	P=0.032	P=0.006	P=0.019	P=0.68	P=0.39

Ergenin yaşına göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar değerlendirilmiş, ölçeğin davranışsal sorun, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, sosyal davranışlar alt ölçeklerinde gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Davranışsal sorun alt ölçeğinde farklılığın 11 yaşındaki ergenler (2.5±1.7) ile 13 yaşındaki ergenlerin aldıkları puanlar (1.7±1.3) arasındaki farklılıktan kaynaklandığı, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinde ise yine en düşük puanı 11 yaşındaki ergenlerin aldığı (2.8±1.5), en yüksek puanı ise 15 yaşındaki ergenlerin aldığı (3.9±2.0), sosyal davranışlar alt ölçeğinde ise 11 yaşındaki ergenlerin aldığı puanlar (8.1±1.1) ile 15 yaşındaki ergenlerin aldığı puanlar (7.4±1.4) arasında anlamlı farklılık olduğu yapılan Bonferroni ileri analizi ile gözlenmiştir. Gruplar

arasındaki bu farklılığında, ergenin yaşına göre Güçler Ve Güçlükler Anketinin davranışsal sorun (F:2.67, $p<0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (F:3.69, $p=0.006$), sosyal davranışlar (F:2.99, $p<0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Ancak ölçeğin duygusal semptom (F:1.53, $p>0.05$), akran sorunları (F:0.57, $p>0.05$), total güçlük skoru (F:1.03, $p>0.05$) alanlarında benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 23: Ergenin Cinsiyetine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Ergenin Cinsiyeti					
			N	X±SD	T	p	
Güçler Ve Güçlükler Anketi	Duygusal Semptom	Kız	194	3.0±2.4	3.29	P=0.001	
		Erkek	190	2.2±1.9			
	Akran Sorunları	Kız	194	2.6±1.4	2.28	P=0.023	
		Erkek	190	3.0±1.7			
	Sosyal Davranışlar	Kız	194	7.9±1.2	4.03	P=0.000	
		Erkek	190	7.3±1.4			
	Davranışsal Sorunlar	Kız	194	2.2±1.6	0.42	P=0.96	
		Erkek	190	2.2±1.7			
	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Kız	194	3.3±1.8	0.84	P=0.39	
		Erkek	190	3.4±1.8			
	Total Güçlük Skoru	Kız	194	11.1±5.0	0.37	P=0.70	
		Erkek	190	10.9±5.0			
	toplam			384			

Ergenin cinsiyetine göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlara bakıldığında; tüm grupların ortalamalarının normal sınırlar arasında olduğu ve ölçeğin duygusal semptom, akran sorunları, sosyal davranışlar alt ölçeklerinde kız ve erkek ergenler arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Duygusal semptom ve sosyal davranışlar alt ölçeklerinde kızlar erkeklerden yüksek puan alırken, akran sorunları alt ölçeğinde erkek ergenler kız ergenlerden yüksek puan almışlardır. Yapılan t testi ile Güçler ve Güçlükler anketinin duygusal semptom (t:3.29, $p<0.001$), akran sorunları (t:2.28, $p<0.05$), sosyal davranışlar (t:4.03, $p<0.001$) alt ölçeklerinde kız ve erkek ergenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Ancak ölçeğin

davranışsal sorunlar ($t:0.42$, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik ($t:0.84$, $p>0.05$), total güçlük skoru ($t:0.37$, $p>0.05$) alanlarında benzer bir farklığa rastlanmamıştır.

Tablo 24: Ergenin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Güçler ve Güçlükler Anketi								
			Duygusal Semptom	Davranış sal Sorunlar	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketli lik	Sosyal Davranış lar	Akran Sorunları	Total Güçlük Skoru
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Ekonomik Durumu	Gelir Giderden Az	22	3.4±2.5	2.1±1.2	4.0±1.7	7.6±1.1	3.2±1.4	12.7±4.5
	Gelir Gidere Denk	250	2.6±2.2	2.2±1.7	3.5±1.9	7.7±1.4	2.8±1.6	11.1±5.3
	Gelir Giderden Fazla	112	2.5±2.1	2.1±1.5	3.1±1.7	7.7±1.3	2.8±1.7	10.4±4.3
KW T			2.09	0.26	7.71	0.47	2.60	3.98
p			P=0.35	P=0.87	P=0.021	P=0.79	P=0.27	P=0.13

Ergenin ekonomik durumuna göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar değerlendirildiğinde; tüm grupların ortalamalarının normal sınırlar arasında olduğu ancak, geliri giderden az olan ergenlerin (4.0 ± 1.7) geliri gidere denk (3.5 ± 1.9) ve geliri giderden fazla (3.1 ± 1.6) olan ergen grubundan, Güçler ve Güçlükler anketinin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinden daha yüksek puan aldıkları ve Kruskal Wallis testi ile aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (KWT:7.71, $p<0.05$). Ancak ölçeğin duygusal semptom (KWT:2.09, $p>0.05$), akran sorunları (KWT:2.60, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (KWT:0.26, $p>0.05$), sosyal davranışlar (KWT:0.47, $p>0.05$), total güçlük skoru (KWT:3.98, $p>0.05$) alanlarında benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 25: Ergenin Aile Tipine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Ergenin Aile Tipi					
			N	X±SD	T	p	
Güçler ve Güçlükler Anketi	Duygusal Semptom	Çekirdek Aile	342	2.6±2.2	0.49	P=0.62	
		Geniş Aile	42	2.4±2.0			
	Akran Sorunları	Çekirdek Aile	342	2.1±1.6	0.77	P=0.38	
		Geniş Aile	42	2.0±1.4			
	Sosyal Davranışlar	Çekirdek Aile	342	3.4±1.8	0.01	P=0.98	
		Geniş Aile	42	2.9±1.8			
	Davranışsal Sorunlar	Çekirdek Aile	342	2.8±1.6	0.57	P=0.56	
		Geniş Aile	42	2.6±1.7			
	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Çekirdek Aile	342	7.6±1.3	1.81	P=0.07	
		Geniş Aile	42	7.6±1.2			
	Total Güçlük Skoru	Çekirdek Aile	342	11.1±5.0	1.32	P=0.18	
		Geniş Aile	42	10.0±4.7			
	toplam			384			

Araştırmada yer alan ergenlerin aile tipi ile (birlikte yaşadıkları bireyler) Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan independent-samples t testi ile ergenlerin aile tipine göre ölçeğin duygusal semptom (t:0.49, p>0.05), akran sorunları (t:0.77, p>0.05), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (t:1.81, p>0.05), davranışsal sorunlar (t:0.57, p>0.05), sosyal davranışlar (t:0.01, p>0.05), total güçlük skoru (t:1.32, p>0.05) alanlarında alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 26: Ergenin Başarı Durumuna Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Güçler Ve Güçlükler Anketi						
			Duygusal Semptom	Davranışsal Sorunlar	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Sosyal Davranışlar	Akran Sorunları	Total Güçlük Skoru
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Başarı Durumu	Orta Düzeyde Başarılı	76	3.0±2.1	2.4±1.5	4.4±1.9	7.4±1.4	2.9±1.6	12.9±5.0
	Başarılı	177	2.5±2.0	2.0±1.6	3.3±1.7	7.6±1.3	2.8±1.5	10.8±5.0
	Çok Başarılı	131	2.3±2.2	2.1±1.6	2.9±1.6	7.8±1.3	2.6±1.7	10.1±4.9
F			2.06	1.60	16.9	2.49	0.94	7.70
p			P=0.12	P=0.20	P=0.000	P=0.08	P=0.38	P=0.001

Ergenin başarı durumuna göre, ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar tablo 26'da değerlendirilmiştir. Ölçeğin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt boyutunda ve toplam güçlük skorunda gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Ölçekten alınan puanlar normal sınırlar arasındadır. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinde (F:16.9, $p<0.001$) ve total güçlük skorunda (F:7.70, $p<0.001$) başarı düzeyi arttıkça puanın azaldığı ve gruplar arasındaki bu farklılığında, ergenin başarı durumuna göre dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinde ve total güçlük skorunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Yapılan Bonferroni analizi ile dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt boyutunda ve toplam güçlük skorlarında başarılı olanların, çok başarılı ya da başarısız- orta düzey başarılı olan gruptan farklı puan aldıkları belirlenmiştir. Ancak ölçeğin duygusal semptom (F:2.06, $p>0.05$), akran sorunları (F:0.94, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (F:1.60, $p>0.05$), sosyal davranışlar (F:2.49, $p>0.05$) alanlarında benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır

Ergenlerin kardeş sayılarına göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan Anova analizi ile ölçeğin duygusal semptom (F:2.10, $p>0.05$), akran sorunları (F:0.13, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (F:2.58, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (F:0.27, $p>0.05$), sosyal davranışlar (F:2.02, $p>0.05$), total güçlük skoru (F:2.00, $p>0.05$) alanlarında alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

B.Ebeveyne Ait Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Güçler ve Güçlükler

Anketinden Alınan Puanların İlişkisinin Değerlendirilmesi

Tablo 27: Ergen Annelerinin ve Babalarının Yaş Gruplarına Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Güçler ve Güçlükler Anketi								
			Duygusal Semptom	Davranış sal Sorunlar	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketli lik	Sosyal Davranış lar	Akran Sorunları	Total Güçlük Skoru
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Annenin Yaş Grubu	30 ve Altı	15	2.0±1.2	1.6±1.0	2.8±1.5	7.8±0.8	2.4±1.6	8.9±3.3
	31-35	128	2.8±2.2	2.3±1.7	3.4±1.8	7.6±1.3	2.9±1.6	11.5±5.2
	36-40	141	2.5±2.1	2.0±1.6	3.4±1.9	7.6±1.3	2.8±1.5	10.8±5.0
	41 ve Üstü	100	2.5±2.2	2.1±1.4	3.3±1.7	7.7±1.4	2.7±1.7	10.8±4.8
KW T			2.22	2.75	1.14	0.56	2.48	4.18
p			P=0.52	P=0.43	P=0.76	P=0.90	P=0.47	P=0.24
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Babannın Yaş Grubu	31-40		2.6±2.2	2.0±1.7	3.2±1.7	7.7±1.2	2.8±1.5	10.8±4.9
	41-50		2.6±2.1	2.2±1.5	3.5±1.8	7.6±1.3	2.8±1.7	11.2±5.1
	51-60		2.0±1.5	2.3±1.5	3.1±2.0	7.3±1.6	2.6±1.6	10.1±4.1
KW T			1.33	1.79	2.41	1.16	0.99	1.05
p			P=0.51	P=0.40	P=0.29	P=0.55	P=0.60	P=0.59

Araştırmada yer alan ergen annelerinin yaşlarına göre, ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan Kruskal Wallis analizi ile ölçeğin duygusal semptom (KWT:2.22, $p>0.05$), akran sorunları (KWT:2.48, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (KWT:1.14, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (KWT:2.75, $p>0.05$), sosyal davranışlar (KWT:0.56, $p>0.05$), total güçlük skoru (KWT:4.18, $p>0.05$) alanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ergenlerin babalarının yaşına göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar karşılaştırılmış, yapılan Kruskal Wallis testi ile ölçeğin duygusal semptom (KWT:1.33, $p>0.05$), akran sorunları (KWT:0.99, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (KWT:2.41, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (KWT:1.79, $p>0.05$), sosyal davranışlar (KWT:1.16, $p>0.05$), total güçlük skoru (KWT:1.05, $p>0.05$) alanlarında ergenlerin aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 28: Ergen Annelerinin İş/Çalışma Durumlarına göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

	Annenin Çalışma Durumu						
			N	X±SD	T	P	
Güçler ve Güçlükler Anketi	Duygusal Semptom	Çalışıyor	93	2.6±2.3	0.18	P=0.85	
		Ev Hanımı	291	2.6±2.1			
	Davranışsal Sorunlar	Çalışıyor	93	2.2±1.4	0.57	P=0.56	
		Ev Hanımı	291	2.1±1.7			
	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Çalışıyor	93	3.39±2.0	0.16	P=0.87	
		Ev Hanımı	291	3.4±1.7			
	Akran Sorunları	Çalışıyor	93	2.8±1.7	0.07	P=0.94	
		Ev Hanımı	291	2.8±1.6			
	Sosyal Davranışlar	Çalışıyor	93	7.4±1.6	1.88	P=0.06	
		Ev Hanımı	291	7.7±1.2			
	Toplam Güçlük Skoru	Çalışıyor	93	11.1±5.3	0.18	P=0.85	
		Ev Hanımı	291	10.9±4.9			
		Toplam	Çalışıyor	384			

Araştırmada yer alan ergenlerin annelerinin çalışma durumlarına göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar karşılaştırılmış, yapılan independent-samples t testi ölçeğin duygusal semptom (t:0.18, $p>0.05$), akran sorunları (t:0.07, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (t:0.16, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (t:0.57, $p>0.05$), sosyal davranışlar (t:1.88, $p>0.05$), total güçlük skoru (t:0.18, $p>0.05$) alanlarında ergenlerin aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 29: Ergenin Babasının Mesleğine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Güçler Ve Güçlükler Anketi								
			Duygusal Semptom	Davranış sal Sorunlar	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketli lik	Sosyal Davranış lar	Akran Sorunları	Total Güçlük Skoru
Baba Mesleği		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
	İşçi	110	2.9±2.1	2.4±1.9	3.4±1.9	7.6±1.5	3.1±1.6	11.9±5.4
	Memur	89	2.3±2.2	2.0±1.6	3.5±2.0	7.6±1.4	2.9±1.6	10.7±5.3
	Emekli	82	2.3±2.0	2.1±1.4	3.4±1.7	7.7±1.2	2.3±1.5	10.2±4.0
	Serbest Meslek	103	2.8±2.5	2.0±1.5	3.4±1.9	7.7±1.3	2.8±1.7	11.1±4.9
F			1.95	1.37	0.049	0.16	3.6	2.05
p			P=0.12	P=0.24	P=0.98	P=0.91	P=0.014	P=0.10

Tablo 29'da babanın mesleğine göre, ergenin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar incelenmiş, ölçeğin akran sorunları alt ölçeğinde gruplar arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Memur, emekli ve serbest mesleği olan babaya sahip ergenlerin ölçeğin akran sorunları alt ölçeğinden aldıkları puanların normal sınırlar arasında olmasına rağmen, işçi babaya sahip ergenlerin puanlarının ise sınır olarak değerlendirildiği ve Bonferroni analizi ile işçi babaya sahip ergenler ve emekli babaya sahip ergenlerin aldığı puanlar arasında farklılık olduğu, gruplar arasında ortaya çıkan bu farklılığın da yapılan Anova analizi ile istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (F:3.6, p<0.05). Ancak ölçeğin duygusal semptom (F:1.95, p>0.05), davranışsal sorunlar (F:1.37, p>0.05), sosyal davranışlar (F:0.16, p>0.05), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (F:0.049, p>0.05), total güçlük skoru (F:2.05, p>0.05) alanlarında benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 30: Ergen Annelerinin ve Babalarının Eğitim Düzeyine Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Güçler ve Güçlükler Anketi								
			Duygusal Semptom	Davranış sal Sorunlar	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketli lik	Sosyal Davranış lar	Akran Sorunları	Total Güçlük Skoru
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim Mezunu Değil	9	2.1±2.2	1.3±0.9	2.7±1.8	8.0±1.0	2.1±1.5	8.3±3.6
	İlköğretim	188	2.9±2.2	2.2±1.8	3.6±1.8	7.7±1.3	3.0±1.6	11.7±5.1
	Lise	125	2.3±2.0	2.1±1.5	3.2±1.7	7.7±1.3	2.6±1.6	10.1±4.3
	Üniversite	62	2.5±2.4	2.2±1.4	3.5±2.1	7.4±1.5	2.9±1.7	11.0±5.0
	K W T			6.22	2.67	5.05	3.36	6.85
p			P=0.10	P=0.44	P=0.17	P=0.33	P=0.07	P=0.034
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim Mezunu Değil	5	3.6±2.4	1.4±0.8	2.6±1.5	7.6±1.1	3.2±0.8	10.8±3.7
	İlköğretim	154	2.7±2.0	2.1±1.7	3.5±1.9	7.6±1.3	3.0±1.7	11.4±5.0
	Lise	125	2.6±2.3	2.2±1.6	3.3±1.5	7.7±1.3	2.7±1.5	10.9±4.7
	Üniversite	100	2.3±2.1	2.1±1.5	3.4±2.0	7.5±1.3	2.5±1.6	10.4±5.2
K W T			5.1	1.66	1.96	0.86	8.15	4.40
p			P=0.16	P=0.64	P=0.58	P=0.83	P=0.43	P=0.22

Annenin eğitim düzeyine göre, ergenin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldığı puanlar değerlendirildiğinde; toplam güçlük skorunda yapılan Kruskal Wallis analizi ile gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmıştır (KWT:8.64, $p<0.05$). Toplam güçlük skorundan okur yazar ya da okur yazar olmayan anneye sahip ergenlerin diğerlerinden daha düşük puanlar aldıkları, ilköğretim mezunu annelerin çocukları ile lise mezunu annelerin çocuklarının puanları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Ancak ölçeğin duygusal semptom

(KWT:6.22, $p>0.05$), akran sorunları (KWT:6.85, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (KWT:2.67, $p>0.05$), sosyal davranışlar (KWT:3.36, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (KWT:5.05, $p>0.05$) alanlarında benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmada yer alan ergenlerin babalarının eğitimine göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar karşılaştırılmış, yapılan Kruskal Wallis testi ile ölçeğin duygusal semptom (KWT:5.1, $p>0.05$), akran sorunları (KWT:8.15, $p>0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (KWT:1.96, $p>0.05$), davranışsal sorunlar (KWT:1.66, $p>0.05$), sosyal davranışlar (KWT:0.86, $p>0.05$), total güçlük skoru (KWT:4.40, $p>0.05$) alanlarında ergenlerin aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır

Tablo 31: Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Fiziksel Bir Sorunun Varlık Durumuna Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Fiziksel Bir Sorunun Varlık Durumu							
			N	X±SD	T	P	
			Güçler ve Güçlükler Anketi	Duygusal Semptom	Fiziksel Sorun Var	32	2.7±2.5
Fiziksel Sorun yok	352	2.5±2.1					
Davranışsal Sorunlar	Fiziksel Sorun Var	32		2.1±1.6	0.01	P=0.98	
	Fiziksel Sorun yok	352		2.1±1.6			
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Fiziksel Sorun Var	32		3.6±2.2	0.77	P=0.43	
	Fiziksel Sorun yok	352		3.3±1.8			
Akran Sorunları	Fiziksel Sorun Var	32		2.7±1.8	0.16	P=0.86	
	Fiziksel Sorun yok	352		2.8±1.6			
Sosyal Davranışlar	Fiziksel Sorun Var	32		7.5±1.5	0.60	P=0.54	
	Fiziksel Sorun yok	352		7.6±1.3			
Toplam Güçlük Skoru	Fiziksel Sorun Var	32		11.3±5.2	0.42	P=0.67	
	Fiziksel Sorun yok	352		10.9±4.9			
Toplam				384			

Araştırmada yer alan ergenlerin annelerinin ilaç kullanmasını gerektirecek fiziksel bir sorunun varlık durumuna göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan

puanlar karşılaştırılmış, yapılan independent-samples t testi ölçeğin duygusal semptom (t:0.46, p>0.05), akran sorunları (t:0.16, p>0.05), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (t:0.77, p>0.05), davranışsal sorunlar (t:0.01, p>0.05), sosyal davranışlar (t:0.60, p>0.05), total güçlük skoru (t:0.42, p>0.05) alanlarında ergenlerin aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmada yer alan ergenlerin annelerinin ilaç kullanmasını gerektirecek ruhsal bir sorunun varlık durumuna göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar karşılaştırılmış, yapılan Mann-Whitney U testi ile ölçeğin duygusal semptom (Z:0.21, p>0.05), akran sorunları (Z:0.78, p>0.05), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (t:0.30, p>0.05), davranışsal sorunlar (Z:0.82, p>0.05), sosyal davranışlar (Z:0.42, p>0.05), total güçlük skoru (Z:0.58, p>0.05) alanlarında ergenlerin aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 32: Annenin Doğum Sonrası İlk Bebekle Karşılaşma Zamanına Göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Annenin Doğum Sonrası İlk Bebekle Karşılaşma Zamanı					
			N	X±SD	T	P	
Güçler ve Güçlükler Anketi	Sosyal Davranışlar	İlk 1 Saat İçinde	294	7.7±1.2	2.63	P=0.009	
		1 Saat Sonrası	90	7.3±1.4			
	Duygusal Semptom	İlk 1 Saat İçinde	294	2.5±2.1	1.22	P=0.22	
		1 Saat Sonrası	90	2.9±2.5			
	Total Güçlük Skoru	İlk 1 Saat İçinde	294	10.7±4.7	1.70	P=0.08	
		1 Saat Sonrası	90	11.8±5.8			
	Davranışsal Sorunlar	İlk 1 Saat İçinde	294	2.1±1.7	1.57	P=0.11	
		1 Saat Sonrası	90	2.4±1.6			
	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	İlk 1 Saat İçinde	294	3.4±1.8	1.02	P=0.30	
		1 Saat Sonrası	90	3.6±2.0			
	Akran Sorunları	İlk 1 Saat İçinde	294	2.8±1.6	0.83	P=0.40	
		1 Saat Sonrası	90	3.0±1.7			
	Toplam			384			

Annenin doğum sonrası ilk bebekle karşılaşma zamanına göre, ergenlerin Güçler ve Güçlükler anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış; ölçekten çocuğunu doğum sonrası ilk bir saat içerisinde kucağına alan annelerin çocuklarının Güçler ve Güçlükler anketinin sosyal davranışlar alt ölçeğinden (7.7 ± 1.2), diğer bir saat sonrası anne tarafından kucağa alınan çocuklardan (7.3 ± 1.4) daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Yapılan t testi ile gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (t: 2.63, $p < 0.001$). Ancak ölçeğin duygusal semptom (t:1.22, $p > 0.05$), davranışsal sorunlar (t:1.57, $p > 0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (t:1.02, $p > 0.05$), akran sorunları (t:0.83 $p > 0.05$), total güçlük skoru (t:1.70, $p > 0.05$) alanlarında benzer bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Annelerin gebelik planı, ergenin doğum zamanı, annenin gebelik yaşı, annenin gebelik öyküsü ile ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan ergenin doğum şekli ile ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmış, yapılan independent-samples t testi ölçeğin duygusal semptom (t:0.39, $p > 0.05$), akran sorunları (t:0.084, $p > 0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik (t:0.007, $p > 0.05$), davranışsal sorunlar (t:1.12, $p > 0.05$), sosyal davranışlar (t:0.41, $p > 0.05$), total güçlük skoru (t:0.50, $p > 0.05$) alanlarında ergenlerin aldıkları puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

C. Sosyo-Demografik Özelliklerin, Ergenlerin Ruhsal Durumlarına Etkisinin

Değerlendirilmesi

Tablo 33: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Duygusal Semptom Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alma Durumu	0.190	0.036	2.15	14.33	0.000	-0.190	7.86
2	Ergenin Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alma Durumu	0.255	0.065	2.12	13.27	0.000	-0.194	8.64
	Ergenin Cinsiyeti					0.000	0.170	
3	Ergenin Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alma Durumu	0.276	0.076	2.11	10.41	0.000	-0.177	8.84
	Ergenin Cinsiyeti						0.165	
	Ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum						0.105	
4	Ergenin Psikolog ya da Psikiyatristten Yardım Alma Durumu	0.297	0.088	2.09	9.19	0.000	-0.182	8.46
	Ergenin Cinsiyeti						0.164	
	Ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum						0.118	
	Babanın Eğitim düzeyi						-0.113	

Tablo 33'te bağımlı değişkenin varyansına katkıları bakımından en yüksekten en düşüğe doğru sıralandığında; ergenin psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, ergenin cinsiyeti, ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum, babanın eğitim düzeyi gibi bağımsız değişkenlerin ilk dört sırada yer aldıkları gözlenmiştir. Bağımlı değişken üzerinde önemli yordayıcı olmayan diğer değişkenler regresyon eşitliği dışında bırakılmıştır. Aşamalı regresyon analizi dört aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada belirlenen bu değişkenlerden ergenin psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumunun duygusal alanda sorun yaşamaya en yüksek katkısı olan değişken olduğu belirlenmiştir. Bu değişken bağımlı değişkeninin varyansının yaklaşık %3.6'sını

açıklamıştır. İkinci aşamada ergenin cinsiyeti analize dahil edildiğinde açıklanan varyans %6.5'e yükselmiştir. Üçüncü aşamada ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum dahil edilmiştir. Bu değişken de açıklanan varyansa %1.1'lik bir katkı sağlamıştır. En son aşamada ise babanın eğitim düzeyi analize dahil edildiğinde toplam dört bağımsız değişkenin açıkladığı varyans %8.8 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda ergenlerin duygusal alanda sorun yaşaması ile ergenin cinsiyeti, ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum arasında ilişki bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyi ve ergenin psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu ile negatif yönde ilişki bulunmuştur.

Tablo 34: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Davranışsal Sorunlar

Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Yaşantısında Sorunlarla Karşılaştığında Yardım Almak İçin Tercih Ettiği Kişi/Kurum	0.33	0.10	1.807	7.23	0.009	-0.330	5.28
2	Ergenin Yaşantısında Sorunlarla Karşılaştığında Yardım Almak İçin Tercih Ettiği Kişi/Kurum	0.48	0.23	1.691	8.81	0.000	-0.402	6.40
	Ergenin İkamet Ettiği İlçe						0.359	

Ergenlerin davranışsal sorunlar yaşamasını öngören değişkenleri saptayabilmek amacı ile; başka bir deyişle ergenlerin davranışsal sorunlar yaşamasına bazı demografik değişkenlerin katkısını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, toplam varyansın 0.23'ünü (%23) açıklayan ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum, ergenin ikamet ettiği ilçe gibi iki değişkenin olduğu ortaya çıkmıştır. Model anlamlı bulunmuştur (F=8.81; p<0.001).

Tablo 35: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Akran Sorunları Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Baba Meslek	0.365	0.133	1.506	9.068	0.004	-0.365	7.11

Sosyo-demografik değişkenlerin ergenlerin akran sorunları yaşama puan ortalamalarına etkisini incelemek üzere yapılan regresyon analizi ile baba mesleği ve ergenlerin akran sorunları yaşaması gibi değişkenler arasında anlamlı ilişki ($p < 0.05$, $\beta = -0.365$) bulunmuştur. Model anlamlı (Sig: 0.004) olup R^2 değeri 0.013, $F = 9.06$ olarak saptanmıştır.

Tablo 36: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Yaşantısında Sorunlarla Karşılaştığında Yardım Almak İçin Tercih Ettiği Kişi/Kurum	0.363	0.132	1.915	8.95	0.004	-0.363	7.07

Tablo 36'da ergenlerin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik yaşama puan ortalamalarına etkisini incelemek üzere yapılan regresyon analizi ile ergenlerin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik yaşaması ve ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum gibi değişkenler arasında anlamlı ilişki ($p < 0.05$, $\beta = -0.363$) bulunmuştur. Model anlamlı (Sig: 0.004) olup R^2 değeri 0.013, $F = 8.95$ olarak saptanmıştır.

Tablo 37: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Sosyal Davranışlar Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Eğitim Gördüğü Sınıf Düzeyi	0.290	0.084	1.382	6.64	0.012	-0.321	20.61
		0.433	0.187	1.288	6.55	0.003	-0.295	8.48
2	Ergenin Eğitim Gördüğü Sınıf Düzeyi Ebeveynlerin Eşleriyle Birliktelik Durumları						-0.291	

Çalışmada sosyo-demografik değişkenlerin ergenlerin sosyal davranışlarında yaşadıkları sorunlara ait puan ortalamalarına etkisini incelemek için ergenlerin verilerine aşamalı çoklu regresyon analizi (Stepwise multiple regression) uygulanmıştır. Bu analizde bağımlı değişken ergenlerin sosyal davranışları, bağımsız değişkenler ergenin eğitim gördüğü sınıf düzeyi, ebeveynlerin eşleriyle birliktelik durumlarıdır. Tablodaki modelde ergenlerin sosyal davranış sorunları puanları yer almıştır. Sosyal davranış sorunları puanları için açıklanan varyans 0,18'dir. Model anlamlı bulunmuştur (F=6.55, p=0,003).

Tablo 38: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Total Güçlük Skoru Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Yaşantısında Sorunlarla Karşılaştığında Yardım Almak İçin Tercih Ettiği Kişi/Kurum	0.474	0.225	4.958	16.81	0.000	-0.474	9.08

Sosyo-Demografik Değişkenlerin ergenlerin total güçlük skoru puan ortalamalarına etkisini incelemek üzere yapılan regresyon analizi ile total güçlük skoru ve ergenin yaşantısında sorunlarla karşılaştığında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum gibi değişkenler arasında anlamlı ilişki (p< 0.001, beta=.474) tablo 88'de incelenmiştir. Model anlamlı (Sig: 0.004) olup R² değeri 0.000, F= 16.81 olarak saptanmıştır.

3.3.3. SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİN, EBEVEYNİN AİLE YAŞANTISI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÜZERİNE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

A. Ergene Ait Sosyo-Demografik Özelliklere Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Tablo 39: Ergenin Yaşına Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği							
			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığını Red Etme	Karı-koca Geçimsizliği	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Yaşı	11 Yaş	61	45.3±9.6	36.5±8.7	25.8±7.5	12.3±4.1	29.7±3.1
	12 Yaş	87	46.9±9.2	39.2±10.4	28.6±7.6	14.0±3.9	29.1±3.5
	13 Yaş	79	46.5±8.8	39.1±9.4	28.6±7.0	13.8±4.4	29.3±2.5
	14 Yaş	72	47.9±9.4	39.9±9.8	29.6±6.0	15.0±3.7	29.0±3.2
	15 Yaş	85	47.1±8.7	39.5±8.5	27.8±6.4	13.9±4.0	28.5±3.0
F			0.70	1.31	2.76	3.63	1.48
p			P=0.59	P=0.26	P=0.028	P=0.006	P=0.20

Ergenin yaşına göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirilmiş, ölçeğin ev kadınlığını red etme ve karı koca geçimsizliği alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Ev kadınlığını red etme alt ölçeğinde farklılığın 11 yaşındaki ergenlerin ebeveynleri (25.8±7.5) ile 14 yaşındaki ergenlerin ebeveynlerinin aldıkları puanlar (29.6±6.0) arasındaki farklılıktan kaynaklandığı yapılan Bonferroni ileri analizi saptanmıştır. Karı-koca geçimsizliği alt ölçeğinde ise yine en düşük puanı 11 yaşındaki ergenlerin ebeveynlerinin aldığı (12.3±4.1), en yüksek puanı ise 14 yaşındaki ergenlerin ebeveynlerinin aldığı (15.0±3.7) belirlenmiştir. Gruplar arasındaki bu farklılığında,

ergenin yaşına göre, ergenlerin ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin ev kadınlığını red etme (F:3.63, p=0.006) ve karı-koca geçimsizliği (F:2.76, p<0.05) alt ölçeklerinde aldıkları puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Ancak ölçeğin aşırı annelik (F:0.70, p>0.05), baskı ve disiplin (F:1.31, p<0.05), ve demokratik tutum ve eşitlik tanıma (F:1.48, p>0.05) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 40: Ergenin Cinsiyetine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Ergenin Cinsiyeti					
			N	X±SD	T	P	
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Kız	48	28.2±3.5	0.73	P=0.46	
		Erkek	336	29.3±3.1			
	Aşırı Annelik	Kız	48	44.7±9.4	0.48	P=0.62	
		Erkek	336	47.2±9.1			
	Baskı ve Disiplin	Kız	48	38.0±10.3	0.19	P=0.84	
		Erkek	336	39.1±9.4			
	Ev Kadınlığını Red Etme	Kız	48	28.3±6.5	0.52	P=0.59	
		Erkek	336	28.2±7.1			
	Karı-koca Geçimsizliği	Kız	48	14.5±3.9	0.01	P=0.99	
		Erkek	336	13.8±4.2			
	Toplam			384			

Araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyetlerinin, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemediği belirlenmiştir. Yapılan independent-samples t testi ile ölçeğinin ergenlerin cinsiyetlerine göre ebeveynlerin ev kadınlığını red etme (t:0.52, p>0.05), karı-koca geçimsizliği (t:0.01, p>0.05), aşırı annelik (t:0.48, p>0.05), baskı ve disiplin (t:0.19, p>0.05), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (t:0.73, p>0.05) alt ölçeklerinde aldıkları puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Tablo 42: Ergenin Aile Tipine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Ergenin Aile Tipi					
			N	X±SD	T	P	
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Çekirdek Aile	342	46.8±9.2	0.54	P=0.58	
		Geniş Aile	42	47.1±8.6			
	Aşırı Annelik	Çekirdek Aile	342	29.1±3.1	0.21	P=0.83	
		Geniş Aile	42	29.3±3.2			
	Baskı ve Disiplin	Çekirdek Aile	342	28.1±7.1	0.73	P=0.46	
		Geniş Aile	42	28.9±6.1			
	Ev Kadınlığını Red Etme	Çekirdek Aile	342	13.8±4.1	0.69	P=0.49	
		Geniş Aile	42	14.1±4.0			
	Karı-koca Geçimsizliği	Çekirdek Aile	342	39.1±9.6	0.37	P=0.70	
		Geniş Aile	42	37.9±8.1			
	Toplam			384			

Araştırmada yer alan ergenlerin aile tipleri ile (birlikte yaşadıkları bireyler) ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden aldıkları puanlar değerlendirilmiş, yapılan independent-samples t testi ile ev kadınlığını red etme (t:0.69, p>0.05), karı-koca geçimsizliği (t:0.37, p>0.05), aşırı annelik (t:0.21, p>0.05), baskı ve disiplin (t:0.73, p>0.05), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (t:0.54, p>0.0) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 41: Ergenin Ekonomik Durumunu Değerlendirmesine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığını Red Etme	Karı-koca Geçimsizliği	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Ekonomik Durumu	Gelir Giderden Az	22	48,1±8.6	42,1±10.3	30,7±8.0	15,1±3.8	29,0±2.7
	Gelir Gidere Denk	250	46,4±9.3	38,6±9.4	27,9±6.8	13,6±3.8	29,1±3.1
	Gelir Giderden Fazla	112	47,5±8.7	39,1±9.3	28,2±7.1	14,2±4.6	29,1±3.1
KWT			1.17	2.99	2.06	4.04	0.02
p			P=0.55	P=0.22	P=0.35	P=0.13	P=0.98

Ergenin ekonomik durumunu değerlendirmesine göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlara bakıldığında ölçeğin aşırı annelik (KWT:1.17 $p>0.05$), baskı ve disiplin (KWT:2.99 $p>0.05$), ev kadınlığını red etme (KWT:2.06 $p>0.05$), karı-koca geçimsizliği (KWT:4.04 $p>0.05$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (KWT:0.02 $p>0.05$) alt boyutlarında alınan punlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 43: Ergenin Başarı Durumuna Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği							
			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığını Red Etme	Karı-koca Geçimsizliği	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Başarı Durumu	Orta Düzeyde Başarılı	76	46.7±9.5	39.9±8.9	29.4±6.9	14.9±4.5	28.2±3.3
	Başarılı	177	46.7±9.0	39.1±8.9	28.1±6.8	13.6±4.0	29.2±3.1
	Çok Başarılı	131	47.2±9.1	38.3±10.5	27.7±7.4	13.7±4.0	29.5±3.1
F			0.11	0.71	1.46	3.1	4.11
p			P=0.89	P=0.48	P=0.23	P=0.45	P=0.017

Ergenin başarı durumuna göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar tablo 43’de değerlendirilmiştir. Ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma ve karı- koca geçimsizliği alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Bonferroni analizi ile demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinde ergenlerin okul başarı düzeyi arttıkça ebeveynlerin aldığı puanlar arttığı, karı koca geçimsizliği alt ölçeğinde ise ergenlerin okul başarı düzeyi arttıkça ebeveynlerin aldığı puanların düştüğü ve her iki alt ölçekte kendini ‘Başarısız- Orta Düzey Başarılı’ olarak nitelendiren ergenler ile ‘Çok Başarılı’ olarak nitelendiren ergenler arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki bu

farklılığın da, ergenin başarı durumuna göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin demokratik tutum ve eşitlik tanıma (F:4.1, $p<0.05$) ve karı-koca geçimsizliği (F:3.1, $p<0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Ancak ölçeğin ev kadınlığını red etme (F:1.46, $p>0.05$), aşırı annelik (F:0.11, $p>0.05$), baskı ve disiplin (F:0.71, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 44: Ergenin Ailedeki Kardeş Sayısına Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığını Red Etme	Karı-koca Geçimsizliği	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Ailedeki Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	75	44.2±9.7	36.7±10.5	27.5±6.9	13.4±4.1	28.8±3.1
	2 Çocuk	238	46.7±8.9	38.6±9.1	28.7±7.0	13.5±4.1	29.2±3.1
	3 Çocuk ve üzeri	71	49.8±8.3	42.3±8.3	29.8±6.9	15.2±3.7	29.0±3.3
F			7.90	8.20	3.52	6.94	0.51
p			P=0.000	P=0.001	P=0.03	P=0.001	P=0.60

Ergenin kardeş sayısının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar üzerindeki etkisine tablo 44'te bakılmış; ölçeğin aşırı annelik, ev kadınlığı red etme, karı-koca geçimsizliği ve baskı ve disiplin alt ölçeklerinde yapılan Bonferroni analizi ile en düşük puanı tek çocuğa sahip ebeveynler alırken, ergenin kardeş sayısı arttıkça yani ebeveynin çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin alt ölçeklerden aldıkları puanların yükseldiği ve bu yüksekliğinde aşırı annelik (F:7.90, $p<0.001$), ev kadınlığı red etme (F:3.52, $p<0.05$), karı-koca geçimsizliği (F:6.94, $p<0.001$) baskı ve disiplin (F:8.20, $p<0.001$) alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa yol açtığı anlaşılmıştır. Ancak demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinde benzer bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir (F:0.51, $p>0.05$)

B. Ebeveyne Ait Sosyo-Demografik Özelliklere Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Tablo 45: Ergen Annelerinin ve Babalarının Yaş Gruplarına Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği							
			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığını Red Etme	Karı-koca Geçimsizliği	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Annesinin Yaşı	30 ve Altı	15	47.7±8.7	37.5±6.9	24.0±6.9	11.8±4.5	31.3±3.1
	31-35	128	47.5±9.2	40.4±10.0	28.7±6.9	14.1±4.5	29.1±3.3
	36-40	141	45.2±9.2	37.6±9.3	27.6±7.1	13.6±3.7	28.9±3.1
	41 ve Üstü	100	48.2±8.8	39.4±9.2	28.8±6.7	14.4±4.2	29.3±2.9
KWT			6.91	5.80	9.01	4.95	8.03
p			P=0.07	P=0.12	P=0.02	P=0.17	P=0.04
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Ergenin Babasının Yaşı	31-40	169	46.6±9.3	38.7±9.5	27.0±6.8	13.2±3.9	29.3±3.3
	41-50	192	46.8±9.2	39.1±9.7	29.0±7.1	14.4±4.1	29.0±3.1
	51-60	23	49.0±7.8	40.3±8.3	29.4±6.5	13.8±4.1	29.1±2.3
KWT			1.30	0.75	8.46	4.95	0.85
p			P=0.52	P=0.68	P=0.014	P=0.032	P=0.65

Annelerin yaşı ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar karşılaştırıldığında, ölçeğin ev kadınlığını red etme (KWT:9.01, $p<0.05$) ve demokratik tutum (KWT:8.03, $p<0.05$) alt boyutlarında yapılan Kruskal Wallis analizi ile istatistiksel farklılık saptanmıştır. 28-30 yaş grubundaki annelerin ev kadınlığını red etme alt boyutunda diğerlerinden daha düşük bir puan ortalaması aldıkları (24.0±6.9), demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutunda ise daha yüksek puan aldıkları (31.2±3.0) ve 28-30 yaş grubu anneler ile 36-40 yaş grubu annelerin aldıkları puanlar arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Ancak ölçeğin

baskı ve disiplin (KWT:5.80, $p>0.05$), karı-koca geçimsizliği (KWT:4.95, $p>0.05$), aşırı annelik (KWT:6.91, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Babanın yaşı değişkeni, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden ev kadınlığını red etme ve karı- koca geçimsizliği alt boyutlarında alınan puanları etkilemiştir. Ölçeğin ev kadınlığını red etme alt ölçeğinde en düşük puanı 32-40 yaş grubundakilerin aldıkları saptanmıştır. Karıkoca geçimsizliği alt ölçeğinde ise 41-50 yaş grubundakilerin en yüksek puanı aldıkları, 32-40 ve 41-50 yaş grubundaki eşlerin aldığı puanlar arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis analizi ile eşin yaşına göre ev kadınlığı red etme (KWT:8.46, $p<0.05$) ve karıkoca geçimsizliği (KWT:4.95, $p<0.05$) alt boyutlarında alınan puanlar açısından anlamlı farklılık saptanmıştır. Ancak ölçeğin baskı ve disiplin (KWT:0.75, $p>0.05$), aşırı annelik (KWT:1.30, $p>0.05$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (KWT:0.85, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 46: Ergen Annelerinin İş/Çalışma Durumuna Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

	Annenin İş Durumu						
			N	X±SD	T	P	
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği Alt Ölçekleri	Aşırı Annelik	Çalışıyor	93	42.6±9.1	5.29	P=0.000	
		Ev Hanımı	291	48.2±8.7			
	Ev Kadınlığı Red Etme	Çalışıyor	93	26.3±6.5	3.03	P=0.003	
		Ev Hanımı	291	28.8±7.1			
	Baskı ve Disiplin	Çalışıyor	93	34.6±9.4	5.23	P=0.000	
		Ev Hanımı	291	40.3±9.1			
	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Çalışıyor	93	29.2±3.2	0.22	P=0.82	
		Ev Hanımı	291	29.1±3.1			
	Karı-koca Geçimsizliği	Çalışıyor	93	13.7±4.6	0.60	P=0.54	
		Ev Hanımı	291	14.0±4.0			
	Toplam			384			

Annenin çalışma durumuna göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirildiğinde, ölçeğin aşırı annelik (t:5.2, p<0.001), ev kadınlığı red etme (t:3.0, p=0.003), baskı ve disiplin (t:5.2, p<0.001) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Her üç alt ölçekte de ev hanımı olan annelerin çalışan annelerden yüksek puan ortalamaları aldığı gözlenmiştir. Ancak ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma (t:0.22, p>0.05), karı-koca geçimsizliği (t:0.60, p>0.05) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 47: Ergenin Babasının Mesleğine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği							
			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığını Red Etme	Karı-koca Geçimsizliği	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Baba Mesleği	İşçi	110	49.1±8.9	40.8±9.8	28.6±8.2	14.0±4.8	28.8±3.1
	Memur	89	44.7±9.2	37.6±9.9	28.0±5.9	13.7±3.9	29.6±2.7
	Emekli	82	48.2±8.7	39.7±8.4	29.0±7.3	14.5±3.7	29.2±3.1
	Serbest Meslek	103	45.1±8.9	37.8±9.2	27.4±6.5	13.5±3.9	29.0±3.6
F			5.90	3.04	0.91	0.96	0.99
p			P=0.001	P=0.02	P=0.43	P=0.41	P=0.39

Tablo 47’de babanın meslek durumuna göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirilmiş; ölçeğin aşırı annelik ve baskı ve disiplin alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Babanın meslek durumuna göre, yapılan Bonferroni analizi ile ölçeğin aşırı annelik alt boyutunda en yüksek puanı sırasıyla işçi (49.1±8.9), emekli (48.2±8.7), serbest meslek (45.1±8.9), memur (44.7±9.2) babanın olduğu ailelerin aldığı, memur ve serbest meslek sahibi babanın bulunduğu ailelerin aldığı puanların diğerlerinden

farklı olduğu belirlenmiştir. Yine ölçeğin baskı ve disiplin alt boyutunda da en yüksek puanın işçi babanın olduğu, bunu sırasıyla serbest meslek, memur babaya sahip ailelerin aldığı anlaşılmıştır. Yapılan istatistiksel analizle de babanın mesleği değişkenine göre aşırı annelik (F:5.9, $p<0.001$) ve baskı ve disiplin (F:3.0, $p<0.05$) alt boyutlarında oluşan bu farklılığın anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Ancak ölçeğin karı-koca geçimsizliği (F:0.96, $p>0.05$), ev kadınlığını red etme (F:0.91, $p>0.05$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (F:0.99, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 48. Ergen Annelerinin ve Babalarının Eğitim Düzeyine Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği							
			Aşırı Annelik	Baskı ve Disiplin	Ev Kadınlığı Red Etme	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Karı-koca Geçimsizliği
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Annenin Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	2	56.4±2.8	45.5±7.7	32.5±6.4	28.5±2.1	14.0±0.0
	Okur Yazar	7	52.1±7.2	44.4±7.9	32.0±9.5	30.7±2.9	16.0±5.0
	İlköğretim	188	50.3±7.9	42.7±8.5	29.7±7.4	28.9±3.2	14.6±4.3
	Lise	125	44.9±9.0	36.8±8.6	26.6±6.2	29.3±3.2	13.1±3.6
	Üniversite	62	39.3±7.7	31.3±8.1	26.1±6.0	29.2±3.0	12.9±4.0
KWT			74.46	88.40	21.00	3.14	15.51
p			P=0.000	P=0.000	P=0.000	P=0.53	P=0.004
		N	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD	X±SD
Babanın Eğitim Durumu	İlköğretim Mezunu Değil	5	50.40±1.8	42.0±2.9	30.5±6.2	29.8±5.3	15.7±4.6
	İlköğretim	154	49.8±8.1	41.8±9.0	29.4±7.7	28.7±3.2	14.4±4.0
	Lise	125	46.9±9.2	39.2±8.8	27.5±6.2	29.2±3.0	13.1±3.9
	Üniversite	100	42.0±8.8	33.9±9.1	26.9±6.6	29.5±3.0	13.8±4.3
KWT			42.11	49.11	7.63	5.81	8.15
p			P=0.000	P=0.000	P=0.10	P=0.20	P=0.06

Annenin eğitim düzeyi değişkeninin, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar üzerindeki etkisine bakıldığında, ölçeğin aşırı annelik, ev kadınlığını red etme, karı-koca geçimsizliği, baskı ve disiplin alt boyutlarında alınan puanları etkilediği, tüm alt boyutlarda eğitim düzeyi azaldıkça puanların arttığı saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis analizi ile aşırı annelik (KWT:74.4, $p<0.001$), ev kadınlığını red etme (KWT:21.0, $p<0.001$), karı-koca geçimsizliği (KWT:15.5, $p=0.002$), baskı ve disiplin (KWT:88.4, $p<0.001$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Ancak ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma (KWT:3.14, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Babanın eğitim durumuna göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirilmiş; ölçeğin aşırı annelik ve baskı ve disiplin alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Babanın eğitim durumuna göre bu iki alt ölçekte eğitim düzeyi düşükçe ebeveynlerin aldıkları puanlar yükselmiştir. Yapılan Kruskal Wallis istatistiksel analizi ile de babanın eğitim durumu değişkenine göre aşırı annelik (KWT:42.11, $p<0.001$) ve baskı ve disiplin (KWT:49.11, $p<0.001$) alt boyutlarında oluşan bu farklılığın anlamlı olduğu anlaşılmıştır. Ancak ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma (KWT:5.81 $p>0.05$), ev kadınlığını red etme (KWT:7.63 $p>0.05$), karı-koca geçimsizliği (KWT:8.15, $p>0.05$), alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 49: Annenin İlaç Kullanmasını Gerektirecek Bir Ruhsal Sorunun Varlık Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Annenin Ruhsal Durumu				
			N	X±SD	Z	P
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	Karı-koca Geçimsizliği	Ruhsal Bozukluk Var	12	17.2±3.7	2.73	P=0.006
		Ruhsal Bozukluk Yok	372	13.8±4.1		
	Aşırı Annelik	Ruhsal Bozukluk Var	12	49.0±6.5	0.74	P=0.45
		Ruhsal Bozukluk Yok	372	46.8±9.2		
	Baskı ve Disiplin	Ruhsal Bozukluk Var	12	40.8±9.8	0.60	P=0.54
		Ruhsal Bozukluk Yok	372	38.9±9.5		
	Ev Kadınlığını Red Etme	Ruhsal Bozukluk Var	12	29.4±6.5	0.70	P=0.48
		Ruhsal Bozukluk Yok	372	28.2±7.1		
	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	Ruhsal Bozukluk Var	12	30.4±1.6	1.60	P=0.10
		Ruhsal Bozukluk Yok	372	29.1±3.2		
Toplam			384			

Annenin ruhsal durum bozukluğu değişkeninin, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanları da etkilediği gözlenmiş, ölçeğin karı-koca geçimsizliği alt boyutunda ruhsal bozukluğu olan ebeveynlerin (17.2±3.7), diğerlerinden (13.8±4.1) daha yüksek puan aldıkları anlaşılmış, yapılan Mann-Witney U testi ile bu farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu saptanmıştır (Z:2.7, p<0.05). Ancak ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma (Z:1.60, p>0.05), baskı ve disiplin (Z:0.60, p>0.05), aşırı annelik (Z:0.74, p>0.05), ev kadınlığını red etme (Z:0.70, p>0.05), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (t:0.60, p>0.05) alt ölçeklerinde benzer bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmada yer alan ergenlerin ebeveynlerinin ilaç kullanımını gerektirecek fiziksel bir sorunun varlığının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu üzerindeki etkisine bakılmış, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin ev kadınlığını red etme (t:1.35, p>0.05), karı-koca geçimsizliği (t:0.82, p>0.05), aşırı annelik (t:0.43, p>0.05), baskı ve disiplin (t:0.55, p>0.05), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (t:0.57, p>0.05) alt ölçeklerinde alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 50: Annenin Doğum Sonrası Bebeğini İlk Defa Kucağına Alma Zamanına Göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Alınan Puanların Değerlendirilmesi

		Annenin Doğum Sonrası Bebeğini İlk Defa Kucağına Alma Zamanı					
			N	X±SD	T Testi	P	
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği	Ev Kadınlığını Red Etme	İlk 1 Saat İçinde	294	46.9±8.9	0.23	P=0.81	
		1 Saat Sonrası	90	46.6±9.8			
	Baskı ve Disiplin	İlk 1 Saat İçinde	294	29.1±3.2	0.52	P=0.95	
		1 Saat Sonrası	90	28.9±2.9			
	Aşırı Annelik	İlk 1 Saat İçinde	294	28.2±7.1	0.21	P=0.83	
		1 Saat Sonrası	90	28.0±6.7			
	Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	İlk 1 Saat İçinde	294	13.8±4.0	0.52	P=0.60	
		1 Saat Sonrası	90	14.1±4.3			
	Karı-koca Geçimsizliği	İlk 1 Saat İçinde	294	39.0±9.3	0.54	P=0.58	
		1 Saat Sonrası	90	38.9±9.9			
	Toplam			384			

Araştırmada yer alan ergen annelerinin doğum sonrası bebeğini ilk defa kucağına alma zamanlarının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumuna etkisine bakılmış, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin ev kadınlığını red etme (t:0.23, p>0.05), karı-koca geçimsizliği (t:0.54, p>0.05), aşırı annelik (t:0.21, p>0.05), baskı ve disiplin (t:0.52, p>0.05), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (t:0.52, p>0.05) alt ölçeklerinde alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Annenin gebelik öyküsü, gebelik planı, ergenin doğum zamanı, annenin gebelik yaşına göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Ergenin doğum şekline göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar karşılaştırılmış; yapılan t testi ile ölçeğin yalnızca ev kadınlığını red etme (t:2.5, p<0.05) ve baskı ve disiplin (t:2.6, p<0.05) alt

boyutlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Ölçekten alınan puanlara bakıldığında her iki alt ölçekte de normal doğum ile çocuğunu dünyaya getirmiş olan annelerin (28.7 ± 7.0 , 39.7 ± 9.1), sezeryan ile doğum yapmış annelere göre daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ancak ölçeğin aşırı annelik ($t:1.91$, $p>0.05$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma ($t:0.33$, $p>0.05$), karı-koca geçimsizliği ($t:1.54$, $p>0.05$) alt ölçeklerinde benzer bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

C. Sosyo-Demografik Değişkenlerin, Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkisinin Değerlendirilmesi

Tablo 51. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Ev Kadınlığını Red Etme Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Anne Eğitim Düzeyi	0.231	0.054	6.87	21.23	0.000	-0.231	21.13
2	Anne Eğitim Düzeyi Eşin Yaş Grubu	0.269	0.072	6.81	14.54	0.000	-0.231 0.136	17.20
3	Anne Eğitim Düzeyi Eşin Yaş Grubu Ergenin Doğum Şekli	0.293	0.086	6.77	11.68	0.000	-0.215 0.151 0.119	11.28
4	Anne Eğitim Düzeyi Eşin Yaş Grubu Ergenin Doğum Şekli Ergenin Kardeş Sıralamasındaki Yeri	0.317	0.100	6.72	10.37	0.000	-0.224 0.185 0.135 -0.126	11.60
5	Anne Eğitim Düzeyi Eşin Yaş Grubu Ergenin Doğum Şekli Ergenin Kardeş Sıralamasındaki Yeri Annenin Öfke Yaşama Sıklığı	0.331	0.110	6.70	9.15	0.000	-0.226 0.186 0.129 -0.123 0.098	10.66

Tablo 51’de bağımlı değişkenin varyansına katkıları bakımından bağımsız değişkenler en yüksekten en düşüğe doğru sıralandığında; anne eğitimi, eşin yaşı, ergenin doğum şekli, ergenin kardeş sıralamasındaki yeri, annenin öfke yaşama sıklığı ilk beş sırada yer almaktadır. Bağımlı değişken üzerinde önemli yordayıcı olmayan diğer değişkenler regresyon eşitliği dışında bırakılmıştır. Aşamalı regresyon analizi beş aşamada tamamlanmıştır. Birinci aşamada belirlenen bu değişkenlerden ebeveynlerin ev kadınlığını red etme tutumuna en yüksek katkısı olan annenin eğitim düzeyi değişkenidir. Bu değişken bağımlı değişkeninin varyansının yaklaşık %5.4’ünü açıklamıştır. İkinci aşamada eşin yaş grubu analize dahil edildiğinde açıklanan varyans %7.2’ye yükselmiştir. Üçüncü aşamada ergenin doğum şekli dahil

edilmiştir. Bu değişken de açıklanan varyansa %1.4'lük bir katkı sağlamıştır. Dördüncü aşamada ergenin kardeş sıralamasındaki yeriyle birlikte varyans %10'a çıkmıştır. En son aşamada ise annenin öfke yaşama sıklığı analize dahil edildiğinde toplam beş bağımsız değişkenin açıkladığı varyans %11 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda ebeveynlerin ev kadınlığını red etme tutumu ile annenin eğitim düzeyi arasında negatif, eşin yaş grubu ile pozitif, ergenin doğum şekli ile pozitif, ergenin kardeş sıralamasındaki yeri ile negatif, annenin öfke yaşama sıklığı ile pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Tablo 52: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Aşırı Annelik Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Annenin Eğitimi	0.432	0.18	8.21	95.51	0.000	-0.447	33.05
2	Annenin Eğitimi Annenin Alkol Alımı	0.447	0.20	8.15	51.77	0.000	-0.416 0.121	16.13
3	Annenin Eğitimi Annenin Alkol Alımı Ergenin Yaşı	0.474	0.225	8.086	36.76	0.000	-0.417 0.138 0.107	14.47

Sosyo-demografik değişkenler ve ebeveynlerin aşırı annelik puan ortalamaları arasındaki ilişkileri incelemek amacı ile yapılan regresyon analizinin sonucunda annenin eğitimi, annenin alkol kullanımı, ergenin yaşı gibi değişkenler ile ebeveynlerin aşırı annelik tutumları arasında negatif yönde ilişkiler olduğu görülmektedir. Annenin eğitimi 447 beta katsayısı ile ve $p < 0.001$ anlamlılık seviyesi ile ebeveynlerin aşırı annelik tutumunu negatif yönde etkilemektedir; annenin eğitim düzeyinin azalması ile annelerde aşırı annelik tutumu artmaktadır. Annenin alkol alımı 121 beta katsayısı ile ve $p < 0.001$ anlamlılık seviyesi ile ebeveynlerin aşırı annelik tutumunu pozitif yönde etkilemektedir; annenin alkol alımı arttıkça annelerde

aşırı annelik tutumu artmaktadır. Ergenin yaşı 107 beta katsayısı ile ve $p < 0.001$ anlamlılık seviyesi ile ebeveynlerin aşırı annelik tutumunu pozitif yönde etkilemektedir, ergenin yaşı azaldıkça annelerde aşırı annelik tutumu artmaktadır. Aşamalı regresyon analizi ile annenin eğitim düzeyi, annenin alkol alımı, ergenin yaşı toplam üç bağımsız değişkenin açıkladığı varyans %22.5 olarak bulunmuştur.

Tablo 53: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Karı-Koca Geçimsizliği Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Annenin Eğitimi	0.195	0.038	4.012	14.82	0.000	-0.195	17.76
2	Annenin Eğitimi Ergenin Kardeş Sayısı	0.234	0.055	3.982	10.86	0.000	-0.163 0.134	11.49
3	Annenin Eğitimi Ergenin Kardeş Sayısı Ergenin Yaşı	0.259	0.067	3.961	8.96	0.000	-0.170 0.129 0.112	10.55
4	Annenin Eğitimi Ergenin Kardeş Sayısı Ergen Yaşı Ergenin Sınıf Düzeyi	0.284	0.081	3.937	8.18	0.001	-0.168 0.124 0.493 0.399	10.62

Ergenlerin ebeveynleri arasındaki karı-koca geçimsizliğini öngören değişkenleri saptayabilmek amacı ile; başka bir deyişle ergenlerin ebeveynlerinin karı-koca geçimsizliğine ve bazı demografik değişkenlerin katkısını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, toplam varyansın 0.08'ini (%8) açıklayan dört tane değişkenin olduğu ortaya çıkmıştır (F=8.18; $p < 0.001$). Karı koca geçimsizliğini öngören bu değişkenler sırasıyla şunlardır: Annenin eğitimi, ergenin yaşı, ergenin sınıf düzeyi. Bu sonuçlara göre annenin

eğitimi azaldıkça ve ergenin sınıf düzeyi, yaşı, kardeş sayısı arttıkça ergenin ebeveynleri arasında karı koca geçimsizliği artmaktadır.

Tablo 54: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Baskı ve Disiplin Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Anne Eğitimi	0.450	0.203	8.48	97.06	0.000	-0.450	28.52
2	Anne Eğitimi Annenin Alkol Alma Durumu	0.475	0.225	8.36	55.42	0.000	-0.409 0.156	13.08
3	Anne Eğitimi Annenin Alkol Alma Durumu Ergenin Sınıf Düzeyi	0.492	0.242	8.29	40.42	0.000	-0.411 0.179 0.287	11.43

Çalışmada sosyo-demografik değişkenlerin ebeveynlerin baskı ve disiplin puan ortalamalarına etkisini incelemek için ergenlerin verilerine aşamalı çoklu regresyon analizi (Stepwise multiple regression) uygulanmıştır. Bu analizde bağımlı değişken ebeveynlerin baskı ve disiplin tutumu, bağımlı değişkene etkisi olan bağımsız değişkenler anne eğitimi, annenin alkol alma durumu, ergenin sınıf düzeyidir. Tablodaki modelde baskı ve disiplin puanları yer almıştır. Baskı ve disiplin puanları için açıklanan varyans 0,24 dır. Model anlamlı bulunmuştur (F=40,42, p=0,000).

Tablo 55: Sosyo-Demografik Değişkenlerin Ebeveynlerin Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Puan Ortalamalarına Etkisine Göre Dağılımı

Aşama	Değişken	R	R ²	Yord.St Hatası	F	P	Beta	t
1	Ergenin Okul Başarısı	0.133	0.018	3.12	6.88	0.009	0.133	38.12

Sosyo-demografik değişkenlerin ebeveynlerin demokratik tutum ve eşitlik tanıma puan ortalamalarına etkisini incelemek üzere yapılan regresyon analizi bize ergenin okul başarısı ile demokratik tutum ve eşitlik tanıma arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki ($p < 0.01$, $\beta = 0.133$) olduğunu göstermiştir. Model anlamlı (Sig: 0.000) olup R^2 değeri 0.018, $F = 6.88$ olarak saptanmıştır.

3.3.4.ERGENLERİN İLİŞKİ, GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER, EBEVEYNLERİN AİLE YAŞANTISI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEKLERİNDEN ALDIKLARI PUANLAR ARASINDAKİ KORELASYONLARA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 56: Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi ve Güçler ve Güçlükler Anketinden Aldıkları Puanların Birbiri ile İlişkinin Değerlendirilmesi

	Korkulu Bağlanma		Kayıtsız Bağlanma		Güvenli Bağlanma		Saplantılı Bağlanma	
	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.
Duygusal Semptom Skoru	0.022 *	0.117	0.093	-0.086	0.000 **	-0.207	0.003 **	0.151
Davranış Sorunları Skoru	0.084	0.088	0.206	0.065	0.944	0.004	0.084	0.088
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Skoru	0.190	0.067	0.224	-0.062	0.007 **	-0.139	0.028 *	0.112
Akran Sorunları Skoru	0.223	0.062	0.110	-0.082	0.008 **	-0.134	0.230	0.061
Sosyal Davranışlar Skoru	0.941	0.004	0.089	0.087	0.018 *	0.121	0.007 **	-0.139
Total Güçlük Skoru	0.014 *	0.125	0.197	-0.066	0.000 **	-0.184	0.002 **	0.156

Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi, Güçler ve Güçlükler Anketi alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki araştırılmış, korkulu bağlanmanın duygusal semptom skoru (p:0.022 r:0.117, p<0.05) ve total güçlük skoru (p:0.014 r:0.125, p<0.05) ile pozitif yönde; güvenli bağlanmanın duygusal semptom skoru (p:0.000 r:-0.207, p<0.001), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik skoru (p:0.007 r:-0.139, p<0.001), akran sorunları skoru (p:0.008 r:-0.134, p<0.001), sosyal davranışlar skoru (p:0.018 r:-0.121, p<0.05), total güçlük skoru (p:0.000 r:-0.184, p<0.001) ile negatif yönde; saplantılı bağlanmanın duygusal semptom skoru (p:0.003

r:0.151, $p < 0.001$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik skoru ($p:0.028$, $r:-0.112$, $p < 0.05$), sosyal davranışlar skoru ($p:0.007$ $r:-0.139$, $p < 0.05$), total güçlük skoru ($p:0.002$ $r:-0.156$, $p < 0.001$) ile pozitif yönde ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 57: Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi ve Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanların Birbiri ile İlişkisinin Değerlendirilmesi

	Korkulu Bağlanma		Kayıtsız Bağlanma		Güvenli Bağlanma		Saplantılı Bağlanma	
	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.
Aşırı Annelik	0.065	0.094	0.110	-0.082	0.306	-0.052	0.007 *	-0.138
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	0.779	0.014	0.803	0.013	0.392	-0.044	0.035 *	-0.108
Ev Kadınlığı Red Etme	0.240	0.060	0.273	-0.056	0.496	-0.035	0.279	-0.055
Karı-Koca Geçimsizliği	0.525	0.033	0.716	-0.019	0.288	-0.054	0.843	-0.010
Baskı ve Disiplin	0.031 *	0.110	0.205	-0.065	0.085	-0.088	0.089	-0.087

Ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi ve ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki araştırılmış, İlişki Ölçekleri Anketinin korkulu bağlanma alt boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin baskı ve disiplin alt boyutu arasında pozitif yönde ($r:0.110$ $p:0.031$, $p < 0.05$), yine İlişki Ölçekleri Anketinin saplantılı bağlanma alt boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik ($r:-0.138$ $p:0.007$, $p < 0.001$) ve demokratik tutum ($r:-0.108$ $p:0.035$, $p < 0.05$) alt ölçekleri ile aralarında negatif yönde korelasyon saptanmıştır.

Tablo 58: Ergenlerin Güçler ve Güçlükler Anketi ve Ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanların Birbiri ile İlişkisinin Değerlendirilmesi

	Aşırı Annelik		Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma		Ev Kadınlığı Red Etme		Karı-Koca Geçimsizliği		Baskı ve Disiplin	
	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.	p	Pear. cor.
Duygusal Semptom Skoru	0.098	0.085	0.011 *	- 0.130	0.135	0.077	0.072	0.092	0.334	0.049
Davranış Sorunları Skoru	0.613	0.026	0.030 *	- 0.111	0.223	0.062	0.051	0.100	0.280	0.055
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Skoru	0.253	0.059	0.000 **	- 0.180	0.102	0.083	0.014 *	0.125	0.084	0.088
Akran Sorunları Skoru	0.886	- 0.007	0.514	- 0.033	0.241	0.060	0.775	- 0.015	0.358	0.047
Sosyal Davranışlar Skoru	0.127	0.078	0.039 *	0.106	0.240	0.060	0.263	- 0.057	0.505	0.034
Total Güçlük Skoru	0.208	0.068	0.001 **	- 0.170	0.041 *	0.104	0.025 *	0.114	0.086	0.088

Tablo 58’de ergenlerin Güç ve Güçlükler Anketi ve ebeveynlerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki araştırılmış, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutu ile Güç ve Güçlükler Anketinin duygusal semptom alt ölçeği ile negatif yönde ($r:-0.130$ $p:0.011$, $p<0.05$), davranış sorunları alt ölçeği ile negatif yönde ($r:-0.111$ $p:0.030$, $p<0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeği ile negatif yönde ($r:-0.180$ $p:0.000$, $p<0.001$), sosyal davranışlar alt ölçeği ile negatif yönde ($r:-0.106$ $p:0.039$, $p<0.05$), total güçlük skoru ile negatif yönde ($r:0.170$ $p:0.001$, $p<0.001$) bağıntı saptanmıştır. Yine Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin ev kadınlığı red etme alt ölçeği ile Güçler Ve

Güçlükler Anketinin total güçlük skoru arasında pozitif yönde ($r:0.104$ $p:0.041$, $p<0.05$) bağıntıya rastlanmıştır. Son olarak ise, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin karı koca geçimsizliği alt ölçeği ile Güçler ve Güçlükler Anketinin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeği ($r:0.125$ $p:0.014$, $p<0.05$) ve total güçlük skoru ile ($r:0.114$ $p:0.025$, $p<0.05$) aralarında pozitif yönde bağıntı olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

4.1.ERGENLERİN VE EBEVEYNLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİN İNCELENMESİ

Araştırma grubunda yer alan ergenlerin 194'ü kız, 190'ı erkek ve yaş ortalamaları 12.10 ± 1.4 'tür. Ergen ailelerinin % 89.1'i çekirdek aile, % 10.9'u geniş aile yapısında ve tümünde anne-baba öz ve anne sağ, %99.7'sinde baba sağdır. Ailelerde en fazla 8 çocuk bulunduğu ve % 19.5'inin ise tek çocuğa sahip olduğu ve araştırmaya katılan ergenlerin %57.3'ünün ilk çocuk olduğu anlaşılmaktadır. Ailenin ekonomik durumuna bakıldığında, %65.1'inin gelirinin gidere denk, %5.7'sinin gelirinin giderden az, %29.2'sinin ise gelirinin giderden fazla olduğu saptanmıştır. Ergenlerin %80.2'si kendisini başarılı ya da çok başarılı olarak, %19.8'i ise başarısız ya da orta düzeyde başarılı olarak nitelendirmektedir. Ergenlere yaşantılarında sorunlarla karşılaştıklarında yardım almak üzere sıklıkla tercih ettiği kişi/kurum sorulduğunda ilk sırayı %77.1 ile aile, ikinci sırayı ise %17.4 ile arkadaşlar cevabı almıştır. Ergenlerin ancak %0.8'i psikiyatrist, %1.8'i psikolog, %2.9'u okul rehberlik birimine başvurmuşlardır.

Çalışmaya katılan ergenlerin daha önceden psikiyatrist ya da psikologdan yardım alıp almadıklarına bakıldığında, %12.5'inin yardım aldığı bu yardım alan grubun %10.4'ünün görüşme yaptığı, %1.8'inin terapi gördüğü saptanmıştır.

Araştırma grubundaki annelerin yaş ortalaması 37.82 ± 4.95 'dir. Annelerin %49'u ilköğretim, %32.6'sı lise, %16.1'i üniversite mezunu, geri kalanı sadece okur yazar/okuma yazması yoktur. Annelerin %75.8'inin çalışmadığı, çalışanların çoğunluğunu % 10.7 ile memur grubunun oluşturduğu saptanmıştır.

Annelerin %8.3'ünün fiziksel bir hastalığı, %3.1'inin ruhsal bir hastalığı vardır. Yine %33.1'i sigara, %12'si alkol kullanmaktadır; sadece %48.9'unun çeşitli derecelerde öfke yaşadığı belirlenmiştir.

Babaların yaş ortalaması 42.01 ± 5.16 olup, %40.1'u ilköğretim, %32.6'sı lise, %26'sı üniversite mezunu, %1.3'ü okur yazar/okuma yazması yoktur. %29.4'ü işçi, %26.8'i serbest meslek sahibi, %23.2'si memur, %20.6'sı emeklidir.

Eşler ortalama 15.9 ± 4.9 yıllık evlidirler, ancak %1.8'i boşanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin %52.6'sı annenin ilk gebeliğidir, ergen annelerinin %89.8'nun zamanında (matür) doğumu gerçekleşmiştir ve %72.4'ü normal doğum ile dünyaya gelmiştir.

Annelerin %76.8'inin gebeliği planlıdır. %46.1'i ilk yarım saat içerisinde çocuğunu görmüş ve kucağına almıştır. %15.9'u gebeliği boyunca sorun yaşamış, %5.7'yi kapsayan büyük çoğunluğunun da gebeliği boyunca düşük tehlikesi yaşadığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin en erken doğum yaşının 17, en geç ise 39 olduğu belirlenmiştir ve %15.1'inin doğum sırasında 20 yaş ve altında; %40.9'unun 21-25 yaş arasında; %26.6'sının 26-30 yaş arasında olduğu, %17.4'ünün 31 ve üstü yaşlarda olduğu saptanmıştır.

4.2.ERGENLERİN VE EBEVEYNLERİNİN İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ, GÜÇ VE GÜÇLÜKLER ANKETİ VE AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİNDEN ALDIKLARI PUAN ORTALAMALARININ İNCELENMESİ

Çalışmada yer alan ergenlerin bağlanma stilini tanımlayabilmek için İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puan ortalamaları değerlendirilmiş, ergenlerin en yüksek puan ortalamasını güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları (19.4 ± 5.2) gözlenmiş, bu sonuç bize araştırmaya katılan ergenlerin büyük çoğunluğunun kolaylıkla yakınlık kurabilen, ilişkilerinde özerk davranabilen, kendilerini ve başkalarını olumlu olarak değerlendirebilen bireyler olduklarını, kendilerini sevmeye değer, başkalarını genel olarak kabul edici ve destekleyici olarak görebilen bireyler olduklarını düşündürmüştür. Bunu sırasıyla korkulu bağlanma (19.1 ± 5.7) geliştirmiş ergenlerin aldığı saptanmıştır. Üçüncü sırada ise kayıtsız bağlanmış olan ergenlerin (18.4 ± 4.6) yer aldığı, dördüncü ve en son sırada ise saplantılı bağlanmış ergenlerin (18.1 ± 5.3) olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin ruhsal durumlarını değerlendirmek amacı ile ergenlerin Güç ve Güçlükler Anketinden aldıkları puan ortalamaları değerlendirilmiştir. Ergenler duygusal semptom alt ölçeğinden (2.6 ± 2.1) ortalama, davranış sorunları alt ölçeğinden (2.1 ± 1.6), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinden ($3,4\pm 1.8$), akran sorunları alt ölçeğinden (2.8 ± 1.6), sosyal davranışlar alt ölçeğinden (7.6 ± 1.3) ve total güçlük skorundan (11.0 ± 5.0) puan ortalaması aldıkları, tüm alt ölçeklerden ve total güçlük skorundan alınan bu puan ortalamalarının normal sınırlar arasında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek üzere Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden aldıkları puan

ortalamları değerlendirilmiş; ebeveynlerin aşırı annelik alt ölçeğinden (46.8±9.1) ile ortalama, puan aldıkları, demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinden (29.1±3.1) ile yüksek, ev kadınlığı red etme alt ölçeğinden (28.1±7.0) ile ortalama, karı-koca geğimsizliği alt ölçeğinden (13.8±4.1) ile ortalama, baskı ve disiplin alt ölçeğinden (38.9±9.4) ile ortalama puan aldıkları belirlenmiştir. Bu bulgular araştırmaya katılan ergenlerin ailelerinde demokratik tutumun hakim olduğunu ve kararların dengeli, tutarlı bir şekilde tüm aile fertleri ile birlikte alındığını dūřündürmektedir.

4.3.SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERLE, ERGENLERİN VE EBEVEYNLERİNİN İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ, GÜÇ VE GÜÇLÜKLER ANKETİ VE EBEVEYENLERİN AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİNDEN ALDIKLARI PUAN ORTALAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ DEĞERLENDİRİLMESİ

4.3.1. Sosyo-demografik Verilerin, Ergenin Bağlanma Süreci Üzerine Etkilerinin İncelenmesi

Ergenin yaşına göre İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlar değerlendirilmiş, ölçeğin korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. 12 yaşındaki ergenlerin daha fazla korkulu bağlanma geliştirdikleri yaş ilerledikçe korkulu bağlanmanın azaldığı saptanmıştır. 12 yaşındaki ergenlerde diğer yaş gruplarından farklı olarak kayıtsız bağlanmaya daha fazla rastlanmıştır, kayıtsız bağlanma puanları 12 yaş sonrası yaş ilerledikçe düşerken 15 yaşındaki ergenlerde tekrar yükseldiği, 12 yaşında ve 15 yaşından sonra ergenlerde kayıtsız bağlanmanın arttığı gözlenmiştir. Ergenin yaşının İlişki Ölçekleri Anketinin korkulu bağlanma (F.4.13, $p<0.05$), kayıtsız bağlanma (F.3.73, $p<0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Berman ve arkadaşlarının (2006) ergenlerin bağlanma stilleri üzerine yaptığı çalışmada bizim bulgularımızla benzer sonuçlar elde edilmiş, araştırmada ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında farklılık olduğunu saptanmış, lise öğrencilerinde daha fazla korkulu ve dağınık bağlanmaya, üniversite öğrencilerinde ise güvenli ve kayıtsız bağlanmaya rastladıkları belirlenmiştir (21). Kayıtsız bağlanan bireyler için mahremiyet çok önemlidir, geri çevrilme duygusu kendiliğine zarar verir, stresle karşılaştıklarında aşırı duyarlı davranırlar, kötü düşünce ve anılar

hemen canlanır ve pasifize olarak bunlardan kurtulmaya çalışır (7, 12, 36, 110, 145). İsraili bir grup ergende yapılan çalışmada kayıtsız bireylerde daha fazla stres yaşandığını, korkulu bireylerde ise anksiyete, depresyon, hostile düşüncelerin yoğun olduğu gözlenmiştir (129).

Bizim çalışmamız da ergenlerin cinsiyetlerine göre İlişki ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar değerlendirilmiş, güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma alt ölçeklerinde erkek ergenlerin kızlardan yüksek puan aldıkları görülmüştür. Yapılan istatistiksel analizle de bu yüksekliğin güvenli bağlanma ($t:2.78, p<0.05$), saplantılı bağlanma ($t:3.20, p<0.001$) alt boyutlarında anlamlı olduğu saptanmıştır. Buna göre erkek ergenlerde daha fazla güvenli ve saplantılı bağlanmaya rastlandığı belirlenmiştir. Ancak Matsuokai ve arkadaşlarının bulguları bizden farklılık göstermektedir. Japon üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada kız ergenlerin erkek ergenlerden daha fazla ebeveynlerine güvenli bağlandıklarını saptanmıştır (126).

Bu çalışmada ergenlerin gelir durumlarını değerlendirme şekline göre İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar incelenmiş; geliri giderden az olan ergenlerin (15.8 ± 4.9) geliri gidere denk (19.9 ± 5.1) ve geliri giderden fazla (19.3 ± 5.2) olan ergen grubundan, İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma alt ölçeğinden daha düşük puan aldıkları saptanmıştır. Yapılan Kruskal Wallis analizi ile aralarındaki farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu bulunmuştur ($KWT:12:30, p<0.05$). Gelir durumu yükseldikçe ergenlerde güvenli bağlanma oranı artmıştır. Bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalarda fakir ailelerde yetişen çocuklarda sosyal izolasyon, maternal depresyon, uygunsuz ebeveyn davranışlarına daha sıklıkla karşılaşıldığı ortaya çıkmıştır (7, 88, 122). Afrikalı ailelerde yapılan bir çalışmada Afrikalı annelerin yetiştirdiği çocukların beyaz annelerin yetiştirdiği çocuklara oranla daha

fazla güvensiz bağlanma geliştirdikleri saptanmıştır (94). Aile stres modeline göre ebeveynin yaşadığı zorluklardan çocuğun gelişme sürecinin etkilendiği ve bunun yetişkinliğe aktarıldığı ifade edilir. Ekonomik problemlerle baş etmeye çalışan ebeveyn çocuk üzerinde olumsuz kontrol sistemini kullanır, daha sert bir yapıya bürünür, tepkiseldir. Çocuk ebeveynin bu davranışlarına düşük benlik saygısı, zayıf adaptasyon süreci ile kendisini gösteren güvensiz bağlanma ile cevap verir (113,144).

Bizim araştırmamızda yer alan ergenlere birlikte yaşadıkları bireyler sorulduğunda %89.1' inin sadece anne, baba ve kardeşleri ile birlikte yaşadığını yani çekirdek aile olduklarını, %10.9'nun ise anne, baba ve kardeşlerinin yanında diğer aile büyüklerinin de yer aldığı yani geniş aile oldukları saptanmıştır. İki grubun İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Ancak yapılan independent-samples t testi ile çekirdek aileye sahip ergenler ile geniş aileye sahip ergenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak Kok-Mun, Smith (2006) tarafından yapılan çalışmada çekirdek ailelerde daha az anksiyetenin yaşandığını, eşler arasında mahremiyete önem verildiği, çocuklar ve ebeveynleri arasında güvenli bağlanma geliştiği, bireysel otoriteye daha fazla önem verildiği ortaya çıkmıştır (111).

Bu çalışmamızda 'İlişki Ölçekleri Anketi'nin saplantılı bağlanma alt ölçeğinde en yüksek puanı kendini başarısız ya da orta düzeyde başarılı olarak tanımlayan grup (19.6±5.2) almıştır ve başarı düzeyi arttıkça puanın azaldığı ve gruplar arasındaki bu farklılığında, ergenin başarı durumuna göre saplantılı bağlanma alt ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır (F:4.18, p<0.05). Ergenlerde başarı düzeyi azaldıkça saplantılı bağlanma olasılığı artmıştır.

Önceki çalışmalar bağlanma ilişkisinin ergenlerde okula adaptasyon sürecini etkilediğini ortaya çıkarmıştır (57, 128). Jacobsen ve Hofmann (1997) ergenlerde okulda yeterliliğin, kognitif fonksiyonların, davranış problemlerinin 7 yaşından önce geliştirilmiş olan bağlanma stili ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır (97). Aviezer ve arkadaşlarının yaptığı bir başka çalışmada ergenlerde okul başarısı ile bağlanma arasındaki ilişki araştırılmış, güvenli bağlanma geliştirmiş olan ergenlerin öğretmenleri tarafından daha meraklı, sözel yeteneği gelişmiş, bağımsız hareket edebilen, engellenme duygusu ile baş edebilen, gerektiğinde davranışlarını eleştirebilen, başarılı bireyler olduğu, başarısızların ise saplantılı bağlanmayı daha fazla geliştirdiklerini saptanmıştır (13,176).

Bu çalışmada ergenin bağlanma stili ailedeki çocuk sayısından etkilenmemiştir. Sağlıklı bağlanma ebeveynin çocuca karşı tutumundan etkilenir. Ailede sık doğumla birlikte çocuk sayısının artmasıyla ebeveyn tarafından diğer çocuklara gösterilen ilginin azalmasına neden olmaktadır. Bu durum çocuklarda bağlanma sorunları yaşanma sıklığını arttırabilmektedir (63,68). Bizim çalışmamızda ailelerin büyük çoğunluğunun sahip olduğu çocuk sayısının bir yada iki ile sınırlandırılmış olması bu sonucu etkilemiş olabilir.

Araştırmada annenin mesleği ile ergenin bağlanma stili arasındaki ilişkiyi saptamak amacı ile annenin çalışma durumuna göre ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanlara bakılmış, ev hanımı olan annelerin çocuklarının (19.5±5.6) 'İlişki Ölçekleri Anketi'nin korkulu bağlanma alt boyutunda, çalışan annelerin çocuklarından (18.0±5.7) daha yüksek puan aldıkları ve bu yüksekliğinde anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir (t:2.2, p<0.05). Buna göre çalışmayan annelerin çocuklarında korkulu bağlanma olasılığının arttığı belirlenmiştir. Sumer ve Knight'ın (2001) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara rastlanmış olup, korkulu

bağlanma geliştirmiş bireylerin ebeveynlerinin çalışmadığı, güvenli bağlanma geliştirmiş bireylerin ise ebeveynlerinin bir mesleği olduğu belirtilmiştir (159).

Ebeveynin ilaç kullanmasını gerektirecek bir fiziksel sorunun varlığının ergenin bağlanma stilini etkileyebileceği düşünölmüş olup, annenin fiziksel sorunu ile ilişkiler ölçeği anketinden aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. Fiziksel hastalığı olan ebeveyne sahip ergenlerin İlişkiler Ölçekleri Anketinin saplantılı bağlanma alt ölçeğinden (19.8±5.5) diğerlerinden (17.9±5.3) daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Yapılan t testi ile bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır (t:1.8, p<0.05). Buna göre fiziksel hastalığı olan ebeveyne sahip ergenler daha fazla saplantılı bağlanma özelliği göstermektedirler. Kronik hastalıklar birey üzerinde travmatik etki yaratır, bu travmatik süreç bireyin baş etme mekanizmalarını etkiler. Birey fiziksel hastalık karşısında ya aşırı tepkiseldir ya da umursamaz, aldırılmaz davranır, sorun alanlarını görmezlikten gelir ve bu süreç ebeveynin çocuğu ile olan etkileşimini dolayısı ile bağlanma sürecini etkiler (171, 175).

Ebeveynin ilaç kullanmasını gerektirecek bir ruhsal sorunun varlığı ile ergenin bağlanma stili arasındaki ilişki değerlendirilmiş, ruhsal bozukluğu olmayan ebeveynlerin çocukları ile ruhsal bozukluğu olan ebeveynlerin çocukları arasında İlişki Ölçekleri Anketinin güvenli bağlanma (Z:1.86, p>0.05), korkulu bağlanma (Z:3.54, p>0.05), kayıtsız bağlanma (Z:0.50, p>0.05), saplantılı bağlanma (Z:0.31, p>0.05) alt boyutlarında yapılan Mann-Whitney U analizi ile anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Ebeveynin ruhsal durumu ile ergenin bağlanma stili arasında ilişki saptanamamıştır. Ancak araştırmada ruhsal bozukluğu olan anne sayısının yetersizliği bu sonucu etkilemiş olabilir. İlaç kullanımını gerektirecek düzeyde ruhsal sorunu olan 12 annenin dokuzunun depresyon, üçünün panik atağı olduğu saptanmıştır. Buna karşın anne çocuk arasındaki ilişkiyi irdeleyen çalışmalarda

anneninin psiko-sosyal durumunun anneninin çocuuğa karşı duyarlılığını, çocukla arasındaki iletişimi ve etkileşimi etkilediği belirlenmiştir. Örneğin depresif annelerin ya aşırı tepkisel ya da kendini ilişkiden geri çekme şeklinde davranışlar sergiledikleri ve bu durumun da çocuuğun sosyo-emosyonel ve kognitif düzeyini etkilediği, çocuuğun uygunsuz bağlanmalar geliştirmesine neden olduğu belirtilmiştir (124).

Yaptığımız çalışmada da babanın eğitim durumu ile çocuuğun bağlanma stili arasında ilişki olduğu (KWT:6.91, $p<0.05$), babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ergende güvenli bağlanmanın arttığı saptanmıştır. Baba ve anne çocuuğun yaşantısında farklı alanlarda önemli rollere sahiptirler. Son yıllarda çocuuğun gelişiminde, babanın da anne kadar etkili ve önemli bir ebeveyn olduğu belirtilmektedir. Bağlanma çocuuğun gelişiminde önemli bir yer tutar ve babaların da bebekleriyle bir bağlanma ilişkisi yaşadığını ve bu ilişkinin bebeklerin gelişimi üzerinde önemli rol oynadığını belirten araştırma bulguları da her geçen gün artmaktadır (42). Bebeklerin bağlanma ilişkisi kurdukları ilk kişiler arasında babaların da yer aldığı ancak bağlanma sürecinde babanın sadece varlığı değil, çocukla geçirdiği zamanın kalitesi ve çocukla ilgili sorumluluklarını yerine getirip getirmediği de önem taşımaktadır. Doğumdan hemen sonra bebeğini kucaklayan, sevip okşayan babaların, çocuklarına daha güçlü bağlandıkları belirtilmektedir. Babaların çocukları ile etkin bir yaşam paylaşımı içinde olmaları çocuuğun güvenli bağlanma ile ilişkili olan analitik düşünce yapısını, zekasını, sözel becerisini ve akademik başarısını da olumlu yönde etkilemektedir. Baba sıklıkla kendini çocuuğun bakımından öte sosyal aktivitelerine adanmıştır. Çocuuğun sosyallik yönünün kuvvetlendirilmesi dışında, bağımsızlık kazanma, itaat etme ve samimi olma gibi sosyal davranışların da baba tarafından çocuuğa kazandırıldığı saptanmıştır (8, 33).

Babanın mesleği ile İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlar arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; ölçeğin güvenli bağlanma alt boyutunda en yüksek ölçek puan ortalamasını memur babaya sahip ergenlerin (20.7 ± 4.9), en düşük puanı ise serbest mesleği olan babaya sahip ergenlerin (18.5 ± 5.3) aldığı belirlenmiştir. Yapılan Anova analizi ile babanın mesleğine göre ergenlerin ilişki ölçekleri anketinin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($F_{2,9} = 2.9, p < 0.05$). Memur babaya sahip ergenlerde güvenli bağlanma olasılığı artmıştır. Bu farklılığın babanın eğitim düzeyi yükseldikçe gösterdiği sağlıklı davranışların artacağı ve bunun da çocuğun sağlıklı bağlanmalar geliştirmesinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda yapılan çalışmalarda baba mesleği işçi, çiftçi, esnaf olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin baba mesleği memur, subay olanlara göre yüksek olduğunu belirlemiştir (8, 42, 56, 120).

Bizim çalışmamızda çocuğun doğum zamanına göre matür, prematür, ya da postmatür olmasının İlişki Ölçekleri Anketinden aldıkları puanları etkilemediği gözlenmiştir. Bu çalışmada ergenlerin %89.8'i matür doğumdur. Bu sonuç grubun homojenitesi ile de ilgili olabilir. Ancak literatürde erken doğan bebeklerle zamanında doğan bebeklerin bağlanma örüntülerine ilişkin çelişkili bilgilerle karşılaşılmaktadır. Erken doğan bebeklerde bağlanma bozukluğu görülme riski yüksektir. Bunun nedeni; erken doğan bebeklerin doğum haftalarına bağlı olarak uzun süre tıbbi gözlem altında tutulmaları ve bu nedenle de ailelerinden ayrı kalmaları olarak açıklanmaktadır (14, 125).

Bizim çalışmamızda annenin doğum sonrası ilk bebekle karşılaşma zamanına göre İlişki Ölçekleri Anketinden alınan puanlar karşılaştırıldığında; çocuğunu doğum sonrası ilk bir saat içerisinde kucağına alan annelerin çocuklarının ilişki ölçekleri

anketinin saplantılı bağlanma alt ölçeğinden (17.8 ± 5.3), diğer bir saat sonrası anne tarafından kucağa alınan çocuklardan (19.2 ± 5.2) daha düşük puan aldıkları saptanmış ve bu farklılığın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t: 2.2, p < 0.05$). Buna göre ilk bir saat içerisinde anne tarafından kucağa alınan bebeklerde daha az saplantılı bağlanma gözlenmektedir. Erken dönem gelişen anne yenidoğan ilişkisi çocuğun gelecekteki sosyal, duygusal, kognitif gelişimi için önemlidir (146). Fleming ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada (1988) gebeliği süresince bebeğe karşı ambivalan duygular besleyen ya da doğum sonrası üç hafta içinde çocuğuyla daha az iletişim içinde olan annelerin çocuklarıyla aralarında bağlanma sorunları yaşandığı saptanmıştır (61). Yenidoğan bebekler, bakıcıları ile ilişki kurma ihtiyacı içerisindeyler. Doğumdan hemen sonra annelerinden ayrılarak, özel bakıma alınan bebeklerde; gelişmenin yavaşladığı ya da durduğu, bu bebeklerin yemek yemedikleri, sosyal geri çekilme yaşadıklarını belirlenmiştir (70, 153).

4.3.2. Sosyo-demografik Verilerin, Ergenin Ruhsal Durumuna Etkilerinin İncelenmesi

Ergenin yaşına göre, Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar değerlendirilmiş, ölçeğin davranışsal sorun, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, sosyal davranışlar alt ölçeklerinde gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Çalışmada davranışsal sorunun en fazla 11 yaşındaki ergenlerde, en az 13 yaşındaki ergenlerde yaşandığı saptanmıştır. Sosyal davranış sorunlarının ise daha sıklıkla 11 yaşındaki ergenlerde görüldüğü, yaş arttıkça sosyal davranış alanında sorun görülme olasılığının azaldığı belirlenmiştir. Literatürde davranım bozukluğunun okul öncesinde de gözlendiğini, ancak daha yaygın olarak orta çocukluk ve orta ergenlikte rastlandığı belirlenmiştir. Okul öncesi ve okul başlangıcında reddetme ve sözel

saldırıcılık gibi inatlaşma bozukluğu belirtileri daha sık görülürken, daha büyük yaşlarda çalma, fiziksel saldırıcılık (tokat, itme vs.), daha da ileri yaşlarda market soyma ve saldırıcılığın ciddi formları (kavga etme, soygun) gözlenmektedir. Aynı zamanda sosyal alanda da sorunlar yaşayan davranım bozukluğu olan ergenler ileriki yaşlarda antisosyal kişilik bozukluğu için risk oluşturabilmektedirler. 13 yaşın üzerindeki gençlerde, davranım bozukluğu ile depresyon arasında belirgin ilişki bulunmuştur (172). Çalışmamızda dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliğe ise en fazla 15 yaşındaki ergenlerde rastlandığı, yaş arttıkça dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliğin arttığı belirlenmiştir. Ancak bizim çalışmamızın aksine Applegate ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (1997) dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu-dikkat eksikliğinin önde olduğu tipin %43'ünün okula başlamadan önce belirti vermediği ve tanı konamadığı, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu-aşırı hareketliliğin önde olduğu tipin tümüne yakınına ise okul öncesi dönemde tanı konduğu, yaş arttıkça motor aktivitenin azalabildiğini ve erişkinlikte, yerini duygusal huzursuzluğa bıraktığı bildirilmiştir (10). Conners ve arkadaşları (1997) tarafından 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği'ni kullanarak yaptıkları araştırmalarında artan yaşla birlikte sorun davranışların arttığını ve bütün yaş gruplarında kızların erkeklerden daha fazla içe yönelim problemleri olduğunu; ayrıca içe yönelim ve dışa yönelim problemlerinin ergenlerde dikkat dağınıklığı, hiperaktivite sorunu için belirtiler verdiğini belirtmişlerdir. Yaşa bağlı değişmeler incelendiğinde, ergenlerde yaş ilerledikçe toplam problem'de artma olduğu tespit edilmiştir (37).

Ergenlerin cinsiyetlerine göre ruhsal sorun alanları arasındaki farklılık değerlendirildiğinde, Güçler ve Güçlükler Anketinin duygusal semptom ve sosyal davranışlar alt ölçeklerinde kızlar erkeklerden yüksek puan alırken, akran sorunları

alt ölçeğinde erkek ergenler kız ergenlerden yüksek puan almışlardır. Yapılan t testi ile Güçler ve Güçlükler anketinin duygusal semptom (t: 3.29, p<0.001), akran sorunları (t:2.28, p<0.05), sosyal davranışlar (t:4.03, p<0.001) alt ölçeklerinde kız ve erkek ergenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre kızların duygusal ve sosyal davranış alanlarında sorun yaşadıkları, erkekler de ise bu sorun alanının daha sıklıkla akranları olduğu belirlenmiştir. Kim (2003) tarafından yapılan bir çalışmada bizim çalışmamızla benzer bir sonuç elde edilmiş, kız ergenlerin kişiler arası duyarlılığının fazla olduğu, daha fazla duygusal tepki verdikleri, depresif ve anksiyöz bir yapıya sahip oldukları saptanmıştır (108). Kverma ve Hayerdahl (1998) etnik özelliklerin davranışsal sorunlara etkileri konulu araştırmalarında, 210 Norveç'li ve 249 göçmen ergen ile çalışmışlar ve her iki grupta da özellikle kızlarda daha fazla davranış sorunları olduğunu saptamışlardır (117). Benzer başka çalışmalarda, gençlik dönemindeki kızlarda erkeklere göre depresyon ve üzüntü belirtilerinin daha fazla olduğu gösterilmektedir (6,32).

Ergenlerin gelir durumlarını değerlendirme şekline göre, ruhsal sorun alanları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, geliri giderden az olan ergenlerin (4.0±1.7) geliri gidere denk (3.5±1.9) ve geliri giderden fazla (3.1±1.6) olan ergen grubundan, Güçler ve Güçlükler anketinin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinden daha yüksek puan aldıkları ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (KWT:7.71, p<0.05). Buna göre dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliğin gelir düzeyi düşük olan ergenlerde daha sık gözlemlendiği belirlenmiştir (131). Ailenin ekonomik koşulları ruhsal bozukluğun hazırlayıcı faktörleri arasındadır ve rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi sırasında, ergenin ruh sağlığı açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken öğelerden birisidir. Abalı ve arkadaşlarının (2006) ilköğretim çağı çocukları üzerinde yaptıkları bir çalışmada

bizim çalışmamızla benzer sonuçlar elde edilmiş, davranım bozukluğunun çocuk ve ergenlik döneminde sıkça görüldüğü, bu bozukluğun semptomları ve gidişatı itibariyle bireyi, ailesini ve sosyal çevresini önemli derecede etkilediği, davranım bozukluğu madde bağımlılığı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, karşı gelme bozukluğu ve depresyon ile birlikte görülebildiği ve ekonomik düzeyi yetersiz olan bireylerde dikkat eksikliği, insanlara, hayvanlara, eşyalara zarar verme, kuralları bozma gibi impuls denetim bozukluklarının daha sıklıkla gözlemlendiğini saptamışlardır (1).

Araştırmada yer alan ergenlerin aile tipleri ile ruhsal sağlıkları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Oysa literatürde çekirdek aileye sahip olan ergenlerde daha az ruhsal sorun yaşandığı belirlenmiştir (175).Bizim çalışmamızda aile tipinin homojen olmaması, geniş aileye sahip ergen sayısının yetersizliği sonucu etkilemiş olabilir.

Ergenin başarı durumuna göre, ergenlerin ruhsal durumu değerlendirildiğinde, Güçler ve Güçlükler Anketinin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt boyutunda ve toplam güçlük skorunda başarı azaldıkça, puanın arttığı, dolayısı ile başarısız ergenlerde ruhsal sorun ve dikkat eksikliği hiperaktivitenin daha fazla gözlemlendiği belirlenmiştir. Literatür tarandığında, dikkatini yeteri kadar toplayamama ile karakterize dikkat eksikliğinin, ergenlerde psikiyatri kliniklerine başvurmada önemli bir neden olduğu ve bu durumun ergenlerde büyümeyi, sosyal ilişkileri, okul performansını etkileyerek ciddi boyutlara ulaştığı belirtilmektedir (137). Wade ve arkadaşları (2002)'nin yaptığı çalışma bulgularımızı destekler niteliktedir, çalışmada ergenlerdeki ruhsal sorunun akademik başarıyı olumsuz yönde etkilediğini, okulu erken bırakan ya da okula bağlılığı ve okul performansı düşük olan öğrencilerde depresyonun yüksek olduğu saptanmıştır (176).

Bu çalışmada ergenlerin kardeş sayıları ve ruhsal durumları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Çocuğun sahip olduğu kardeşlerin sayısından ziyade, annebabaların onlara karşı tutumları, kardeşler arasında annesinin açısından tutum farklılıklarının olup olmaması çocuğun ruh sağlığı etkilemektedir. Ailelerin (annebabaların) çocuklarına sağlıklı tutum içinde olmaları kaydı ile, kardeş sayısının çok olması da ruh sağlığı açısından olumlu bir durumdur (11,42,43).

Bizim çalışmamızda da, annenin yaş grupları ve çalışma durumu ile ergenlerin ruhsal sorun alanları arasında anlamlı farklılık bulunmazken, eğitim düzeyine göre farklılık saptanmıştır. Eğitim düzeyine göre ergenin Güçler ve Güçlükler Anketinden aldığı puanlar değerlendirilmiş olup, ölçeğin toplam güçlük skorunda annesi okur yazar ya da okur yazar olmayanların diğerlerinden daha düşük puanlar aldıkları (KWT:8.64, $P<0.05$) belirlenmiştir ancak diğer alt ölçeklerde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bu sonuç okur yazar değil/okur yazar ebeveyn diğer eğitim durumlarına sahip ebeveynlerden sayısının belirgin olarak az olması sonucu etkilemiş olabilir. Oysaki çocuğun gelişiminde ve eğitiminde annenin babaya göre daha etkin bir rol üstlendiği görülmektedir. Eğitimli annelerin kız çocukları daha içten kontrollü bir kişilik yapısına sahiptir (174).

Bizim çalışmamızda da, babanın yaş gruplarına ve eğitim düzeylerine göre ruhsal sorun alanları arasında bir farklılık bulunmazken, babanın mesleği ile çocuğun ruhsal durumu arasında ilişki olduğu ($F:3.6$, $p<0.05$), işçi babaya sahip ergenlerin daha fazla akranları ile sorun yaşadıkları saptanmıştır. Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı olmasında ve davranışsal problemler yaşamamasında babanın ilgi ve sevgisinin etkisi, anne ilgi ve sevgisinin etkisi gibi büyük öneme sahiptir. Flouri ve Buchanan (2003) çalışmalarında baba desteğinin ergenlik dönemindeki duygusal ve davranışsal

problemlere karşı koruyucu olduğu bildirilmiştir (62). Ayrıca, baba ile daha yakın ilişki içinde olan çocukların psikolojik olarak daha uyumlu olduğu, benlik saygılarının daha yüksek olduğu, okulda daha iyi fonksiyon gösterdiği, okul dışı aktivitelere daha fazla zaman ayırdıkları, daha az antisosyal davranışlar sergiledikleri ve ikili ilişkilerde daha başarılı oldukları ortaya konmuştur. Günümüzde daha genç babaların çocuklarıyla yakından ilgilendikleri, onlarla daha uzun zaman geçirdikleri, bireyselleşmeyi öğrenmesi sürecinde, kendilerini ifade etme ve iletişim kurabilmesi sürecinde katkıları olduğu gözlenmektedir (55). Babanın katılımı ve ilgisi çocuğun entelektüel gelişimi, sosyal girişimciliği, içsel kontrollü olma ve empati kurabilme yeteneği üzerinde olumlu etkisi olduğu, ancak babanın eğitimle bağlantılı mesleğinin çocuğa karşı ilgisini değiştirebildiği görülmüştür (55).

Bizim çalışmamızda annenin doğum sonrası ilk bebekle karşılaşma zamanına göre Güçler ve Güçlükler anketinin sosyal davranışlar alt ölçeğinde alınan puanlar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($t:2.6, p<0.05$). Bu farklılık doğum sonrası çocuğun anne tarafından hemen kucağa alınmasının ruh sağlığını olumlu yönde etkiler tezini doğrulamıştır. Ölçekten çocuğunu doğum sonrası ilk bir saat içerisinde kucağına alan annelerin çocuklarının Güçler ve Güçlükler anketinin sosyal davranışlar alt ölçeğinden (7.7 ± 1.2), diğer bir saat sonrası anne tarafından kucağa alınan çocuklardan (7.3 ± 1.4) daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Buna göre annesi tarafından doğum sonrası bir saat içerisinde kucağa alınmış olan ergenlerde sosyal davranışlar alanında daha gelişmiş oldukları belirlenmiştir. Literatürde, anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı gelişebildiği dönem, anne ve çocuğun birbirine yakın olduğu zaman emzirme dönemi olduğu, anne ile bebeğin birbiri ile karşılaşma zamanı çocuğun anne ile bağlanma ve emme sürecini etkilediği, yıkıcı davranış bozuklukları ile bağlanma sorunları arasında ilişki olduğundan söz edilmektedir (31).

Ergenlerin doğum şekline göre ruhsal durumları değerlendirildiğinde Güçler ve Güçlükler Anketinden alınan puanlar açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Green ve arkadaşları (1999) dikkat eksikliği ve hiperaktiviteyi araştırdıkları çalışmalarında sezeryan ya da normal doğumun çocuğun ileri dönemdeki ruhsal sağlığını etkilemediğini saptamışlar ve bulgularımız destekler sonuçlar ortaya koymuşlardır.

4.3.3. Sosyo-demografik Verilerin, Ebeveynin Aile Yaşantısı ve Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkilerinin İncelenmesi

Ergenin yaşına göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirilmiş olup, ölçeğin ev kadınlığını red etme ve karı koca geçimsizliği alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Ev kadınlığını red etme ve karı koca geçimsizliği alt ölçeklerinde en düşük puanı 11 yaşındaki ergenlerin ebeveynleri alırlarken, en yüksek puanı ise 14 yaşındaki ergenlerin ebeveynlerinin aldıkları belirlenmiştir. Gruplar arasındaki bu farklılığında, ergenin yaşına göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin ev kadınlığını red etme (F.3.63 $p<0.05$) ve karı koca geçimsizliği (F.2.76 $p<0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Bu sonuçlar bize özellikle ergenlik döneminin getirdiği sorunlarla baş etmeye çalışan 14 yaşındaki ergenin ebeveynlerinin, ev kadınlığını red etme tutumu ve karı koca geçimsizliği ile daha fazla karşı karşıya kaldığı belirlenmiştir. Aile içinde eşler arasındaki ilişki, çocuklara karşı ailenin tutumunu etkileyen bir başka faktördür. Örneğin, eşiyle anlaşamayan, çatışma yaşayan mutsuz bir anne, tüm sevgisini çocuğuna vererek onunla aşırı derecede bütünleşebildiği gibi, tam tersine, saldırgan bir tutuma da bürünebilmektedir. Saldırgan tutum karşısında çocuk ya da ergende anksiyete ve depresyon gibi ruhsal problemlere sıklıkla rastlanabilmektedir. Bir

başka uygunsuz anne baba tutumu ev içerisinde ebeveynler tarafından rollerin red edilmesidir ki bu, bir anlamda çocuğun sağlık hizmetlerinden yararlanmasını aksatarak, onun en azından ihmal ya da istismarına sebep olmak olarak tanımlanabilir. Bu ortam, ergenin ilerleyen yaşantısında yardım duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırıklıkları olan diğer insanlara özellikle kendinden küçük ve zayıflara karşı düşmanca duygulara sahip bir birey olmasında etkili olabilir (173).

Bu çalışmada ergenin cinsiyetine göre ebeveynlerinin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu ölçeğinden aldıkları puanlara bakıldığında kız ve erkek grup arasında anlamlı farklılık olmasa da, demokratik tutum ve eşitlik tanımının dışında bütün alt ölçeklerde kız çocuğa sahip ebeveynlerin daha yüksek puan aldıkları, aşırı anneliğin, baskı ve disiplinin, karıkoca geçimsizliğinin, ev kadınlığını red etmenin kız çocuğuna sahip ebeveynlerde daha fazla görüldüğü belirlenmiştir. Keskin'in (2005) çalışması da bizim bulgularımızı destekler niteliktedir.Çalışmada annelerin erkek çocuklarına karşı, kızlara olduğundan, daha koruyucu; daha demokrat bir tutum sergiledikleri saptanmıştır (106).

Araştırmada yer alan ergenlerin ebeveynlerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumunun ailenin tipine farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ancak anne baba çocuk etkileşimine bakıldığında, ailenin işleyişinin ailedeki birey sayısından, cinsiyetinden ve doğum sırasından önemli ölçüde etkilendiği görülmektedir. Ailede tek çocuğa karşı gösterilen ilgi yoğun olmakta, çocuk sayısı arttıkça genellikle anne baba etkileşiminde bir azalma yaşanmaktadır. Ebeveynlik tarzı her çocuğun doğumuyla değişikliğe uğramaktadır. Aile geniş aile yapısına büründükçe ebeveynler yaklaşımlarında daha fazla kısıtlayıcı olma ve daha fazla baskı uygulama, daha az zaman ayırma yönünde bir eğilim oluşmaktadır (43, 53).

Ergenin ekonomik durumunu değerlendirmesine gore, ebeveyenlerin aile hayatı ve yetiştirme tutumları arasındaki farklılığa bakılmış, ancak gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlılık bulunmamıştır. Ekonomik zorluklar birer stres kaynağıdır. Literatürde ekonomik sıkıntılarının olduğu ailelerde çocukların daha fazla baskı ve disiplin altında büyüdükleri ve daha fazla saldırganlık örneklere maruz kaldıkları belirlenmiştir (26,106). Ancak bizim çalışmamızda sosyoekonomik duruma gore grupların homojen dağılım göstermemesi sonuçları etkilemiş olabilir.

Araştırmada ergenin başarı durumuna gore, Aile Hayatı ve ocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirilmiş, ölçeğin demokratik tutum ve eşitlik tanıma ve karı koca geçimsizliği alt boyutlarında gruplar arasında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinde başarı düzeyi arttıka puanlar artmış, karı koca geçimsizliği alt ölçeğinde ise başarı düzeyi arttıka puanlar düşmüştür. Gruplar arasındaki bu farklılığında, ergenin başarı durumuna gore aile hayatı ve ocuk yetiştirme tutumu ölçeğinin demokratik tutum ve eşitlik tanıma (F.4.1 $p<0.05$) ve karı koca geçimsizliği (F.3.1 $p<0.05$) alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık yarattığı saptanmıştır. Buna gore ev içerisinde demokratik tutum arttıka, karı koca geçimsizliği azaldıkça ergenin başarısı artmıştır. Ailede demokratik tutum çocuğa eşit haklar tanımak, düşünce ve fikirlerini açıkka ortaya koyabilmesini desteklemek, onunla arkadaşlık edebilmek ve paylaşabilmek gibi alanları kapsar. Bu tutum çocuğun kognitif gelişimine katkıda bulunur. Demokratik tutumun yer aldığı ailelerde eşler arasında da hoşgörü ve uyum bulunur. Bu tutum çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı gelişimine katkıda bulunur. Böyle bir ortamda büyüyen çocukların problem çözme becerileri olumlu yönde gelişir. Yaşitları arasında yüksek düzeyde kabul görürler. Bu tarzda yetiştirilen çocuklar, kolay egemenlik kurulamayan, başarılı, yapıcı, özel merakları olan bireyler olur, öte

yandan otoriter tutumun benimsenmediği evlerdeki çocuklarda, kavgacılık, işbirliğine yanaşmama, engel olunamayan ve tekrar eden saygısız davranışlar tespit edilmiştir (95, 54, 140). Chen ve arkadaşlarının (1997) yaptığı çalışma da bizim bulgularımızı desteklemektedir ve çalışmada ebeveynler arasında çatışmanın yaşandığı ailelerde otoriter tutumun yaygın olduğu ve otoriter tutumun çocuğun okul performansını olumsuz yönde etkilediği, çocukta agresyon oluşmasına neden olduğu saptanmıştır (35). Diaz (1989) tarafından yapılan bir araştırmada; akademik başarısı düşük ve sınıfta kalma riski taşıyan öğrencileri diğer öğrencilerden ayıran en önemli etkenin, anne-baba desteği ve ilgisinden yoksunluk olduğu saptanmıştır. Okul başarısının yarından çoğunun, ailenin katkısıyla gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Aile katkısının çekirdek aile tiplerinde daha yoğun olduğu belirlenmiştir (51).

Bizim çalışmamızda ergenin kardeş sayısının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar üzerindeki etkisine bakılmış; ölçeğin aşırı annelik (F:7.90, $p<0.001$), ev kadınlığı red etme (F:3.52, $p<0.05$), karı koca geçimsizliği (F:6.94, $p<0.001$) ve baskı ve disiplin (F:8.20, $p<0.001$) alt boyutlarında en düşük puanı tek çocuğa sahip ebeveynlerin aldığı, kardeş sayısı arttıkça yani ebeveynin çocuk sayısı arttıkça alt ölçeklerden alınan puanların istatistiksel açıdan anlamlı farklılık yaratacak ölçüde yükseldiği saptanmıştır. Buna göre ailede çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerde aşırı annelik, ev kadınlığını red etme, baskı ve disiplin uygulama gibi aile içerisinde çocuğa karşı tutumlarının sağlıksızlaştığı, ebeveynler arasında karı koca geçimsizliğinin arttığı belirlenmiştir. Ebeveynlik tarzı her çocuğun doğumuyla değişikliğe uğramaktadır. Çocuk sayısı arttıkça ebeveyn yaklaşımlarında daha fazla kısıtlayıcı olma ve daha fazla baskı uygulama, daha az zaman ayırma yönünde bir eğilim oluşmaktadır (43, 53). Çetinkaya ve Başbakkal tarafından aktarıldığı üzere Bahçecik'in (1993) bir çalışmasında çocuk sayısı az olan

annelerin çocuklarına daha demokratik ve eşit davrandıkları, çocuk sayısı arttıkça, annelik tutumunda olumsuz davranışlar sergileme olasılıklarının arttığı saptanmıştır (46).

Annenin yaşı ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar karşılaştırıldığında, ölçeğin ev kadınlığını red etme (KWT:9.01, $p<0.05$) ve demokratik tutum (KWT:8.03, $p<0.05$) alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmıştır. 28-30 yaş grubunun ev kadınlığını red etme alt boyutunda diğerlerinden daha düşük bir puan ortalaması aldıkları (24.0 ± 6.9), demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutunda ise daha yüksek puan aldıkları (31.2 ± 3.0) saptanmıştır. Buna göre 28-30 yaş gurubu ebeveynlerde ev kadınlığını red etme tutumunun daha az, demokratik tutum ve eşitlik tanıma tutumunun daha fazla gözlendiği belirlenmiştir. 28-30 yaş grubu araştırmamızda en genç olan ebeveyn grubudur. Ebeveynin ev içerisinde demokratik bir tutum sergilemesi çocukta psikososyal temelli problem çözme becerisini arttırmaktadır (9, 95, 140). Bu sonuç 28-30 yaş grubundaki ev kadınlık rolünü red etmeyen annelerin çocuklarında problem çözme becerilerinin gelişebileceğini, ev kadınlığını red etmeyen anne çocuğuna yeterince zaman ayırabileceğini ve ona karşılaştığı güçlüklerin nasıl üstesinden geleceği ile ilgili destek imkanları sunabileceğini göstermiştir.

Bizim çalışmamızda annenin eğitim düzeyi azaldıkça aşırı annelik, ev kadınlığını red etme, baskı ve disiplin tutumlarının ve karı-koca geçimsizliğinin arttığı gözlenmiştir. Yapılan Kruskal Wallis analizi ile aşırı annelik (KWT:74.4, $p<0.001$), ev kadınlığını red etme (KWT:21.0, $p<0.001$), karı-koca geçimsizliği (KWT:15.5, $p<0.05$), baskı ve disiplin (KWT:88.4, $p<0.001$) alt ölçeklerinde eğitim düzeyi düşük annelerin aldığı puanlar artmaktadır. Üniversite öğrenimi görmüş olmak annelerin çocuk yetiştirme konusunda da kendilerini yetiştirmelerine olanak

sağlamaktadır. Anne eğitim düzeyi yükseldikçe iç denetimin artması sağlanmaktadır. Gültekin ve Baran (2005) tarafından aktarıldığı üzere; kronik hastalığı olan ve olmayan çocuklarla ilgili bir çalışmada; annenin eğitim düzeyinin düşmesiyle çocuğun ya da ergenin ihtiyaçlarına karşı duyarlılığın azaldığı, aşırı koruyucu ve müdahaleci yapıya bürünen annenin daha sıklıkla çocuk ya da ergen üzerinde kontrol ve baskı kurmasının ön plana geçtiği, anne öğrenim durumu düşük olan çocuklarda daha fazla davranış problemi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (76). Ebeveynin eğitimi çocuğun okul performansı ve gerçek performansı üzerinde etkilidir. Çocuğun davranışları ebeveynin davranışlarından, inançlarından, başarılarından, isteklerinden, ebeveyn davranışlarından etkilenir. Ebeveynin eğitim düzeyinin yükselmesi çocuğun ve ergenin sözel iletişiminin artmasını sağlar. Annenin eğitim düzeyinin düşmesi ev içinde çatışmanın artmasını ve çocuğun problem çözme yeteneğinin azalmasını sağlamaktadır (58).

Bu çalışmada da ev hanımı olan annelerin, çalışan annelere göre aşırı annelik ($t:5.2, p<0.001$), ev kadınlığı red etme ($t:3.0, p=0.003$), baskı ve disiplin ($t:5.2, p<0.001$) gibi tutumlarını daha sıklıkla benimsemekte olduğu anlaşılmıştır. Kadının toplumdaki yeri asırlardır ev ile sınırlandırılmış, işlevi ev işi, çocuk yetiştirmek ve kocasına bakmak olarak belirlenmiştir. Bu yüzden kadının “dışarıda çalışması” asli görevlerine aykırıdır. Toplumun ve kadının kendisine biçtiği öncelikli rol “eş ve anne” ve bunun doğal sonucu olarak “ev kadını” olmakta ve başarılı kadın olabilmek için önce ev işlerinin aksatılmaması, iyi eş, iyi ev kadını ve iyi anne gibi geleneksel rol beklentilerini karşılaması gerekmektedir. Bu rol beklentilerini karşılarken çoğu zaman anksiyete yaşamakta, çevresine ve kendisine karşı aşırı baskıcı ve kuralcı bir tutum sergilemekte ya da mutsuzluğunu bu rolleri gerçekleştirmekten kaçınarak gidermeye çalışmaktadır (41, 63).

Annenin ruhsal durum bozukluğu ile ebeveynin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişki değerlendirilmiş; ruhsal bozukluğu olan annelerin karı-koca geçimsizliğini daha fazla yaşadıkları saptanmıştır (Z:2.7, $p<0.05$). Çift uyumunun önemli belirleyicileri arasında sayılan birbirine bağlı olma, gereksinimlerin karşılanması, duygusal dūřkūnlūk evlilik doyumunda da önemli rol oynar. Evlilikte yakın olma ve evlilik doyumunu arasında doğrudan bir ilişki vardır. Zaman geçtikçe eşler arasında yakınlık arttıca evlilik doyumunda da artış olur. Geriye dnūk çalışmalar kadınlarda depresyon ile evlilik uyumu arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ktū evlilik uyumu bildiren kadınlardan, evlilik uyumu iyi olanlardan belirgin olarak daha depresif oldukları saptanmıştır (54). Kahn ve arkadaşları (1985), çiftlerden biri depresif olduğunda eşler arası yakınlıkta, evlilik içi çatışmaların zlmesinde, iletişim yeteneğinde, cinsel doyum ve duygu dışavurumunda bozukluk olduğunu ileri srmūřtūr (101). Oyserman ve arkadaşlarının (2005) yaptığı çalışmada benzer bulgulara rastlanmış, ruhsal bir bozukluğa sahip annelerin aile içerinde otoriter tutum sergilediklerini, eř ve çocuklarla ilişkilerinde daha fazla anksiyeteli olduklarını vurgulamışlardır (136).

Bizim alışmamızda babanın yaşı değişkeninden Aile Hayatı ve ocuk Yetiřtirme Tutumu leęinin ev kadınlığını red etme ve karı koca geçimsizliği alt boyutlarında alınan puanlar etkilenmiştir. Ölçeęin ev kadınlığını red etme alt boyutunda en dūřuk puanı 32-40 yař grubu eře sahip annelerin; karıkoca geçimsizliği alt boyutunda ise 41-50 yař grubundakilerin ise en yüksek puanı aldıkları saptanmıştır. 32-40 yař grubu eře sahip annelerde ev kadınlığını red etme tutumu ve eşler arasında karı koca geçimsizliği daha az gözlenmiştir. Yapılan Anova analizi ile ev kadınlığı red etme (KWT:8.46, $p<0.05$) ve karıkoca geçimsizliği (KWT:4.95, $p<0.05$) alt boyutlarında alınan puanlar açısından anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu

sonuç annenin ev kadınlığını red etmesinin genç babaların çocuğun bakımına daha fazla katılması üzerinde etkili olabileceğini düşündürmüştür. Yapılan bir çalışma, babanın aile içerisindeki rolünün annenin inançları ve değerleri doğrultusunda şekillenebildiğini göstermiştir (56). Annelerin ev içerisindeki tutumları babanın çocuğun bakımına yönelik davranışlarını etkilemektedir. Babaların çocuklarıyla annelerden daha az zaman harcadıklarına yönelik bir yanılıyla sık karşılaşılır. Oysa anneler genelde çocukların bakımından sorumludurlar, dil işlevlerinin gelişimine yönelik sık sık çocuklarıyla sözel iletişime geçerler ve onlarla el manüplasyonlarını arttırıcı oyunlar oynarlar. Babalar ise kendilerini çocuklarının fiziksel gelişimi arttırıcı faaliyetlere yöneltirler ve oyun oynarken farkındalığı arttırıcı oyunlar seçerler. Yetişme sürecinde babanın aktif rol oynadığı çocukların içgüdülerini kontrol etmede rolü büyüktür ve sosyal adaptasyonda daha başarılı oldukları bilinmektedir Ancak daha genç babalarda çocukların fiziksel bakımına yardımcı olma davranışına daha sık rastlanabilmektedir (55,135). Eşlerin çocuklarına ayırdıkları zaman kadar birbirlerine ayırdıkları zamanda aile bütünlüğünün sağlanması ve çocuğun ruhsal sağlığı için önemlidir. Eşlerin birbirlerine yeterli zaman ayıramamaları çift olmalarını engeller, eşler arasında empatik eğilim azalır ve çatışma yaşanır (169). Sillars ve arkadaşlarına (1984) göre, eşler arasındaki tartışma odağı, ilişkiyi daha az tehdit eden, daha az çatışmaya yol açan bir konuya aradaki ilişki olumlu, ancak yüzleşilmesi gerekenler çok önemli, çatışmalı, tehdit edici konular ise ilişkinin olumsuz etkilendiği belirtilmektedir (155). Bu çalışmada da babanın ilerlemiş yaşta olması muhtemelen eşler arasındaki empatik eğilimi azaltmış, eşlerin birbirlerine uyumunu bozmuş ve çatışmayı artmasına neden olmuştur.

Bizim çalışmamızda da babanın eğitim düzeyinin aşırı annelik ve baskı ve disiplin tutumları üzerinde etkili olduğu saptanmış, aşırı annelik ve baskı ve disiplin

alt boyutlarında babanın eğitim düzeyi düştükçe puanların yükseldiği, ebeveynlerde aşırı annelik, baskı ve disiplin tutumunun arttığı gözlenmiştir. Yapılan istatistiksel analizle de babanın eğitim durumu değişkenine göre aşırı annelik (KWT:42.11, $p<0.001$) ve baskı ve disiplin (KWT:49.11, $p<0.001$) alt boyutlarında alınan puanlar açısından anlamlı farklılığın olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca yine babanın meslek durumuna göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden alınan puanlar değerlendirildiğinde, aşırı annelik ve baskı ve disiplin alt boyutlarında en yüksek puanları işçi babaya sahip ergen aileleri almışlardır. Bu sonuç bize işçi babanın eğitim düzeyinin genelde düşük olmasının benzeri tutumları sergilemesi üzerinde etkili olabileceğini düşündürmüştür. Otoriter ebeveyn stiline bulunduğu ailelerde baskı ve cezalandırmanın yoğun olduğu gözlenmektedir. Babanın eğitim düzeyinin düşüklüğü ile dolayısıyla mesleği de ailesel problemlerin yaşanmasına ve dolaylı olarak çocuğun baskı altında tutulmasına ve cezalandırılmasına yol açabilmektedir. Çoğu zaman kültürel inanışlar doğrultusunda şekillenen bu davranışlar aile içerisinde çocuğun eğitimi içerisinde kanıksanmıştır. Babanın genelde aile içerisindeki algısı otoriter, anneninki ise babanın bu katı tutumundan koruyucu, fedakar, pozitif ve kabullenici şeklinde olmaktadır (11).

Sezeryanla doğum pek çok anne için daha az stresli bir doğum şekli olması nedeni ile tercih edilir hale gelmiştir. Hart (1980) tarafından yapılan çalışmada sezeryan ile doğumu tercih eden annelerin gebeliğinde bebeğe karşı daha olumlu duygular beslediğini, doğum sonrası bebeği daha kabullenici tutum sergilediklerini saptamıştır (84). Bizim çalışmamız da, bu bulguyu destekler niteliktedir. Normal doğum ile çocuğunu dünyaya getirmiş olan annelerin, sezeryan ile doğum yapmış annelere göre, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden ev kadınlığını reddetme ($t: 2.5 p<0.05$) ve baskı ve disiplin ($t: 2.6 p<0.001$) alt boyutlarından daha

yüksek puan aldıkları, normal doğum yapmış olan annelerde daha fazla ev kadınlığını reddetme ve baskı ve disiplin tutumları gözlemlendiği belirlenmiştir.

Araştırmada yer alan ergen annelerinin doğum sonrası bebeğini ilk defa kucağına alma zamanlarının, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumuna etkisine bakılmış, alt ölçeklerde alınan puanlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Ancak literatürde doğumdan hemen sonra bebekle cilt teması olan annelerin, bu tecrübeye maruz kalmayan annelere oranla, daha güçlü bağlanma şekli geliştirmekte oldukları ve daha fazla yakın ilgi gösterdikleri ileri sürülmüştür (61,70).

4.3.4. Ergenin İlişki Ölçekleri Anketi, Güçler ve Güçlükler Anketi ve Ebeveynin Aile Yaşantısı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi

Gelişimsel psikopatoloji ve bağlanma ilişkisini gösteren iki temel yol bulunmaktadır. İlki, yaşamın ilk yılları içinde ortaya çıkan bazı atipik bağlanma özelliklerinin kendisi bir bozukluk veya psikopatoloji belirtisi olarak ele alınabilir. Bu durumda çocuğun yetiştiği ortamdaki diğer risk faktörleri ile birlikte erken dönem ilişkilerinin mevcut davranış sorunlarına yol açtığı düşünülür. Diğer yol ise, bağlanmanın ileriki yıllarda ortaya çıkan ruhsal ve davranışsal sorunlar için artan bir risk oluşturması ya da risk faktörlerinin etkisini arttırması şeklinde açıklanabilir. Güvenir tarafından aktarıldığı üzere; Greenberg ruhsal psikopatolojilerin gelişimini açıklamaya çalıştığı modelinde temel risk faktörlerinden sözeder. Bunlar (1) çocuğun karakteri, yani mizacı ve kendine ait özellikleri, (2) bağlanma öyküsü, (3) ebeveynlerin anne babalık stilleri ve aile içerisindeki tutumları (4) aile yapısı, karakteristik, kültürel özellikleri. Bu modele göre farklı bozukluklar bu dört faktörün farklı şekillerde olumsuz bileşimleri sonucu oluşur (78).

Araştırmalar güvensiz bağlanma geliştirmiş olan bireylerin ergenlik döneminde içsel ve çevresel pek çok problemle karşı karşıya kaldıklarını göstermiştir. Longitudinal bir çalışmada, güvensiz bağlanma geliştirmiş bireylerin güvenli bağlanma geliştirmiş bireylere oranla daha fazla anksiyete bozukluğu yaşadıkları saptanmıştır. Güvensiz bağlanma geliştirmiş olan ergenlerde depresif semptom, antisosyal davranışlar ve çevreyle ilgili problemler daha sıklıkla gözlenmektedir (133, 161). Bu çalışmada da ergenlerin bağlanma stilleri ve ruhsal durumları arasındaki ilişki değerlendirilmiş, güvenli bağlanma geliştirmiş ergenlerde duygusal alanda problem yaşama ($p:0.000$ $r:-0.207$, $p<0.001$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik ($p:0.007$ $r:-0.139$, $p<0.001$), akran sorunları ($p:0.008$ $r:-0.134$, $p<0.001$), sosyal davranış sorunları ($p: 0.018$ $r:-0.121$, $p<0.05$), total olarak güçlük yaşama ($p:0.000$, $r:-0.184$, $p<0.001$) daha az görülmüştür. Korkulu bağlanmış olan bireylerde ise duygusal alanda sorun yaşama ($p:0.022$ $r:0.117$, $p<0.05$) ve total güçlük yaşama ($p:0.014$ $r:0.125$, $p<0.05$) gözlenmiştir. Saplantılı bağlanmış olan ergenlerde ise duygusal alanda sorun yaşama ($p:0.003$ $r:0.151$, $p<0.001$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik skoru ($p:0.028$, $r:-0.112$, $p<0.05$), sosyal davranışlarda sorun yaşama ($p:0.007$ $r:-0.139$, $p<0.05$) ve total olarak güçlük yaşamaya ($p:0.002$ $r:-0.156$, $p<0.001$)daha sık rastlanmıştır.

Yapılan araştırmalarda aile fonksiyonları ile bireylerin bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuştur. Kayıtsız ve korkulu bağlanma geliştiren ergenlerin, yaşamında aile içerisinde daha fazla çatışmanın olduğu, kontrolün yoğun olduğu, pasif takdir etme ve değer verme sistemlerinin hakim olduğu ve pasif problem çözme ve savunma düzeneklerinin kullanıldığı saptanmıştır. Aile içi bağlılığın hissedilmediği, çatışmanın yoğun olduğu, annenin öfke denetiminin olmadığı ailelerde, çocuğun güven duygusunda azalma olmaktadır. Kendilerini çok güvenli

hissetmeyen çocuklar ise stresli durumları daha tehlikeli algılamakta ve kaçınmacı bağlanma stili geliştirmektedir(19, 86). Güvenli bağlanma geliştirmiş bireylerin, ebeveynlerin, daha sıklıkla ergenin otonomisine ve aile içerisinde uyuma daha fazla önem verdikleri belirtilmiştir (63, 83, 150). Bu çalışmada da ergenlerin İlişki Ölçekleri Anketi, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki araştırılmış, İlişki Ölçekleri Anketinin korkulu bağlanmış ergenlerin ebeveynlerinin aile içerisinde daha fazla baskı ve disiplini ($r:0.110$ $p:0.031$, $p<0.05$) tercih ettikleri, saplantılı bağlanmış ergenlerin ebeveynlerinde ise aşırı anneliğe daha fazla($r:-0.138$ $p:0.007$, $p<0.001$), demokratik tutuma ise daha az rastlandığı ($r:-0.108$ $p:0.035$, $p<0.05$) belirlenmiştir.

Yaptığımız bu çalışmada ergenlerin ebeveynlerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ile ruhsal durumları arasındaki ilişki değerlendirilmiş, ebeveynlerin demokratik ve eşitlik tanıma tutumunun ergendeki duygusal alan sorunlarını ($r:-0.130$ $p:0.011$, $p<0.05$), davranış sorunlarını ($r:-0.111$ $p:0.030$, $p<0.05$), sosyal sorunlarını ($r:-0.106$ $p:0.039$, $p<0.05$), dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliği ($r:-0.180$ $p:0.000$, $p<0.001$) ve total alanda güçlük yaşamayı ($r:0.170$ $p:0.001$, $p<0.001$) azalttığı saptanmıştır. Annenin ev kadınlığı red etme tutumu ile total güçlük skoru arasında pozitif yönde ($r:0.104$ $p:0.041$, $p<0.05$) bağıntıya rastlanmıştır. Son olarak ise aile içerisindeki karı- koca geçimsizliği ile ergenin dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliği ($r:0.125$ $p:0.014$, $p<0.05$) ve total güçlük skoru ($r:0.114$ $p:0.025$, $p<0.05$) ile aralarında bağıntı olduğu belirlenmiştir. Ev kadınlığını red eden annelerde evlilik çatışmaları, irritabilite, ev içerisindeki rolleri red etme, depresyon ve sosyal izolasyon daha sıklıkla gözlenmektedir. Sosyal destekten yoksun ailelerde, annenin ev kadınlık rolünü red etme ile birlikte çocuğu red etme, çocuğa karşı hostile davranışlar sergileme, öfkeyi denetleyememe gibi davranışlar

artmakta ve bu çocukta ruhsal sorunların ortaya çıkışına zemin hazırlamaktadır (54,98,170). Lise öğrencileri üzerinde bir araştırma yapan Landis ve Stone (1952), demokratik tutumun yaygın olduğu ailelerden gelen gençlerin kararlı bağımsız ve kendi kendini yönetebilen, başarılı bireyler olduklarını, annenin ev içerisinde annelik görevlerini yerine getirmemesi sonucunda çocukların ihmalinin arttırdığı ve bu çocuklarda daha sıklıkla davranış sorunlarına rastlandığını belirlemiştir (118). Çocuk-aile ilişkisinde aile işlevselliğindeki bozuklukların ve ebeveyn tutumlarının, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu gelişimi açısından önemli rol oynadığı bildirilmektedir. Dikkat eksikliği hiperaktivite tanısı almış bireylerin ebeveynlerinde daha fazla olumsuz-tepkisel davranış kontrolü sorunu ve daha az olumlu ana-babalık tutumları sergiledikleri saptanmıştır (107). Japon ailelerinin psikososyal özelliklerinin ele alındığı bir çalışmada ise eş hastalanım gösteren çocukların ailelerinde kişiler arası ilişkilerin daha çok çatışmalı ve daha az organize olduğu saptanmıştır (148).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

A. SONUÇLAR

Araştırma grubunda yer alan ergenlerin 194'ü kız, 190'ı erkek ve yaş ortalaması 12.10 ± 1.4 'tür. Ailelerin %89.1'i çekirdek ailedir, ergenlerin tümünde anne-baba öz ve anne sağ, %99.7'sinde baba sağdır. Ailelerde en fazla 8 çocuk vardır ve ailelerin %19.5'i tek çocuğa sahiptir. Araştırmaya katılan ergenlerin %57.3'ünün ilk çocuk olduğu belirlenmiştir. Ailenin ekonomik durumuna bakıldığında %65.1'inin gelirinin gidere denk olduğu saptanmıştır. Ergenlerin yaşamlarında sorunlarla karşılaştıklarında, yardım alırken sıklıkla tercih ettiği kişi ya da kurum sorulduğunda, cevaplarda ilk sırayı %77.1 oranı ile aile, ikinci sırayı ise %17.4 oranı ile arkadaşların oluşturduğu görülmüştür. Ergenlerin %80.2'si kendisini başarılı ya da çok başarılı olarak nitelendirmektedir.

Çalışmaya katılan ergenlerin daha önceden psikiyatrist ya da psikologdan yardım alıp almadıklarına bakıldığında; %12.5'inin yardım aldığı bu yardım alan grubun %10.4'ünün görüşme yaptığı, %1.8'inin terapi gördüğü saptanmıştır.

Araştırma grubundaki annelerin yaş ortalaması 37.82 ± 4.95 'dir. Annelerin %49'u ilköğretim mezunudur ve %75.8'i ise çalışmamaktadır.

Annelerin %8.3'ünün fiziksel bir hastalığı, %3.1'inin ruhsal bir hastalığı vardır. Yine %33.1'i sigara, %12'si alkol kullanmaktadır; sadece %48.9'u çeşitli sıklıkta öfke yaşadığını belirtmiştir.

Babaların yaş ortalaması 42.01 ± 5.16 olup, %40.1'i ilköğretim mezundur, %29.4'ü işçi, %26.8'i serbest meslek, %23.2'si memur, %20.6'sı emeklidir. Eşler ortalama 15.9 ± 4.9 yıllık evlilerdir ancak %1.8'i boşanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin %52.6'sı annenin ilk gebeliğindedir. Annelerin %89.8'inin zamanında (matür) doğumu gerçekleştirmiştir, ergenlerin %72.4'ü normal doğum ile dünyaya gelmiştir.

Annelerin %76.8'inin gebeliği planlıdır, %46.1'i doğum sonrası ilk yarım saat içerisinde çocuğunu görmüş ve kucağına almıştır, %15.9'u gebeliği boyunca sorun yaşamıştır. %5.7'yi kapsayan büyük çoğunluğunun da gebeliği boyunca yaşadığı sorun düşük tehlikesidir. Araştırmaya katılan annelerin en erken doğum yaşı yaşının 17, en geç ise 39 olduğu belirlenmiştir ve %15.1'inin doğum sırasında 20 yaş ve altında; %40.9'unun 21-25 yaş arasında; %26.6'sının 26-30 yaş arasında olduğu, %17.4'ünün 31 ve üstü yaşlarda olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin 'İlişki Ölçekleri Anketi'nden aldıkları puan ortalamaları değerlendirilmiştir. Ergenler en yüksek puan ortalamasını güvenli bağlanma alt ölçeğinden alırlarken, sırasıyla korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma onu takip etmiş, en düşük puanı ise saplantılı bağlanmadan almışlardır.

Çalışmada yer alan ergenlerin 'Güç ve Güçlükler Anketi'nden aldıkları puan ortalamalarına bakılmış, ölçeğin duygusal semptom alt boyutundan (2.6 ± 2.1), davranış sorunları alt ölçeğinden (2.1 ± 1.6), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alt ölçeğinden 3.4 ± 1.8 , akran sorunları alt ölçeğinden (2.8 ± 1.6), sosyal davranışlar alt ölçeğinden (7.6 ± 1.3) ve total güçlük skorundan (11.0 ± 5.0) puan ortalaması almışlardır. Güç ve Güçlükler Anketinin alt ölçeklerine göre normal sınır olarak kabul edilen puan aralıkları şu şekildedir: Total güçlük skoru (0-15), duygusal semptom skoru (0-5), davranış sorunları skoru (0-3), dikkat eksikliği ve aşırı

hareketlilik skoru (0-5), akran sorunları skoru (0-3), sosyal davranışlar skoru (6-10). Buna göre ergenlerin Güç ve Güçlükler Anketinin alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamalarının normal sınırlar arasında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek üzere Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları değerlendirilmiş; ebeveynlerin aşırı annelik alt ölçeğinden (46.8±9.1) ile ortalama, puan aldıkları, demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt ölçeğinden (29.1±3.1) ile yüksek, ev kadınlığı red etme alt ölçeğinden (28.1±7.0) ile ortalama, karı-koca geçimsizliği alt ölçeğinden (13.8±4.1) ile ortalama, baskı ve disiplin alt ölçeğinden (38.9±9.4) ile ortalama puan aldıkları belirlenmiştir. Bu bulgular araştırmaya katılan ergenlerin ailelerinde demokratik tutumun hakim olduğunu ve tüm kararların dengeli, tutarlı bir şekilde tüm aile fertleri ile birlikte alındığını düşündürmektedir.

Ergenlerin bağlanma stillerine pek çok sosyo-demografik faktörün etkili olduğu saptanmış ancak bunlardan en fazla katkısı olan değişkeni bulmak amacı ile yapılan regresyon analizinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Ergenlerin kayıtsız bağlanma stili geliştirmesinde en fazla etkisi olan değişken babanın mesleği, ergenin psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, ergen annesinin gebelik planı iken, ergenlerin güvenli bağlanma stili geliştirmesi ise en fazla ergenin erkek olması, ergenin babasının eğitim düzeyinin yüksekliği, annenin ilaç tedavisi gerektiren ruhsal hastalığının varlığından etkilenmektedir. Ergenin saplantılı bağlanma stili üzerinde anlamlı oldukları tespit edilen üç değişken modele girmiştir. Bu değişkenler ergenin sorunla karşılaştığında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, ergenin erkek olması, annenin ilaç tedavisi gerektiren fiziksel hastalığı değişkenleridir. Korkulu bağlanma

düzeşinin gelişimde ise ergeşinin yaşş, ergeşinin sorunla karşılaştşında psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, annenin çalışma durumu gibi sosyo-demografik etkenlerin belirleyici oldukları saptanmıştır.

Ergenlerin ruhsal durumlarının değerlendirildiği ‘Güçler ve Güçlükler Anketi’nden elde edilen sonuçlar doğrultusunda, duygusal alanda, davranışsal alanda, akran sorunları alanında, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alanında, sosyal alanda, total güçlük alanı ile ilgili yaşanan sorunlar tespit edilmiştir. Ergenin duygusal sorun alanında ergeşinin psikolog ya da psikiyatristten yardım alma durumu, ergeşinin cinsiyeti, ergeşinin yaşantısında sorunlarla karşılaştşında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum, babanın eğitim düzeşinin; davranışsal sorun alanında ergeşinin yaşantısında sorunlarla karşılaştşında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum, ergeşinin ikamet ettiği ilçe, ergeşinin akran sorunları alanında baba mesleğinin; ergeşinin dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik alanında ergeşinin yaşantısında sorunlarla karşılaştşında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurumun; ergeşinin sosyal davranış sorunları alanında ergeşinin eğitim gördüğü sınıf düzeşini, ebeveşnlerin eşleriyle birliktelik durumlarının; ergeşinin total güçlük alanında ergeşinin yaşantısında sorunlarla karşılaştşında yardım almak için tercih ettiği kişi/kurum gibi değişkenlerin belirleyici oldukları ortaya çıkmıştır.

Ergenlerin ebeveşnlerinin olumlu ve olumsuz çocuk yetiştirme tutumlarını belirleyen etmenler ‘Aile Hayatı ve Yetiştirme Tutum Ölçeği’ ile değerlendirilmiştir. Ebeveşnlerin bu tutumları üzerinde en fazla etkinliği olan demografikleri belirlemek için Stepwise regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda ebeveşnlerin ev kadınlığını red etme tutumuna anne eğitimi, eşin yaşş, ergeşinin doğum şekli, ergeşinin kardeş sıralamasındaki yeri, annenin öfke yaşama sıklığının, ebeveşnlerin aşırı annelik tutumuna annenin eğitimi, annenin alkol kullanımı, ergeşinin yaşının;

ebeveynler arasındaki karı koca geçimsizliğine annenin eğitimi, ergenin yaşı, ergenin sınıf düzeyinin, ebeveynlerin baskı ve disiplin tutumuna anne eğitimi, annenin alkol alma durumu, ergenin sınıf düzeyinin daha fazla etkisi olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin bağlanma stilleri ile ruhsal durumları arasındaki ilişki değerlendirilmiş, korkulu bağlanma ile duygusal ve total güçlük alanı arasında pozitif yönde; güvenli bağlanma ile duygusal, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, akran sorunları, sosyal davranışlar, total güçlük alanı arasında negatif; saplantılı bağlanma ile duygusal, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, sosyal davranışlar, total güçlük alanı ile pozitif yönde ilişki saptanmıştır.

Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki değerlendirilmiş, ergenin korkulu bağlanması ile ebeveynin baskı ve disiplin tutumu arasında pozitif yönde, yine ergenin saplantılı bağlanması ile ebeveynin aşırı annelik ve demokratik tutumu arasında negatif yönde korelasyon saptanmıştır.

Ergenlerin ruhsal durumu ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiye bakılmış, ebeveynin demokratik ve eşitlik tanıma tutumu ile ergenin duygusal, davranışsal, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, total güçlük alanı ile negatif yönde, yine ebeveynin ev kadınlığı red etme tutumu ile ergenin total güçlük alanı ile pozitif yönde bağlantıya rastlanmıştır. Son olarak ise ebeveynler arasında karı koca geçimsizliği yaşanan ailelerde ergenlerin dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliği daha fazla görüldüğü ve bu ergenler total güçlük alanında da daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak bulgular, ergenlerin bağlanma stilleri ile ruhsal durumları arasında bağlantı olduğunu ve hem annelerin hem de babaların çocuk yetiştirme davranışlarının ergenlerin bağlanma örüntüsünü anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir

B. ÖNERİLER

Bağlanma yaşamın başlangıcından itibaren, bebek ve bakım veren arasında gelişen, yaşamsal bir işleve sahip olan nörobiyopsikososyal bir mekanizmadır. Bağlanmanın duygulanımsal alanda ve davranışsal boyutta etkinliği olan, kişinin yaşamını yönlendirici bir işlevi vardır.

1. Bağlanmanın bireyin ruhsal süreci üzerindeki etkinliği düşünüldüğünde, erken dönemde anne karnında iken gelişen bağlanma koruyucu ruh sağlığı açısından dikkate alınması gereken bir konudur. Gebenin takibi sürecinde etkin çalışmaları olabilecek halk sağlığı hemşireleri ve birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan sağlık ocağı hemşirelerinin özellikle stres ile karşılaşma riski fazla olabilecek prenatal dönemdeki anne adaylarına bebek ve anne arasında güvenli bağlanmanın gelişebilmesinde etkisi olabilecek bebeğin coşkuyla karşılanması, bebekle anne karnında iletişim kurma gibi konularda verilebilecek eğitimde etkin bir rol almaları önerilebilir.

2. Bağlanma sorunları açısından risk altındaki bebeklerin tanımlanması, sadece risk faktörlerinin ortaya çıkarılması değil, aynı zamanda anne bebek arasındaki davranışların gözlenmesi ile de ortaya konmaktadır. Bu nedenle koruyucu hizmetler kapsamına giren, bu dönemde pediatri hemşireleri tarafından annenin bebeği emzirmeye, bedensel temasa yönlendirmeleri anne bebek arasında bağlanmanın yapılandırılmasında önem taşır. Özellikle prematüre doğumlarda anne ile bebek arasındaki iletişimin azalması bağlanmayla ilgili problemler yaşanmasın yol açabileceğinden, erken doğum yapmış olan annelere konsültasyon liyezonda görevli uzman bir psikiyatri hemşiresi tarafından bağlanma, bağlanma sorunları ile ilgili konuda destek sağlanması, annenin ebeveyn rolüne hazırlanmasında yardımcı olabilir. Anne babaları, özellikle bebekleriyle ilk birkaç aylık ilişkilerinde daha

destekleyici, duyarlı ve yanıtlayıcı olmaya teşvik etmek güvenli bağlanmanın gelişmesine yardımcı olabilir.

3. Anne ve baba olma insanda varolan önemli bir özelliktir. Ama "iyi ana-baba olma" öğrenilmesi gereken bir durumdur. Bağlanma patolojilerinin zemininde önemli bir yeri olan anne baba tutumlarının değiştirilmesi amaçlanarak, "İyi ana-baba olma"nın çaba, enerji ve zaman harcanarak öğrenilebilecek bir sanat, bir beceri olduğu yaklaşımı benimsenerek psikiyatri hemşireleri tarafından verilecek "ana-baba eğitimi" hizmetlerinin ergenlerin sağlıklı ruhsal gelişimi açısından yararlı olacaktır. Anne babaların kendi ergenlik dönemleriyle ilgili deneyimlerinden yola çıkarak kendi iç dünyalarına, kendi içsel çalışma modellerine bakmaları ve onlar için neyin faydalı olduğunu bulmaya çalışmaları, birçok anne babanın bu dönemde çocukları ile uzlaşmalarını sağlayabilir. Anne babaların ergenlik dönemini daha iyi anlamaları, bu dönemde kendi kritik rollerini fark etmeleri ve sorunlarla baş etmede stratejileri öğrenmeleri, birçok anne babanın kendi ergenleri için güvenli bir üs olabilmesini sağlayabilir. Bu güvenli üs sayesinde ergen kendi içsel çalışma modellerini tanımlamaya çalışır ve yeni ilişkiler için yeni yollar bulmaya çalışır.

ERGENLERİN RUHSAL DURUMLARI VE EBEVEYN TUTUMLARI İLE BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışma, ergenlerin ruhsal durumları, bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması ve ebeveyn tutumlarının bağlanma stillerine etkisinin değerlendirilmesi amacı ile yapılmış, tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

Araştırma, şubat-haziran 2006 tarihleri arasında İzmir ili metropolünde yer alan tabakalı örneklem yöntemi ile belirlenmiş, resmi ilköğretim okullarının 4,5,6,7,8'inci sınıflarında eğitim gören 11-15 yaşları arasındaki basit tesadüfi yöntemle seçilmiş 384 ergen ve onların ebeveynleri ile yürütülmüştür.

Araştırmacı tarafından İzmir Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra ebeveynleri tarafından araştırmaya katılımı onanan ve araştırmayı sürdüreceği düzeyde ruhsal iyilik düzeyine sahip olan ergenler ile yüz yüze görüşülerek, sosyo demografik özelliklerinin yer aldığı değerlendirme formu, Güçler ve Güçlükler Anketi, İlişki Ölçekleri Anketinden oluşan ergen formu, ergenlerin ebeveynlerine ise ebeveyne ait Sosyo-Demografik Veri Formu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği uygulanmıştır.

Elde edilen verilerin sayı, yüzde dağılımı, ortalama, standart sapma ve min-max değerleri hesaplanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere ANOVA ve Mann-whitney U testi, independent t testi, Kruskal Wallis korelasyon ve stepwise regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonunda güvenli bağlanma ile duygusal semptom, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, akran sorunları, sosyal davranışlar, total güçlük skoru ile

olumsuz yönde, korkulu bağlanma ile duygusal semptom ve total güçlük skoru ile olumlu yönde; saplantılı bağlanma ile duygusal semptom, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, sosyal davranışlar, total güçlük skoru ile olumlu yönde bağıntı saptanmıştır.

Ayrıca İlişki Ölçekleri Anketinin korkulu bağlanma alt boyutu ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ölçeğinin baskı ve disiplin alt boyutu arasında pozitif yönde, saplantılı bağlanma alt boyutunda aşırı annelik ve demokratik tutum alt ölçekleri ile olumsuz yönde korelasyon saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bağlanma sorunları olan ergen ailelerine psikiyatri hemşiresi tarafından yapılandırılmış, destekleyici, terapötik bir ruhsal destek programının verilmesi ile ergenin çevresi ile güvenli ilişkiler kurması sağlanabilecektir.

**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE
ADOLESCENCE MENTAL HEALTH, PARENTAL ATTITUDE AND
ATTACHMENT STYLE**

ABSTRACT

This research is a descriptive field study conducted in order to investigate of the relationship between adolescence attachment style and adolescence mental health and was to evaluate the effect of parent attitude on attachment style.

The research was carried on 384 adolescence, between 11-15 years old, chosen with the simple randomly method. In this research, population has been composed of 4th , 5th , 6th , 7th , 8th grade elementary education students-selected by randomly- who have attended governmental school in İzmir Metropolitan between february –june 2006. The voluntary sampling method used from the in stratified sampling methods.

Sociodemographic knowledge form, Strength and Difficulties Questionnaire, Relationship scale questionnaire was applied to adolescence who have mental well-being to maintaining participating and getting informed consent from adolescence's parents and Sociodemographic Knowledge Form, Parental Attitude Research Instrument was applied to adolescence's parents. After givin permission by the researcher from National Education Ministry in İzmir. Data were collected through a face to face from adolescences .

According to the data obtained in the research, number and percentage distribuitons, mean, standart deviation, min max values were calculated. One-Way

Anova tests, Mann-whitney U, Kruskal Wallis, independent sample t test, partial correlation, stepwise regression analysis were used to determine the relation between dependent variables and independent variables

At the end of the research, There was negative correlation between secure attachment style and prosocial behaviour, emotional symptoms, hyperactivity/inattention, peer relationship problems, conduct problems, total difficulties scores and whereas there was a positive correlation between fearful attachment style and emotional symptoms, total difficulties scores. Significant positive correlations were found between dismissed attachment style and emotional symptoms, hyperactivity/inattention, prosocial behaviour, total difficulties scores.

Also there was a significant positive correlation between fearful attachment style and oppression and discipline subscales of The Parental Attitude Research Instrument scale and there was a negative correlation between dismissed attachment style and Overeager mother, Egalitarianism and democratic attitude subscales.

According to the results of this study, In order to given the therapeutic, structured mental support program by psychiatric nursing to adolescences family who have attachment problem.

KAYNAKLAR

1. Abalı, O., Onur, M., Gürkan, K., Çelik, Ö., Tüzün, Ü.D. (2006). İlköğretim Çağı Çocuklarındaki Davranım Bozukluğu Semptomlarının Sosyo-demografik Verilere Göre Değerlendirilmesi, *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, *19(1):14-19*.
2. Achenbach, T.M. (1991). Manual for the Child Behavior Checklist/4-18 and 1991 Profile. University of Vermont, Dept. of Psychiatry, Burlington, p:137-141.
3. Ainsworth, M.D. (1989). Attachments Beyond Infancy, *Am Psychol*, *Apr 44(4):709-16*.
4. Ainsworth, M.S. (1997). The Personal Origins of Attachment Theory. An Interview with Mary Salter Ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky, *Psychoanal Study Child*, *52:386-405*.
5. Allen, J.P., Moore, C.M., Kuperminc, G., Bell, Kl. (1989). Attachment and Adolescent Psychosocial Functioning, *Child Development*, *Oct;69(5):1406-19*.
6. Allgood-Merten, B., Lewinsohn, P.M., Hops, H. (1990). Sex Differences and Adolescent Depression, *J Abnorm Psychol*, *99:55-63*.
7. Anders, T.F. (1994). Infant Sleep, Nighttime Relationships, and Attachment, *Psychiatry*. *Feb;57(1):11-21*.
8. Anliak, Ş. (2004). Okulöncesi Dönemde Çocuğun Yaşamında Baba ve Erkek Öğretmenin Rolü ve Önemi, *Ege Eğitim Dergisi*, *5 (1): 19-26*.
9. Anooshian, L.J., Pascal, V.U., McCreath, H. (1984). Problem Mapping Before Problem Solving: Young Children's Cognitive Maps and Search Strategies in Large Scale Environments, *Child Development*, *55: 1820- 1834*.

10. Applegate, B., Lahey, B.B., Hart, D.E. (1997). Validity of the Age of Onset Criterion for ADHD: A Report from the DSM-IV Field Trials, *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, **36(9):1211-1221**.
11. Armenta, F.M., McCloskey, L.A. (1998). Determinants of Harsh Parenting in Mexico, *Journal of Abnormal Child Psychology*, *April*;26(2):129-139.
12. Atasoy, Z., Ertürk, D., Şener, Ş. (1997). Altı ve Oniki Aylık Bebeklerde Bağlanma, *Türk Psikiyatri Dergisi*, **8(4):110-115**.
13. Aviezer, O. Sagi, A., van Ijzendoorn, M. (2002). Balancing The Family and the Collective in Raising Children: Why Communal Sleeping in Kibbutzim Was Predestined to End, *Fam Process*, *Fall*;41(3):435-54.
14. Bakerman, R., Brown, J. (1980). Early İnteraction: Consequences for Social and Mental Development at 3 Years, *Child Dev*, *Jun*;51(2):437-47.
15. Balçova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.balçova-meb.gov.tr/>, Erişim tarihi:9.11.2006.
16. Barnett, D., Vondra, J.I. (1999). Atypical Attachment in İnfancy and Early Childhood Among Children at Developmental Risk. I. Atypical Patterns of Early Attachment: Theory, Research, and Current Directions, *Monogr Soc Res Child Dev*, **64(3):1-24**.
17. Bartholomew, K., Horovitz, L.M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model, *Journal of Personality and Social Psychology*, **61 (2):226-244**.
18. Bartholomew, K. (1997). Adult Attachment Processes: İndividual and Couple Perspectives, *Br J Med Psychol*, *Sep*;70(Pt 3):249-63.

19. Basut, E. (2006). Stres, Başa Çıkma ve Ergenlik, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(1):31-36.
20. Benoit, D., Parker, K.C., Zeanah, C.H. (1997). Mothers' Representations of Their Infants Assessed Prenatally: Stability and Association with Infants' Attachment Classifications, *J Child Psychol Psychiatry, Mar;38(3):307-13*.
21. Berman, S., Weems, C.F., Rodriguez, E.T, Zamora, I.J. (2006). The Relation Between Identity Status and Romantic Attachment Style in Middle and Late Adolescence, *Journal of Adolescence, October; 29(5): 737-748*.
22. Bhutta, A.T., Cleves, M.A., Casey, P.H. ve ark. (2002). Cognitive and Behavioral Outcomes of School-Aged Children Who Were Born Preterm: A Meta-Analysis, *JAMA, 288(6):728-737*.
23. Bohlin, G., Hagekull, B., Rydell, A.M. (2000). Attachment and Social Functioning: A Longitudinal Study from Infancy to Middle Childhood, *Social Developmen, 9 (1):24-39*.
24. Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.bornova-meb.gov.tr/>, Erişim tarihi:9.11.2006.
25. Bowlby, J. (1988). Developmental Psychiatry Comes of Age, *AM J Psychiatry, Jan;145(1):1-10*.
26. Bradley, R.H., Corwyn, R.F. (2002). Socioeconomic Status and Child Development, *Annu. Rev. Psychol, 53:371-99*.
27. Brodsky, S.I., Lichtenstein, B. (1999). Don't Ask Questions: A Psychotherapeutic Strategy for Treatment of Involuntary Clients, *American Journal Of Psychotherapy, 53 (2): 215-220*.

28. Brown, J., Cohen, P., Johnson, J.G., Smailes, E.M. (1999). Childhood Abuse and Neglect: Specificity of Effects on Adolescent and Young Adult Depression and Suicidality, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38 (12):1490–1496.
29. Buca İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.buca-meb.gov.tr/>, Erişim tarihi:9.11.2006.
30. Burk, L.R., Burkhart, B.R. (2003). Disorganized Attachment as a Diathesis for Sexual Deviance Developmental Experience and the Motivation for Sexual Offending, *Aggression and Violent Behavior*, 8:487–511.
31. Burke, J.D., Loeber, R., Birmaher, B. (2002). Oppositional Defiant Disorder and Conduct Disorder: A Review of the Past 10 Years, *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 41(11): 1275-1293.
32. Burns, B.J., Phillips, S.D., Wagner, H.R., Et all. (2004). Mental Health Need and Access to Mental Health Services by Youths Involved with Child Welfare: A National Survey, *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, Aug; 43(8):960-70.
33. Caldera, Y.M. (2004). Paternal Involvement and Infant-Father Attachment: A Q-Set Study, *Fathering, Spring*.
34. Cassidy, J. (1988). Child-Mother Attachment and the Self in Six-Year-Olds, *Child Dev, Feb;59(1):121-34*.
35. Chen, X., Dong, Q., Zhou, H. (1997). Authoritative and Authoritarian Parenting Practices and Social and School Performance in Chinese Children, *International Journal of Behavioral Development*, 21(4): 855-873.
36. Coates, S.W., Bowlby, J., Mahler, M.S. (2004). Their Lives and Theories, *J Am Psychoanal Assoc, Spring;52(2):571-601*.

37. Conners, C.K., Wells, K.C., Parker-James, D.A. Et All. (1997). A New Self Report Scale for Assessment of Adolescent Psychopathology: Factor, Structure, Reliability, Validity, and Diagnostic Sensitivity, *J Abnorm Child Psychol*, **25(6):487-498**.
38. Cook, W.I. (2000). Understanding Attachment Security in Family Context, *J Pers Soc Psychol*, **Feb;78(2):285-94**.
39. Cooper, M.L., Shaver, P., Collins, N.L. (1998). Attachment Styles, Emotion Regulation, and Adjustment in Adolescence, *Journal of Personality and Social Psychology*, **74(3): 1380-1397**.
40. Crittenden, P.M. (1995). Attachment and Risk for Psychopathology: The Early Years, *Developmental and Behavioral Pediatrics*, **(16):12-16**.
41. Crockenberg, S., Lyons-Ruth, K., Dickstein, S. (1993). The Family Context of Infant Mental Health: II. Infant Development in Multiple Family Relationships. Handbook of Infant Mental Health, CH Zeanah (Ed), New York Guilford Press, s. 38-55.
42. Çağdaş, A., Seçer, Z. (2002). Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi, Nobel Yayınevi, Ankara, s: 24-25.
43. Çağdaş, A. (2003). Anne-Baba-Çocuk İletişimi, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya, s:38-43.
44. Çakaloz, B., Akay A.P. (2005). Dikkat Eksikliği ve Yıkıcı Davranış Bozukluklarında Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Yaşanan Sorunların ve Anne Sütü Alış Sürelerinin Psikopatoloji Gelişimine Katkıları, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, **12(1):3-10**.
45. Çengel Kültür, Ş.E., Ünal, M.F., Özusta, Ş. (2006). Alkol Bağımlılığı Olan Babaların Çocuklarında Psikopatoloji, *Türk Psikiyatri Dergisi*, **17(1):3-11**.

46. Çetinkaya, B., Başbakkal, Z. (2005). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Benlik Saygısı Düzeylerinin ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, **21 (2) : 47-57.**
47. Çiğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.çigli-meb.gov.tr/>, Erişim tarihi:9.11.2006.
48. Demulder, E.K., Denham, S., Schmidt, M., Mitchell, J. (2000). Q-Sort Assessment of Attachment Security During the Preschool Years: Links from Home to School, *Dev Psychol, Mar;36(2):274-82.*
49. Denham, S.A. (1994). Mother-Child Emotional Communication and Preschoolers' Security of Attachment and Dependency, *J Genet Psychol, Mar;155(1):119-21.*
50. Deniz, M.E., Hamarta, E., Ari, R. (2005). An Investigation of Social Skills and Loneliness Levels of University Students with Respect to Their Attachment Styles in a Sample of Turkish Students, *Social Behavior and Personality*, **33(1):19-32.**
51. Diaz, S.L. (1989). The Home Environment and Puerto Rican Children's Achievement: A Researcher's Diary, the National Association for Education Conference, Hulston, April-May.
52. Dozier, M., Stovall, K.C., Albus, K.E., Bates, B. (2001). Attachment for Infants in Foster Care: The Role of Caregiver State of Mind, *Child Development*, **72(5):1467-1477.**
53. Elster, A.B., McAnarney, E.R., Lamb, M.E. (1983). Parental Behavior of Adolescent Mothers, *Pediatrics*, **Apr;71(4):494-503.**

54. Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., Alpkan, R.L. (2005). Evlilik Uyumu, *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18(1):39-47.
55. Erdoğan, A. (2004). Çocuğun Psikososyal Gelişiminde Babanın Rolü, *Yeni Symposium*, 42(4):147-153.
56. Fagan, J., Barnett, M. (2003). The Relationship Between Maternal Gatekeeping, Paternal Competence, Mothers' Attitudes About the Father Role, and Father Involvement, *Journal of Family Issues*, November; 24(8):1020-1043.
57. Feeny, J.A.(1996). Attachment, Caregiving and Marital Satisfaction. *Personal Relationships*, (3):401-416.
58. Feinstein, L., Sabates, R. (2006). Does Education Have an Impact on Mothers' Educational Attitudes and Behaviours?,
Erişim adresi:
<http://Www.Learningbenefits.Net/Publications/Resreps/Resrep16.Pdf>,
Erişim tarihi :15.11.2006.
59. Field, N.P., Gao, B., Paderna, L. (2005). Continuing Bonds in Bereavement: An Attachment Theory Based Perspective, *Death Stud.*, May;29(4):277-99.
60. Finnegan, R.A., Hodges, E.V., Perry, D.G. (1996). Preoccupied and Avoidant Coping During Middle Childhood, *Child Development*, 67(4): 1318-1328.
61. Fleming, A.S., Ruble, D.N., Gordon, L.F., Shaul, D.N. (1988). Postpartum Adjustment in First-Time Mothers: Relations Between Mood, Maternal Attitudes, and Mother–Infant Interaction, *Dev Psychol*, 24(1): 71–81.
62. Flouri, E., Buchanan, A. (2003). The Role of Father Involvement in Children's Later Mental Health, *J Adolesc*, 26:63-78.

63. Fuller, S.G., Moore, L.R., Lester, J.W. (1993). Influence of Family Functioning on Maternal-Fetal Attachment, *J Perinatol, Nov-Dec;13(6):453-60*.
64. Gazıemır İlçe Milli Eğitim M¼d¼rl¼đ¼ Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.gazıemır-meb.gov.tr/> , Erişim tarihi:9.11.2006.
65. Gitau, R., Fisk, N.M., Teixeira, J.M., et all. (2001). Fetal Hypothalamic-Pituitary-Adrenal Stress Responses to İnvasive Procedures Are İndependent of Maternal Responses, *J Clin Endocrinol Metab, 86:104-109*.
66. Glover, V., O' Connor, T.G. (2002). Effects of Antenatal Stres and Anxiety, *Br J Psychiatry, 180: 389-391*.
67. Gren, M., Wong, M., Atkins, D. (1999). Technical Review Number 3: Diagnosis of Attention Deficit/Hyperactivity Disorder. *AHCPR Publication 00-50*. Erişim adresi: www.ahrq.gov/clinic/epcsums/adhdsutr.htm Erişim tarihi:28.02.20007
68. Goldberg, S., Benoit, D., Blokland, K., Madigan, S. (2003). Atypical Maternal Behavior, Maternal Representations, and İnfant Disorganized Attachment, *Dev Psychopathol, Spring;15(2):239-57*.
69. Goldberg, S.(1991). Recent Developments in Attachment Theory and Research, *Can J Psychiatry, Aug;36(6):393-400*.
70. Goodfriend, M.S. (1993). Treatment of Attachment Disorder of İnfancy in a Neonatal, *İntensive Care Unit. Pediatrics, Jan;91(1):139-42*.
71. Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note, *Journal of Child Psychology and Psychiatry,38:581-586*.
72. Goodman, R. (2001). Psychometric Properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 40:1337-1345*.

73. Gren, J., Goldwyn, R. (2002). Annotation: Attachment Disorganisation and Psychopathology: New Findings in Attachment Research and Their Potential Implications for Developmental Psychopathology in Childhood, *J Child Psychol Psychiatry, Oct;43(7):835-46*.
74. Grussu, P., Quatraro, R. M., Nasta, M.T. (2005). Profile of Mood States and Parental Attitudes in Motherhood: Comparing Women with Planned and Unplanned Pregnancies, *Birth, 32(2): 107-114*.
75. Güleç, G., Aksaray, G. (2006). İntihar Girişiminde Bulunan Gençlerin Sosyodemografik-Sosyokültürel ve Aile Özelliklerinin Değerlendirilmesi, *Yeni Symposium, 44(3):141-150*.
76. Gültekin, G., Gülen, B. (2005). 9-14 Yaş Grubu Akut ve Kronik Hastalığı Olan Çocukların Denetim Odağı Düzeylerinin İncelenmesi, *Türk Pediatri Arşivi, 40(3): 211-220*.
77. Güzelbahçe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.guzelbahce-meb.gov.tr/> ,Erişim tarihi:9.11.2006.
78. Güvenir, T. (2006). Delikanlı, Ergenlik Dönemine Psikanalitik Yönelimli Bir Bakış, İlya İzmir Yayınevi Matbaası, İzmir, ss:99-134.
79. Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Şentürk, B., İncekaş, S. (2004). Güçler ve Güçlükler Anketi Ergen Formunun Türkçe Çevirisinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. 15. Ulusal Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kongresi, Poster Bildiri, İstanbul, Türkiye.
80. Haight, W.I., Kagle, J.D., Black, J.E. (2003). Understanding and Supporting Parent–Child Relationships During Foster Care Visits: Attachment Theory and Research, *Social Work, Apr;48(2):195-207*.

81. Haigler, V.F., Day, H.D., Marshall, D.D. (1995). Paternal Attachment and Gender Role Identity, *Sex Roles*, (33):203-221.
82. Hall, S.E., Geher, G. (2003). Behavioral and Personality Characteristics of Children with Reactive Attachment Disorder, *J Psychol, Mar*;137(2):145-62.
83. Harvey, M., Byrd, M.(2000). Relationships Between Adolescents' Attachment Styles and Family Functioning, *Adolescence, Summer*; 35(138):345-356.
84. Hart, G. (1980). Maternal Attitudes in Prepared and Unprepared Cesarean Deliveries, *JOGN Nurs., Jul-Aug*; 9(4):243-5.
85. Hazan, C., Shaver, P.(1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, *J Pers Soc Psychol, Mar*;52(3):511-24.
86. Holahan, C.J., Moos, R.H. (1986). Personality, Coping and Family Resources in Stress Resistance: A Longitudinal Analyses, *J Pers Soc Psychol*, 51:389-395.
87. Holmes, J. (1994). Attachment Theory: A Biological Basis for Psychotherapy?, *Br J Psychiatry, Jan*;164(1):129-30.
88. Ho, M.J. (2004). Adolescent Attachment to Parents: Predicting Later Adolescent Rejection Sensitivity. Erişim adresi. www.people.virginia.edu/~psykliff/pubs/presentations/sra%202004/Ho.pp , Erişim tarihi:06.011.2006.
89. Hortacsu, N., Cesur, S., Oral, A. (1993). Relationships Between Depression and Attachment Styles in Parent- and Institution-Reared Turkish Children, *J Genet Psychol, Sep*;154(3):329-37.
90. Horwitz, A.V., Widom, C.S., Mclaughlin, J., White, H.R. (2001). The Impact of Childhood Abuse and Neglect on Adult Mental Health: A Prospective Study, *Journal of Health and Social Behavior, Jun*;42(2):184-201.

91. Huang, C.C. (2005). Pregnancy Intention from Men's Perspectives: Does Child Support Enforcement Matter?, *Perspectives on Sexual and Reproductive Health, September;37(3); 33-45.*
92. Isabella, R.A., Belsky, J. (1985). Marital Change During the Transition to Parenthood and Security of Infant-Parent Attachment, *J Fam Issues, Dec;6(4):505-22.*
93. Isabella, R.A. (1993). Origins of Attachment: Maternal Interactive Behavior Across the First Year, *Child Dev., Apr;64(2):605-21.*
94. Institute for Attachment & Child Development Erişim Adresi: <http://www.instituteforattachment.org/> , Erişim Tarihi: 10.11.2006
95. İkizoğlu, M.(1983).Demokratik ve Otoriter Anne-Baba Tutumlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Ankara.
96. İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi. İstatistiki Veriler, Erişim adresi: <http://izmir.meb.gov.tr/> , Erişim tarihi:9.11.2006.
97. Jacobsen, T., Hofmann, V. (1997). Children's Attachment Representations:Longitudinal Relations to School Behaviour and Academic Competency in Middle Childhood and Adolescence. *Developmental Psychology, 33, 703-710.*
98. Johnson, D.R., Amazola T.O., Booth, A. (1992). Stability and Developmental Change in Marital Quality: A Three Wave Panel Analysis, *Journal of Marriage and the Family, 54(3): 582-594.*
99. Joseph, B. (1992). Psychic Change: Some Perspectives, *Int J Psychoanal, Summer;73 (2):237-43.*
100. Juni, S., Grimm, D.W. (1994). Sex Roles as Factors in Defense Mechanisms and Object Relations, *J Genet Psychol, Mar;155(1):99-106.*

101. Kahn, J., Coyne, J.C., Margolin, G.(1985). Depression and Marital Disagreement: The Social Construction of Despair, *Journal of Personal and Social Relationships*, 2(1):447-461.
102. Karavuş, M., Hayran, O., Çalı, Ş., Dalkılıç, A. (1993). Lise Öğrencilerinde Stres Düzeyinin Sigara İçme Durumu ile Karşılaştırılması, III.Halk Sağlığı Günleri, Kayseri, s:117-123.
103. Karşiyaka İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.karşiyaka-meb.gov.tr/>, Erişim tarihi:9.11.2006.
104. Kenny, E.M., Gallagher, L.A. (2002). Instrumental and Social/Relational Correlates of Perceived Maternal and Paternal Attachment in Adolescence, *Journal of Adolescence*, 25: 203–219.
105. Kerns, K.A., Stevens A.C. (1996). Parent-Child Attachment in Late Adolescence: Links to Social Relations and Personality, *Journal of Youth and Adolescence*, 25(3): 323-342.
106. Keskin, S. (2005). Çocuğun Akademik Yeteneğinin Anne Davranışına Etkisi, *İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 68(2): 46-49.
107. Kılıç, B.G., Şener, Ş. (2005). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuklarda Karşıt Olma-Karşı Gelme Bozukluğu/Davranış Bozukluğu Eş Hastalanımında Aile İşlevleri ve Psikososyal Değişkenlerin Karşılaştırılması, *Türk Psikiyatri Dergisi* 16(1):21-28.
108. Kim, Y.H. (2003). Correlation of Mental Health Problems with Psychological Constructs in Adolescence: Final Results from a 2-Year Study, *International Journal of Nursing Studies*, February; 40(2):115-124 .

109. Kirkpatrick, L.A., Davis, K.E. (1994). Attachment Style, Gender, and Relationship Stability: A Longitudinal Analysis, *J Pers Soc Psychol, Mar;66(3):502-12.*
110. Kobak, R.R., Sceery, A. (1988). Attachment in Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation, and Representations of Self and Others, *Child Development, Feb;59(1):135-46.*
111. Kok-Mun, N., Smith, S.D. (2006).The Relationships Between Attachment Theory and Intergenerational Family Systems Theory, *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families, October;14(4): 430-440.*
112. Konak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: <http://www.konak-meb.gov.tr/> ,Erişim tarihi:9.11.2006.
113. Kranenburg-Bakermans, M., Van Ijzendoorn, M.H., Kroonenberg, P.M. (2004). Differences in Attachment Security Between African-American and White Children: Ethnicity or Socio-Economic Status?, *Infant Behavior and Development , October; 27(3): 417-433.*
114. Kupermine, G., Allen, J. (1996). Autonomy, Relatedness, and Male Adolescent Delinquency, *Journal of Adolescent Research, 11(2): 397-421.*
115. Küçük, Ş. (1987). The Validity of the Turkish form of Pari Subscales, Boğaziçi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
116. Kültür Çengel, Ş.E., Ünal, M.F., Özusta, Ş. (2006).Alkol Bağımlılığı Olan Babaların Çocuklarında Psikopatoloji, *Türk Psikiyatri Dergisi, 17(1):3-11.*
117. Kvernmo, S., Hayerdahl, S. (1998). Influence of Ethnic Factors on Behaviour Problems in İndegenous Sami and Majority Adolescents, *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 37: 743-751.*

118. Landis, P.H., Stone, C.L. (1952). The Relationship of Parental Authority Patterns of Teenage Adjustments, Bull. No 538 Dupman, Wash, State Collage of Washington. p:155-162.
119. Lapsey, D., Varshney, N., Aalsma, M. (2000). Pathological Attachment and Attachment Style in Late adolescence, *Journal of Adolescence*, 23(2): 137-155.
120. Lieberman, M., Doyle, A., Markeiwicz, D. (1999). Developmental Patterns in Security of Attachment to Mothers and Fathers in Late Childhood and Early Adolescence: Associations with Peer Relations, *Child Development*, Jan-Feb;70(1):202-13.
121. Linet, K.M., Dalsdaard, S., Obel, C., et all. (2003). Maternal Lifestyle Factors in Pregnancy Risk of Attention Deficit Hyperactivity Disorder and Associated Behaviors: Review of the Current Evidence, *Am J Psychiatry*, 160 :1028-1040.
122. Lyons-Ruth, K, Connell, D.B., Grunebaum, H.U.(1990).Infants at Social Risk: Maternal Depression and Family Support Services as Mediators of Infant Development and Security of Attachment, *Child Development*, 61(1): 85–98.
123. Lowinger, S., Dimitrovsky, L., Strauss, H., Mogilner, C. (1995). Maternal Social and Physical Contact: Links to Early Infant Attachment Behaviors, *J Genet Psychol*, Dec;156(4):461-76.
124. Lundy, B.L. (2002). Paternal Socio-Psychological Factors and Infant Attachment: The Mediating Role of Synchrony in Father–Infant Interactions, *Infant Behavior & Development*, 25: 221–236.
125. Macey, T.J.,Harmon, R.J. (1987).The Impact of Premature Birth on the Development of the Infant in the Family, *J Consul. Clin. Psychol*, 55:846-852.

126. Matsuoka¹, N., Uji, M., Hiramural, H.Z., Chen, Z., Shikai, N., Kishida, Y., Kitamura, T. (2006). Adolescents' Attachment Style and Early Experiences: A Gender Difference, *Arch Womens Ment Health*, **9(1): 23–29**.
127. Meeus, W., Oosterwege, A., Vollebergh, W. (2002). Parental and Peer Attachment and Identity Development in Adolescence, *Journal of Adolescence*, **25(1): 93–106**.
128. Mennen, F.E., O'keefe, M. (2005). Informed Decisions in Child Welfare: The Use of Attachment Theory, *Children and Youth Services Review*, **27(6):577-593**.
129. Mikulincer, M., Horesh, Netta., Eilati, I., Kotler, M. (1999). The Association Between Adult Attachment Style and Mental Health in Extreme Life-Endangering Conditions, *Personality and Individual Differences*, **November; 27(5): 831-842**.
130. Mikulincer, M., Nachshon, O. (1991). Attachment Styles and Patterns of Self-Disclosure, *J. Pers. Soc. Psychol*, **(61):321–331**.
131. Milberger, S., Biederman, J., Faraone, S.V. et al. (1997). Pregnancy, Delivery and Infancy Complications and Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Issues of Geneenvironment Interaction, *Biol Psychiatry*, **41:65–75**.
132. Mukaddes, N.M., Kaynak, F.N., Kinali, G., Beşikci, H., Issever, H. (2004). Psychoeducational Treatment of Children with Autism and Reactive Attachment Disorder, *Autism*, **Mar;8(1):101-9**.
133. Muris, P., Maas, A. (2004). Strengths and Difficulties as Correlates of Attachment Style in Institutionalized and Non-Institutionalized Children with Below-Average Intellectual abilities, *Child Psychiatry and Human Development*, **Summer; 34(4): 317-28**

134. Narlıdere İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi Web Sitesi, İstatistiksel Veriler, Erişim adresi: www.narlıdere-meb.gov.tr/, Erişim tarihi:9.11.2006.
135. Nugent, J.K. (1991).Cultural and Psychological Influences on the Father's Role in Infant Development, *Journal of Marriage and Family, May; 53(2):475-485.*
136. Oyserman, D., Bybee, D., Mowbray, C., Hart-Johnson, T. (2005). When Mothers Have Serious Mental Health Problems: Parenting as a Proximal Mediator. *J Adolesc. Aug;28(4):443-63.*
137. Öner, Ö., Öncü, B., Sağduyu, G., ve Ark. (2002). Dikkatsizlik Yakınmasıyla Başvuran Ergenlerin Aldıkları Tanılar, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi, 9(3):167-171.*
138. Özmen, S.K. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2):27-39.*
139. Özmutaf, N.M. (2004). Biyoistatistiğe Giriş, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, s:130-131.
140. Öztürk, İ. (1990). Anne-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerini Bağımsızlık Duyguları Anlama Yakınlık ve Başatlık, Kendini Suçlama Ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi, H.Ü.S.B.E. Y.Lisans tezi, Ankara.
141. Pehlivan Türk, B. (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma, *Türk Psikiyatri Dergisi, 15(1):56-63.*
142. Perry, S.E. (1994). Maternal-Fetal Attachment, *Res Nurs Health, Aug;17(4):315-6.*

143. Peterson, P.L., Hawkins, J. D., Abbott, R.D., Catalano, R.F. (1994). Disentangling the Effects of Parental Drinking, Family Management, and Parental Alcohol Norms on Current Drinking by Black and White Adolescents, *Journal of Research on Adolescence*, 4(2):203-227.
144. Priel, B., Mitrany, D., Shahar, G. (1998). Closeness, Support and Reciprocity: a Study of Attachment Styles in Adolescence, *Personality and Individual Differences*, 25(6):1183-1197.
145. Roberson, K.C. (2006). Attachment and Caregiving Behavioral Systems in Inter-Country Adoptions: A Literature Review, *Children and Youth Services Review* 28 (7): 727-740.
146. Sagi, A., Koren-Karie, N., Gini, M., Ziv, Y., Joels, T. (2002). Shedding Further Light on the Effects of Various Types and Quality of Early Child Care on Infant-Mother Attachment Relationship: The Haifa Study of Early Child Care, *Child Dev*, Jul-Aug;73(4):1166-86.
147. Sagi-Schwartz, A., Koren-Karie, N., Joels, T. (2003). Failed Mourning in the Adult Attachment Interview: The Case of Holocaust Child Survivors, *Attach Hum Dev*, Dec;5(4):398-408.
148. Satake, H., Yamashita, H., Yoshida, K. (2004). The Family Psychosocial Characteristics of Children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder with or without Oppositional or Conduct Problems in Japan, *Child Psychiatry Hum Dev*, 34(3): 219-235.
149. Schaffer, E.S., Bell, R. (1958). Development of a Parental Attitude Research Instrument (Par), *Child Development*, 29(3): 339-361.

150. Schmidt, S., Nachtigal, C., Wuethrich-Martone, O., Etall. (2002). Attachment and Coping with Chronic Disease, *Journal of Psychosomatic Research*, 53 :63–773.
151. Scott Brown, L., Wright, J. (2003). The Relationship Between Attachment Strategies and Psychopathology in Adolescence, *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 76(2): 351–367.
152. Seiffge-Krenke, I. (1993). Introduction to Special Issue on ‘Stress and Coping in Adolescence’, *Journal of Adolescence*, 16(4):227-33.
153. Shah, N.R., Bracken, M.B. (2000). A Systematic Review and Meta-Analysis of Prospective Studies on the Association Between Maternal Cigarette Smoking and Preterm Delivery, *Am J Obstet Gynecol*, 182:465-472.
154. Siddiqui, A., Hagglof, B. (2000). Does Maternal Prenatal Attachment Predict Postnatal Mother–Infant Interaction?, *Early Human Development*, 59: 13–25.
155. Sillars, A.L, Pike, G.R., Jones, T.S., Murphy, M.A. (1984). Communication and Understanding in Marriage. *Human Communication Research*, March; 10(3): 317-350.
156. Smyke, A.T., Dumitrescu, A., Zeanah, C.H. (2002). Attachment Disturbances in Young Children : The Continuum of Caretaking Casualty, *J Am Acad Child Adolescent Psychiatry*, Aug;41(8):983-9.
157. Soysal, Ş., Ergenekon, E., Aksoy, E. (1999). Yenidoğan Döneminde Hastanede Uzun Süreli Tedavi Görmenin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkileri: Bir Olgu Sunumu, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2(4):266-270.
158. Soysal, Ş., Öktem, F., Ergenekon, E., Erdoğan, E. (2000). Doğum Türü Değişkeninin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(2):75-85.

159. Sumer, H.C., Knight, P.A. (2001). How Do People with Different Attachment Styles Balance Work and Family?. A Personality Perspective on Work–Family, *Journal of Applied Psychology*, *86(4)*: 653-663.
160. Sümer, N., Güngör, D. (1999). Bağlanma Stillerinin Türk Örneklemleri Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürler Arası Bir Karşılaştırma, *Türk Psikoloji Dergisi*, *14(43)*, 71-106.
161. Shapiro, D.L., Levendosky, A.A.(1999). Adolescent Survivors of Childhood Sexual Abuse: The Mediating Role of Attachment Style and Coping in Psychological and Interpersonal Functioning, *Child Abuse Negl*, *Nov;23(11)*:1175-91.
162. Thompson, C. (2002). The Disposables: Our Treatment of Violent Adolescents, *Am J Psychoanal*, *Sep;62(3)*:273-84.
163. Thompson, D., Ciechanowski, P.S. (2003). Attaching a New Understanding to the Patient-Physician Relationship in Family Practice, *J Am Board Fam Pract*, *May-Jun;16(3)*:219-26.
164. Timko, C., Kaplowitz, M.S., Moos, R.H. (2000). Children's Health and Child–Parent Relationships as Predictors of Problem-Drinking Mothers' and Fathers' Long-Term Adaptation, *Journal of Substance Abuse*, *11(1)*:103-121.
165. Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji, *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi Mart*; *19(1)*:24-39.
166. Travis, L.A., Bliwise, N.G, Binder, J.I., Horne-Moyer, H.I. (2001). Changes in Clients' Attachment Styles Over the Course of Time-Limited Dynamic Psychotherapy, *Psychotherapy*, *38 (2)*:149–159.

167. Troy, N.W. (1995). The Time of First Holding of the Infant and Maternal Self-Esteem Related to Feelings of Maternal Attachment, *Women Health*, 22(3):59-72.
168. Tyrrell, C., Dozier, M. (1999). Foster Parents; Understanding of Children's Problematic Attachment Strategies: The Need for Therapeutic Responsiveness, *Adoption Quarterly* 2 (4): 49-64.
169. Tutarel-Kıslak, Ş., Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi, *Aile ve Toplum Dergisi, Nisan-Haziran*; 5(2): 25-32.
170. Tyler, C.M. (2004). Role of Maternal Social Support and Church Attendance in Moderating the Relationship Between Maternal Depression and African American Preschoolers' Behavior, Erişim adresi. <https://drum.umd.edu/dspace/bitstream/1903/2317/1/umi-umd-2057.pdf>, Erişim tarihi:16.11.2006.
171. Van Den Boom, D.C. (1994). The Influence of Temperament and Mothering on Attachment and Exploration: An Experimental Manipulation of Sensitive Responsiveness Among Lower-Class Mothers with Irritable Infants, *Child Dev.*, Oct;65(5):1457-77.
172. Yavaş, İ. (1995). Davranım Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerde Dikkat Eksiliği Hiperaktivite Bozukluğu, Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları Birlikteliği, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanlık Tezi, GATA Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı, Ankara, s:150-173.
173. Yavuzer, H.(1997). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitapevi, 14. Basım, İstanbul,s:53-55.
174. Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma, *Aile ve Toplum Dergisi, Eylül-Aralık*; 3(1):1-14.

175. Yörükoğlu, A. (1996). Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yayınları, İstanbul, s:43-45
176. Wade, T.J., Cairney, J., Pevalin, J.D. (2002). Emergence of Gender Differences in Depression During Adolescence: National Panel Results from Three Countries, *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, **41(2): 190-198**.
177. Walsh, A. (1995). Parental Attachment, Drug Use, and Facultative Sexual Strategies, *Soc Biol.,Spring-Summer;42(1-2):95-107*.
178. Warren, S.L., Huston, L., Egeland, B., Sroufe, L.A. (1997). Child and Adolescent Anxiety Disorders and Early Attachment, *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, **36(5):637-644**.
179. Waters, E., Hamilton, C.E., Weinfield, N.S. (2000). The Stability of Attachment Security from Infancy to Adolescence and Early Adulthood: General Introduction, *Child Dev., May-Jun;71(3):678-83*.
180. Wolchik, S.A., Wilcox, K.L., Tein, J.Y., Sandler, I.N. (2000). Maternal Acceptance and Consistency of Discipline as Buffers of Divorce Stressors on Children's Psychological Adjustment Problems, *Journal of Abnormal Child Psychology*, **Feb; 28(1): 87-103**.
181. Zeanah, C.H., Boris, N.W., Larrieu, J.A. (1997). Infant Development and Developmental Risk: A Review of the Past 10 Years, *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, **Feb;36(2):165-78**.
182. Zeanah, C.H., Keyes, A., Settles, L. (2003). Attachment Relationship Experiences and Childhood Psychopathology, *Ann N Y Acad Sci, December; (1008):22-30*.
183. Zvolensky, M.J., Kotov, R., Bonn-Miller, M.O., Schmidt, N.B., Antipova, A.V. (2006). Anxiety sensitivity as a moderator of association between smoking

status and panic-related processes in a representative sample of adults, *J Psychiatr Res.*, Nov 10.

EKLER

AYDINLATILMIŞ (BİLGİLENDİRİLMİŞ) ONAM FORMU

Çalışmanın Adı: Ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Çocuklar, bebeklik döneminde anneleri ya da kendilerine bakan kişi ile aralarında bir sevgi bağı geliştirirler. Bu normal gelişim içerisinde gelişen ve çocuğun gelişimi açısından son derece gerekli sağlıklı bir bağlanmadır. Bağlanma, çocuk ve bakım veren kişi arasında gelişen; ilişki kurma, çocuğun bakım veren kişiyi arama ve yakınlık arayışı davranışları ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, dayanıklı ve devamlılığı olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında çocuğun annesinden veya kendisine bakan kişiden ayrılmaya karşı tepki vermesi ya da ayrılık kaygısı yaşaması normal bir gelişimsel durumdur. Çocuk bu bağlanma sayesinde çevresi ile bir güven ya da güvensizlik ilişkisi kurar. Çocuğun annesi veya kendisine bakan kişi ile güvenli bir bağlanma ilişkisi kurması sonucunda bu ayrılık kaygısı yavaş yavaş azalır ve çocuk bağımsız olmayı öğrenir. Ancak bu bağlanma ilişkisinin güvenli bir şekilde gelişmemesi durumunda çocuğun duyduğu ayrılık kaygısı zamanla azalmak yerine kalıcı hale gelebilir ve çocuğun ruhsal durumu bundan etkilenebilir. Bu bağlamda araştırmada ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmada yer almanız nedeniyle size hiçbir ödeme yapılmayacaktır; ayrıca, bu araştırma kapsamındaki bütün testler için sizden veya bağlı bulunduğunuz sosyal güvenlik kuruluşundan hiçbir ücret istenmeyecektir. Bu araştırmaya katılmak size ek bir yükümlülük ya da her hangi bir zarar getirmeyecektir.

Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz; bu durum herhangi bir cezaya ya da hiçbir Şekilde sizin zararınıza yol ağmayacaktır. Araştırmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır; çalışmadan çekilmeniz ya da araştırıcı tarafından çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili veriler gerekirse bilimsel amaçla kullanılabilir.

Size ait tüm bilgileriniz gizli tutulacaktır ve araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir, ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde bilgilerinize ulaşabilir. Siz de istediğinizde kendinize ait bilgilere ulaşabilirsiniz (gerekli görülürse gönüllüye, kendine ait bilgilere ancak verilerin analizinden sonra ulaşabileceği bildirilmelidir).

(Katılımcının Beyanı)

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve szli olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve szli olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait tıbbi bilgilerin gözden geçirilmesi, aktarılması ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın gönüllü olarak kabul ediyorum.

Velayet veya vesayet altında bulunanlar için veli veya vasinin,

Adı-Soyadı:

Tarih ve İmza:

Açıklamaları yapan araştırmacının,

Adı-Soyadı:

Görevi:

Adresi:

Tel.-Faks:

Tarih ve İmza:

Sevgili Ergen

Bu çalışma, “11-15 yaş grubundakilerin (ergenlerin) bağlanma stilleri, ruhsal durumları ve ebeveyn (anne-baba) tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla düzenlenmiştir.

Uygulanan anket 2 bölümden oluşmaktadır

1) Sizin yanıtlayacağınız,

- Kişisel soruların yer aldığı **Sosyodemografik Veri Formu,**
- **Güçler ve Güçlükler Anketi ve**
- **İlişki Ölçekleri Anketi** yer almaktadır.

2)Ebeveynin yanıtlayacağı;

- Kişisel soruların yer aldığı **Ebeveyn Sosyodemografik Veri Formu,**
- **Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği**

Size ait olan bölümdeki maddeleri dikkatle okuyarak, elinizden geldiğince samimiyetle, sizin için uygun olan seçeneklerden yalnızca birisini (x) şeklinde işaretleyiniz. Lütfen her soruyu yanıtlayınız. Veriler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak, hiçbir kurum ya da kişiye açık tutulmayacaktır. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederiz.

EK I

SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

ERGEN FORMU

1. Yaşınız.....

2. Cinsiyetiniz

a) Kız

b) Erkek

3. Annenizle ilgili uygun ifadeleri işaretleyiniz

A- a) Annem sağ yaşıyor b) Annem öldü

B- a) Annem öz b) Annem üvey

4. Babanızla ilgili uygun ifadeleri işaretleyiniz

A- a) Babam sağ yaşıyor b) Babam öldü

B- a) Babam öz b) Babam üvey

3. Ailenizin ekonomik düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?

a) Gelir giderden az b) Gelir gidere denk c) Gelir giderden fazla

4. Evinizde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?.....

5. Ailede kaçınıcı çocuksunuz?.....

6. Kaç kardeşsiniz (siz dahil) ?

a) Bir b) İki tane c) Üç veya dört tane d) Beş ve üzeri

7. Halen okumakta olduğunuz sınıfınız:

a) 4. sınıf b) 5. sınıf c) 6. sınıf d) 7. sınıf e) 8. sınıf

8. Okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

a) Başarısız b) Orta düzeyde başarılı c) Başarılı d) Çok başarılı

9. Yaşantınızda sorunlarla karşılaştığınızda kimden yardım alışınız?

- a)Psikiyatristten b)Arkadařlarımđan c)Okul rehberlik biriminden
d)Psikologđan e) Ailemđen

10.Hiç psikolog ya da psikiyatristten yardım aldınız mı?

- a)Evet b)Hayır

Yanıtınız evet ise nasıl bir yardım aldınız?

- a)Görüşme yaptım b)İlaç tedavisi aldım
c)Hastanede yattım d)Terapi gördüm e)Diğer.....

EBEVEYN FORMU-ANNE FORMU

1. Yaşınız:.....
2. Eğitim düzeyinizi işaretleyiniz:
a) Okur-yazar değil b) Okur-yazar c)İlköğretim d)Lise e)Üniversite
3. Herhangi bir yerde çalışıyor musunuz? a) Evet b)Hayır
Cevabınız evet ise mesleğiniz.....
4. İlaç kullanmanızı gerektirecek herhangi bir fiziksel sorunuz var mı?
a) Evet b)Hayır
Evet ise nedir?.....
5. İlaç kullanmanızı gerektirecek herhangi bir ruhsal sorunuz var mı?
a) Evet b)Hayır
Evet ise nedir?.....
6. Kaç yıllık evlisiniz?.....
7. Eşinizin yaşı?.....
8. Eşinizin eğitim düzeyini nedir?
a)Okur-yazar değil b)Okur-yazar c)İlköğretim e)Lise f)Üniversite
9. Eşinizin mesleği nedir?
a)İşçi b)Memur c)Emekli d)Serbest meslek
10. Kaç çocuğunuz var?.....
11. Halen eşinizle birlikte mi yaşıyorsunuz?
a)Evet b)Hayır
12. Ne kadar sıklıkla öfke yaşarsınız?
a)Hiç b)Nadiren c)Aralıklı d)Sıklıkla e)Oldukça sık
13. Alkol alıyor musunuz?
a) Evet nadiren b)Evet ara sıra c) Evet sıklıkla d) Hayır almıyorum
14. Sigara kullanıyor musunuz?
a)Evet nadiren b)Evet ara sıra c)Evet sıklıkla d)Hayır kullanmıyorum

15. Gebelik öykünüzü değerlendirir misiniz?
- a) İlk gebelik
 - b)Öncesinde 1 küretaj ya da ölü doğum
 - c)Öncesinde 1' den fazla küretaj ya da ölü doğum
 - d)Öncesinde 1 ya da daha fazla sağlıklı gebelik
16. Gebeliğiniz planlı bir gebelik miydi?
- a)Evet b)Hayır
17. Çocuğunuzun doğum zamanını değerlendirir misiniz?
- a)Erken doğum-prematüre
 - b)Zamanında doğum-matüre
 - c)Gecikmiş doğum-postmatüre
18. Doğum sırasındaki yaşınız?.....
19. Çocuğunuzun doğum şekli nedir?
- a)Sezeryan b)Normal doğum
20. Çocuğunuzu ilk ne zaman kucağınıza aldınız?
- a)Doğumdan sonra ilk yarım saat içinde
 - b)Doğumdan sonra 1 saat içinde
 - c)Doğumdan 2 saat sonra
 - d)Diğer.....
21. Gebelik süresince hiç sağlık sorunu yaşadınız mı?
- a)Evet b)Hayır
- Cevabınız evet ise nedir?.....

EK II İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ (ADOLESCENT RELATIONSHIP SCALES QUESTIONNAIRE)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk ve benzerleridir.

Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Beni hiç Beni kısmen Tamamıyla
tanımlamıyorum tanımlıyor beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım	1	2	3	4	5	6	7
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum	1	2	3	4	5	6	7
7. Yalnız kalmaktan korkarım	1	2	3	4	5	6	7
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim	1	2	3	4	5	6	7
9. Başkalarına tam anlamıyla güvenmekte zorlanırım	1	2	3	4	5	6	7
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır	1	2	3	4	5	6	7
11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli	1	2	3	4	5	6	7
13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim	1	2	3	4	5	6	7
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder	1	2	3	4	5	6	7
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim	1	2	3	4	5	6	7
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım	1	2	3	4	5	6	7

EK III

GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER ANKETİ (SDQ-Tur)

Her cümle için, Doğru Değil, Kısmen Doğru, Tamamen Doğru kutularından birini işaretleyiniz. Kesinlikle emin olamasanız ya da size anlamsız görünse de elinizden geldiğince tüm cümleleri yanıtlamanız bize yardımcı olacaktır. Lütfen yanıtlarınızı son 6 ay içindeki durumunuzu göz önüne alarak veriniz.

Adınız:

Kız / Erkek

Doğum Tarihi:

	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
İnsanlara karşı iyi davranmaya çalışırım. Onların duygularını önemserim	☐	☐	☐
Uzun süre kıpırdamadan oturamam, huzursuz olurum	☐	☐	☐
Çok fazla baş ağrım, karın ağrım ya da bulantım olur	☐	☐	☐
Genellikle başkalarıyla (Örn. Yiyecek, oyun, kalem v.s.) paylaşıyorum	☐	☐	☐
Çok öfkelenirim ve sıkça kontrolümü kaybederim	☐	☐	☐
Genellikle kendi başıyım. Genelde yalnız oynarım ya da başkalarıyla birlikte olmaktan kaçınırım	☐	☐	☐
Genellikle bana söyleneni yaparım	☐	☐	☐
Çok endişelenirim	☐	☐	☐
Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş ya da kendini kötü hissediyor ise ona yardım ederim	☐	☐	☐
Sürekli, ellerim ve ayaklarım kıpır kıpırdır, ya da oturduğum yerde kıpırdanıp dururum	☐	☐	☐
En az bir yakın arkadaşım var	☐	☐	☐
Çok kavgaya ederim. Diğer insanlara istediğimi yaptırabilirim	☐	☐	☐
Sıkça mutsuz, kederli yada ağlamaklıyım	☐	☐	☐
Yaşıtlarım genelde beni sever	☐	☐	☐
Dikkatim kolayca dağılır, yoğunlaşmakta güçlük çekerim	☐	☐	☐
Yeni ortamlarda gerginim. Kendime güvenimi kolayca kaybederim	☐	☐	☐
Kendimden küçüklere iyi davranırım	☐	☐	☐
Sıkça hile yapmak ya da yalan söylemekle suçlanırım	☐	☐	☐
Diğer çocuklar ya da gençler bana takarlar ya da benimle alay ederler	☐	☐	☐
Sıkça başkalarına (anne baba, öğretmen, çocuklar) yardım etmeye istekli olurum	☐	☐	☐
Bir şeyi yapmadan önce düşünürüm	☐	☐	☐
Ev, okul ya da başka bir yerden benim olmayan şeyleri alırım	☐	☐	☐
Erişkinlerle yaşıtlarımdan daha iyi geçinirim	☐	☐	☐
Pek çok korkum var. Kolayca ürkerim	☐	☐	☐
Yaptığım işleri bitiririm. Dikkatim iyidir	☐	☐	☐

Tarih:

Yardımlarınız için teşekkür ederiz

© Robert Goodman, 2002

EK IV. AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ

Aşağıda verilen ifadeleri okuyup, şu şekilde değerlendiriniz:

4	3	2	1
Çok Uygun Buluyorum	Oldukça Uygun Buluyorum	Biraz Uygun Buluyorum	Hiç Uygun Bulmuyorum

Görüşünüzü bu sayılardan birini daire içine alarak bildiriniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece kendi görüşünüzü işaretlemeniz gerekiyor.

Araştırma için, bütün sorunların cevaplandırılması çok önemli bir noktadır. Onun için, bazı ifadeler birbirine benzer dahi olsa, gene de cevaplandırmanızı rica ederiz.

	4	3	2	1
1. Çocuk, yorucu veya zor işlerden korunmalıdır.				
2. Anne ve babalar çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.				
3. Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.				
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.				
5. Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse, o kadar iyi terbiye edilebilir.				
6. Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.				
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken çok şey vardır. Zamanını boşa geçirmesi affedilemez.				
8. Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.				
9. Çocuk yetiştirmenin kötü tarafarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeterince özgür olmamasıdır.				
10. Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.				
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.				
12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir insan olacaktır.				
13. Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha iyi, daha ahenkli olur.				
14. Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir.				
15. Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine				

sadık kalmalarını öğretmelidirler				
16. Bütün genç anneler, bebek bakımında beceriksiz olduklarından korkarlar.				
17. Hangi anne olursa olsun eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa sonunda çocuklar sinirine dokunur.				
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.				
19. Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babalarının daha anlayışlı olmalarını isterlerdi.				
20. Bir çocuğa, ne olursa olsun, dövüşmekten açınması gerektiği öğretilmelidir.				
21. Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok normaldir				
22. Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorsa, bunu anne-babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.				
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar				
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.				
25. Küçük bir çocuk, cinsiyet konusundan sakınmalıdır.				
26. Bir annenin, çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çocuğu onun önemli parçasıdır.				
27. Uyanık bir anne-baba, çocuğun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.				
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.				
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verirlerse büsbütün şikayetçi olurlar				
30. Sıkı terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.				
31. Genç bir kadın, henüz geçen yapmak istediğini pek çok şey olduğu için, anne oluca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.				
32. Anneler, çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.				
33. Babalar, daha az bencil olsalar, kendilerine düşen görevi yaparlardı				
34. İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.				
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir				
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.				
37. Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir.				
38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.				
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde, döğüşmek yerine büyüklere başvurması öğretilmelidir.				

40. Anne-baba arasındaki bazı konular küçük bir tartışma ile çözümlenemez.				
41. Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de, kişinin kendini evinde tutuklamış gibi hissetmesidir.				
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.				
43. Oğlan ve kız çocukları soyunurken birbirini görmemelidir.				
44. Çocukların sorunlarına eğilirsenez sizi oyalamak için çeşitli masallar uydururlar.				
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşp beraber eğlenirlerse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha istekli olurlar.				
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar, onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.				
47. Bir çocuk eninde sonunda anne-babasından daha akıllı olmayacağını öğrenirler.				
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.				
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.				
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörüyü karşılanamaz..				
51. Anne-babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmeleri gerektiğini öğretmelidirler				
52. Akıllı bir kadın, yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.				
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması gerekir.				
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.				
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusu verir.				
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.				
57. Anne-babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecekleri bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.				
58. Çocuklar, aslında, sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.				
59. Çocuklarının arkadaşlıkları ve sosyal hayatlarıyla yakından ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.				
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.				

**EK V. İZMİR İLİ MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE BAĞLI
İLÇELERİN OKULLARI VE ÖĞRENCİ DAĞILIMI**

2004-2005 Öğretim Yılı İl Genel Şube ve Öğrenci Sayılarının Dağılımı

(96)

	OKUL SAYISI	YERLEŞİM YERİ			ÖĞRETİM ŞEKLİ			ÖĞRENCİ SAYISI
		ŞEHİR	BELDE	KÖY	NOR MAL	İKİLİ	TAŞIMALI	
Okul Öncesi Toplam	681	564	70	47	399	282	0	19495
İlköğretim Toplam	1248	515	102	631	653	322	273	457404
Aktif İ.Ö.O.	975	514	94	367	653	322	0	457404
Taşımali İ.Ö.O.	273	1	8	264	0	0	273	0

İzmir Metropolindeki İlçelerin İlköğretim Okullarında Eğitim Gören Öğrencilerin Dağılımı (96)

İLÇE ADI	Okul öncesi		İlköğretim okulu	
	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Okul sayısı	Öğrenci sayısı
Balçova	9	404	8	6477
Bornova	87	3186	79	57486
Buca	52	1825	50	49270
Çiğli	28	742	26	16278
Gaziemir	20	793	17	13619
Güzelbahçe	8	224	9	3366
Karşıyaka	76	2858	69	57429
Konak	141	4325	128	110757
Narlıdere	10	284	10	5404
Metr.İlçe Topl.	431	14641	396	320086

İzmir Metropolinin Dışındaki İlçelerin İlköğretim Okullarında Eğitim

Gören Öğrencilerin Dağılımı (96)

İLÇE ADI	Okul öncesi		İlköğretim okulu	
	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Okul sayısı	Öğrenci sayısı
Aliağa	16	431	35	8412
Bayındır	10	151	53	5082
Bergama	22	429	134	12655
Beydağ	1	37	28	1549
Çeşme	8	136	13	3223
Dikli	7	136	30	3108
Foça	11	196	12	2285
Karaburun	2	35	16	734
Kemalpaşa	17	328	46	10871
Kınık	11	96	38	3699
Kiraz	5	96	71	5650
Menderes	19	324	37	7922
Menemen	25	546	54	19563
Ödemiş	30	727	93	14609
Seferihisar	12	193	19	3497
Selçuk	6	162	14	4417
Tire	19	320	75	8915
Torbali	18	374	53	16014
Urla	11	137	31	5113
Metropol dışı	250	4854	852	137318

İzmir Metropolinde Yer Alan İlçelerin İlköğretim Okullarının

4.,5.,6.,7.,8. Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı (96)

İLÇE ADI	4.SINIF		5.SINIF		6.SINIF		7.SINIF		8.SINIF		toplam	ağırlık
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K		
Balçova	379	359	420	400	453	414	452	419	439	386	3707	0.018
Bornova	3523	3411	3915	3547	3754	3464	4055	3580	3755	3339	36343	0.18
Buca	3075	2832	3303	3070	3201	2984	3110	2992	3192	2982	30741	0.15
Çiğli	1027	962	1034	1018	1159	1037	1066	988	1031	979	10301	0.05
Gaziemir	882	776	898	809	874	816	922	831	919	849	8576	0.04
Güzelbahçe	186	209	245	217	226	211	233	199	230	221	2394	0.011
Karşıyaka	3644	3422	3787	3566	3951	3435	3656	3553	3677	3495	36186	0.18
Konak	6960	6706	7305	6743	6952	6078	7628	7167	7020	6254	68813	0.34
Narlıdere	350	327	353	343	318	317	342	354	319	307	3330	0.016
Metropol Topl.	20026	19004	21260	19713	20888	18756	21464	20083	20582	18812	200588	

İzmir Metropolinin Dışındaki İlçelerin İlköğretim Okullarının

4.,5.,6.,7.,8. Sınıflarında Okuyan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı (96)

İLÇE ADI	4.SINIF		5.SINIF		6.SINIF		7.SINIF		8.SINIF	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
Aliağa	542	499	589	479	570	517	536	507	590	549
Bayındır	328	309	360	312	310	286	351	259	321	258
Bergama	835	694	807	810	817	774	855	804	844	733
Beydağ	97	84	107	102	107	88	94	79	97	103
Çeşme	212	190	212	203	223	206	191	177	192	162
Dikli	200	187	238	202	198	182	174	172	197	175
Foça	143	138	136	136	149	129	146	140	135	115
Karaburun	62	39	51	41	49	47	48	37	40	38
Kemalpaşa	692	613	753	627	705	642	673	644	660	610
Kınık	265	236	235	212	257	208	213	202	208	242
Kiraz	354	309	374	355	418	338	328	311	446	285
Menderes	512	438	529	485	497	527	504	407	505	453
Menemen	1261	1226	1367	1223	1226	1145	1292	1081	1365	1045
Ödemiş	955	823	954	919	920	893	951	848	931	882
Seferihisar	254	186	261	186	250	204	235	211	263	200
Selçuk	282	256	300	255	269	260	294	272	293	241
Tire	554	561	538	502	585	559	607	553	597	553
Torbali	1050	900	1088	1015	1070	923	955	859	935	871
Urla	337	300	327	283	346	328	321	305	350	309
Metropol dışı	8935	7988	9226	8360	9002	8256	8768	7868	8969	7824
İl toplam	28961	26962	30486	28073	30466	28339	29350	26680	29857	26580

**İZMİR METROPOLİNDE YER ALAN İLÇELERE GÖRE OKULLAR
VE TOPLAM ÖĞRENCİ SAYILARI**

Balçova İlçesi Okullar Ve Toplam Öğrenci Sayısı (15)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Asil Nadir İÖÖ	İkili	10	543
2	Başöğretmen İÖÖ	Normal	22	408
3	Yusuf Uz İÖÖ	İkili	20	1126
4	Ertuğrulgazi İÖÖ	İkili	33	1194
5	Orhangazi İÖÖ	İkili	27	1498
6	Vali Kutlu Aktaş İÖÖ	İkili	21	1281
7	Sacide Ayaz İÖÖ	Normal	10	235
8	9 Eylül Ün.v.Hst.İÖÖ	Normal	1	26
	TOPLAM			6311

Bornova İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (24)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	80. Yıl Bornova İ.Ö.O.	İkili	25	700
2	Ali Suavi İ.Ö.O.	İkili	35	952
3	Altındağ İ.Ö.O.	İkili	30	833
4	Aşık Veysel Görme Engelliler İ.Ö.O	Normal	13	122
5	Attaroğlu İ.Ö.O.	İkili	18	453
6	Batı Anadolu Çimento İ.Ö.O.	İkili	32	942
7	Batıçım İ.Ö.O.	İkili	40	1826
8	Çamdibi Kordon Birlik İ.Ö.O.	İkili	34	1097
9	Çamiçi İ.Ö.O.	Normal	5	13
10	Çamkıran İ.Ö.O.	İkili	23	805
11	Çiçekli İ.Ö.O.	Normal	5	16
12	Çimentaş İ.Ö.O.	Normal	23	939
13	Doğanlar Hüsnü Bornovalı İ.Ö.O.	Normal	19	749
14	Dokuz Eylül İ.Ö.O.	İkili	15	722
15	Dr. Cavit Özyeğin İ.Ö.O.	Normal	27	1182
16	Ege Ün.v.Tıp Fak.Hast. İ.Ö.O.	Normal		
17	Egridere İ.Ö.O.	Normal	5	31
18	Ergenekon İ.Ö.O.	İkili	25	815
19	Evrenesoğlu İ.Ö.O.	İkili	20	585
20	Ferit Bahriye Ergil İ.Ö.O.	İkili	52	2102
21	General İzzetin Çalışlar İ.Ö.O	İkili	17	347
22	Gökdere İ.Ö.O.	Normal	5	17

23	Gürpınar İ.Ö.O.	İkili	17	572
24	Halide Edip Adıvar İ.Ö.O.	Normal	17	342
25	Halil Atilla Yeşilova İ.Ö.O.	İkili	48	1929
26	Hilal Necmiye Hüsnü Ataberk İ.Ö.O	İkili	41	1456
27	Işıkkent İ.Ö.O.	Normal	17	380
28	İhsane Tuna Dıravacıoğlu İ.Ö.O.	Normal	12	180
29	İsmet Sezgin İ.Ö.O.	Normal	21	548
30	İzmir Ticaret Odası İ.Ö.O.	Normal	17	468
31	Karaçam İ.Ö.O.	Normal	5	29
32	Kars Halil Atilla İ.Ö.O.	İkili	41	1701
33	Kavaklıdere Saliha Hüseyin Özyavuz İ.Ö.O	Normal	9	302
34	Kaymakam Özgür Azer Kurak İ.Ö.O.	Normal	35	960
35	Laka Şadiye Erdemli İ.Ö.O.	Normal	5	15
36	Malazgirt İ.Ö.O.	İkili	23	648
37	Mediha Mahmut Bey İ.Ö.O.	İkili	34	1379
37	Melih Tuncay İ.Ö.O.	İkili	24	875
39	Merkez İ.Ö.O.	Normal	26	955
40	Mevlana İ.Ö.O.	İkili	37	1199
41	Muzaffer Taşdemir İ.Ö.O.	İkili	18	506
42	Naldöken Muharrem Candaş İ.Ö.O.	İkili	26	880
43	Nedret İlhan Keten İ.Ö.O.	Normal	25	877
44	Okutan İ.Ö.O.	İkili	17	488
45	Osman Çınar İ.Ö.O.	Normal	11	245
46	Osmangazi İ.Ö.O.	İkili	34	1210
47	Ömer Özkan İ.Ö.O.	İkili	18	443
48	Ömer Seyfettin İ.Ö.O.	İkili	15	319
48	Özkanlar İ.Ö.O.	İkili	36	1068
50	Pınarbaşı İ.Ö.O.	Normal	20	758
51	Reşat Nuri Güntekin İ.Ö.O.	İkili	45	1411
52	Reşat Turhan İ.Ö.O.	Normal	18	799
53	Sait Güzelcan İ.Ö.O.	Normal	17	391
54	Suphi Koyuncuoğlu İ.Ö.O.	Normal	30	1242
55	Şehit Onbaşı Ali Güner Yeşilbağ İ.Ö.O.	İkili	56	1547
56	Şehit Teğmen Murat Aslantürk İ.Ö.O.	İkili	44	1692
57	Şehitler İ.Ö.O.	İkili	43	1449
58	Tülay Aktaş İşitme Engelliler İ.Ö.O.	Normal	31	322
59	Uzun Hasan İ.Ö.O.	İkili	34	1161

60	Vedide Baha Pars İ.Ö.O.	Normal	18	619
61	Yahya Kemal Beyatlı İ.Ö.O.	İkili	36	1363
62	Yaka Köyü Şengül Mustafa Karaca İ.Ö.O.	Normal	5	46
63	Yavuz Selim İ.Ö.O.	İkili	20	647
64	Yeşilçam İ.Ö.O.	İkili	19	642
65	Yıldırım Beyazıt İ.Ö.O.	İkili	38	1519
66	Yunus Emre İ.Ö.O.	İkili	36	1410
67	Yüzüncü Yıl İ.Ö.O.	Normal	9	325
68	Zehra Hocahanım İ.Ö.O.	İkili	30	943
S.NO	Okulun Adı	Öğretim	ŞUBE	ÖĞRENCİ SAYISI TOPLAM
		Şekli	SAYISI	
1	Özel Bornova İ.Ö.O.	Normal	25	414
2	Özel Ege İ.Ö.O.	Normal	35	728
3	Özel Işıkkent İ.Ö.O.	Normal	17	245
4	Özel Işık Özel Eğitim Merkezi	Normal	8	58
5	Özel Özyurt İ.Ö.O.	Normal	24	428

Buca İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (29)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	23 Nisan İ.Ö.O.	İkili	36	707
2	30 Ağustos İ.Ö.O.	İkili	43	718
3	Ahmet Kutsi Tecer İ.Ö.O.	İkili	16	218
4	Akıncılar İ.Ö.O.	İkili	38	829
5	Akşemsettin İ.Ö.O.	İkili	23	307
6	Ali Kuşçu İ.Ö.O.	İkili	29	411
7	Ali Rıza Efendi İ.Ö.O.	İkili	34	647
8	Atatürk İ.Ö.O.	İkili	53	951
9	Belenbaşı İ.Ö.O.	Normal	5	27
10	80.Yıl Betontaş İ.Ö.O.	Normal	10	135
11	Buca İ.Ö.O.	İkili	54	1247
12	Burhan Özfatura İ.Ö.O.	Normal	10	122
13	Çakabey İ.Ö.O.	İkili	21	292
14	Çamlık İ.Ö.O.	İkili	32	423
15	Çamlıkule İ.Ö.O.	İkili	38	896
16	D.E.Ü.Vakfı Özel 75.Yıl İ.Ö.O.	Normal	14	137
17	Dirayet Süren İ.Ö.O.	İkili	25	387
18	Doğancılar İ.Ö.O.	Taşmalı	0	0
19	Ege İhracatçıları Birliği İ.Ö.O.	İkili	30	443
20	Gazi İ.Ö.O.	İkili	48	1102
21	Hasan Ali Yücel İ.Ö.O.	İkili	22	421
22	Hüseyin Avni Ateşoğlu İ.Ö.O.	İkili	38	820
23	İrfan Nadir İ.Ö.O.	İkili	18	291
24	İsmail Şekip Uyal İ.Ö.O.	İkili	40	916
25	İsmet Yorgancılar İ.Ö.O.	Normal	24	279
26	Karaağaç Türk Kadınlar Konseyi İ.Ö.O.	Normal	8	52
27	Kaynaklar İ.Ö.O.	Normal	23	241

28	Kaynaklar Zeki Püskülcü İ.Ö.O.	Normal	5	36
29	Kıbrıs Şh.Yzb.Cengiz Topel İ.Ö.O.	İkili	16	277
30	Kırıklar İ.Ö.O.	Normal	5	9
31	Kozağaç İ.Ö.O.	İkili	20	306
32	Müşerref-Mahmut Tınas İ.Ö.O.	İkili	38	698
33	Mehmet Emin Yurdakul İ.Ö.O.	Normal	24	365
34	Meşküre Şamlı İ.Ö.O.	İkili	42	867
35	Mimar Kemalettin İ.Ö.O.	İkili	34	495
36	Necip Fazıl Kısakürek İ.Ö.O.	İkili	21	355
37	Ötüken İ.Ö.O.	İkili	20	332
38	Özel Yöneliş İ.Ö.O.	Normal	9	68
39	Recep Ersayın İ.Ö.O.	İkili	44	938
40	Saadet Emir İ.Ö.O.	İkili	45	868
41	Sabri Kolçak İ.Ö.O.	İkili	28	377
42	Süleyman Bilgen İ.Ö.O.	İkili	32	673
43	Fırat Şerif Tikveşli İÖO	İkili	28	384
44	Şh.Ast.Ümit Başaran İ.Ö.O.	İkili	40	568
45	Şh.Üsteğ.Konuralp Özcan İ.Ö.O.	Normal	22	279
46	Tuğsavul İ.Ö.O.	İkili	40	727
47	Tütün İhracatçıları Birliği İ.Ö.O.	Normal	16	189
48	Ufuk İ.Ö.O.	İkili	30	384
49	Makbule Süleyman Alkan İ.Ö.O.	İkili	30	485
50	Vali Rahmi Bey İ.Ö.O.	İkili	58	1048
	TOPLAM		1379	23747

Çiğli İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (47)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Akiş Öğütçü İ.Ö.O.	İkili	22	604
2	Ali Şir Nevai İ.Ö.O.	İkili	26	854
3	Balatçık İ.Ö.O.	İkili	18	523
4	Büyükçiğli İ.Ö.O.			
5	Cahide Ahmet Dalyanoğlu İ.Ö.O.	İkili	40	1122
6	Çifte Havuzlar İ.Ö.O.			
7	Egekent İ.Ö.O.	İkili	25	778
8	Gülen Kora İ.Ö.O.			
9	Güzeltepe İ.Ö.O.	İkili	28	685
10	Hasan Sağlam İ.Ö.O.	Normal	16	386
11	İzzet Gökçimen İ.Ö.O.	Normal	18	650
12	Kaklıç İ.Ö.O.	Normal	9	174
13	Kemal Hadımlı İ.Ö.O.	İkili	16	439
14	80. Yıl İ.Ö.O. (Küçükçiğli İ.Ö.O.)	İkili	24	674
15	Maltepe İ.Ö.O.	İkili	24	763
16	Mehmet Hikmet Kaşerci İ.Ö.O.			
17	Münevver Öğretmen İ.Ö.O.			
18	Sasalı İ.Ö.O.	Tamgün	8	218
19	Selim Diniz İ.Ö.O.	İkili	32	1154
20	Şehit Çevik Ersin Temel İ.Ö.O.	İkili	11	389
21	Tekel İ.Ö.O.	Normal	9	236
22	Turan Çakın İ.Ö.O.	İkili	20	791
23	Tüpraş M. Esat Bozkurt İ.Ö.O.	Tamgün	32	708
24	Yunus Emre İ.Ö.O.			
25	Halk Eğitim Merkezi			
26	A.O.S.B. Eğt. Uyg. Okulu			
27	Neriman Haşim Emirli Anaokulu			

Gaziemir İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (64)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Anafartalar İlköğretim	İkili	32	1280
2	Aslanlar İlköğretim	İkili	8	654
3	Atatürk İlköğretim	İkili	43	1850
4	Cengizhan İlköğretim	İkili	17	515
5	DokuzeYLül İlköğretim	İkili	30	1050
6	Gazikent İlköğretim	İkili	30	1655
7	M. Aysun Özer İlköğretim	ikili	16	499
8	M. Kemalpaşa İlköğretim	Normal	18	825
9	Sabriöney İlköğretim	İkili	10	351
10	Sabiha Gökçen İlköğretim	Normal	11	450
11	Yahya Kemal Beyatlı	İkili	42	1980
12	Dedeoğlu İlköğretim	Normal	16	600
13	Remzidoğan İlköğretim	İkili	39	1200
14	Sarnıç İlköğretim	İkili	27	970
15	Özel vakıf İlköğretim	Normal	7	150
	T O P L A M		346	14029

Güzelbahçe İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (77)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Ali Bayırlar İ.Ö.O.	Normal	21	760
2	Vali Kazım Paşa İ.Ö.O.	Normal	17	448
3	Yelki Hamdi Dalan İ.Ö.O.	Normal	8	259
4	M. Saadet Alanyahoğlu İ.Ö.O.	Normal	8	126
5	Küçükkaya Köyü İ.Ö.O.	Taşımali		22
6	Payamlı Köyü İ.Ö.O.	Taşımali		26
	RESMİ İ.Ö.O. TOPLAMI		54	1641
7	M.E.V. Özel İzmir İ.Ö.O.	Normal	50	1541
8	Özel Deniz İ.Ö.O.	Normal	8	171
9	Özel Piri Reis İ.Ö.O.	Normal	10	225
	ÖZEL İ.Ö.O. TOPLAMI	68	68	1937

Karşıyaka İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (103)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Ali Kaya İöo	Tam	21	490
2	Ankara İöo	İkili	31	1225
3	Atakent İöo	İkili	18	766
4	Atatürk İöo	İkili	17	402
5	Aydoğdu İöo	İkili	20	747
6	Cemal Gürsel İöo	İkili	22	704
7	Cemil Akyüz İöo	İkili	37	1480
8	Cemil Atlas İöo	İkili	24	871
9	Cumhuriyet İöo	İkili	27	855
10	Durmuş Yaşar İöo	İkili	25	806
11	Ekrem Hayri Üstündağ İöo	İkili	28	977
12	50.Yıl İöo	İkili	34	1259
13	Emine Lahur İöo	İkili	24	605
14	Emlakbankasi İöo	İkili	21	903
15	Evin Leblebicioğlu İöo	Tam	16	470
16	Evrenpaşa İöo	İkili	58	1704
17	Faik Muhittin Adam İöo	İkili	21	615
18	Fatma Hikmet Kaşerci İöo	İkili	36	1428
19	Fevzipaşa İöo	İkili	31	1150
20	Fuat Köprülü İöo	Tam	13	278
21	Girne İöo	Tam	19	465
22	Gülsefa Firdevs Kapancı İöo	Tam	19	440
23	Gümüşpala İöo	Tam	26	792
24	Hamdullah Suphi Tanriöver İöo	İkili	26	816
25	Hasan Pınarçali İöo	İkili	26	746
26	Hayri Özmeriç İöo	İkili	33	1020
27	İmbat İlköğretim Okulu	İkili	45	1484
28	İnci Şener İöo	İkili	16	535
29	Karşıyaka İöo	İkili	38	1153
30	Kazim Dirik İöo	Tam	13	350
31	Kurtuluş İpek İşeri İöo	İkili	42	1560
32	Kuyumcu Abdullah Altınçubuk İöo	İkili	10	831
33	Lamia Karer İlköğretim Okulu	İkili	24	737
34	Mavişehir İöo	Tam	36	1416

35	Mehmet Seniye Özbey İöo	İkili	16	513
36	Metaş İlköğretim Okulu	İkili	39	1505
37	Metin Aşikoğlu İöo	İkili	26	784
38	Mualla Muzzafer Yersel İöo	Tam	8	224
39	Mustafa Reşitpaşa İöo	İkili	40	1552
40	Mustafa Uygur İöo	İkili	32	1460
41	Mürşide Akyüz İöo	İkili	16	445
42	Mürşide Altınçubuk İöo	İkili	12	680
43	Osman Faruk Verimer İöo	İkili	26	930
44	Öğretmen Kenan Gamsız İöo	İkili	20	610
45	Örnekköy İlköğretim Okulu	İkili	24	837
46	Özgiller Dalan İöo	İkili	33	1005
47	Petkim Latife Hanim İöo	Tam	32	1045
48	Piri Reis İlköğretim Okulu	İkili	17	407
49	Piyale İlköğretim Okulu	İkili	30	1188
50	Sabiha Ahmet Tabak İöo	İkili	24	653
51	Selçuk Yaşar Alaybey İöo	İkili	48	1730
52	Süleyman Eczacıbaşı İöo	İkili	18	707
53	Şair Eşref İlköğretim Okulu	İkili	32	970
54	Şehit Cesur İlköğretim Okulu	İkili	32	1020
55	Şehit Fehmi Bey İöo	İkili	24	1122
56	Şehit Nazimbey İöo	İkili	26	962
57	Şemikler İlköğretim Okulu	İkili	29	869
58	Talatpaşa İlköğretim Okulu	İkili	31	975
59	Ticaret Borsası İöo	Tam	24	652
60	Türkbirliği İlköğretim Okulu	İkili	35	1229
61	Şh.Yüzbaşı Ali Rıza Sadak İöo	Tam	11	355
62	Yüzcüncü Yıl İlköğretim Okulu	İkili	29	945
63	Zihni Üstün İlköğretim Okulu	Tam	31	1440
64	Zübeyde Hanim İöo	Tam	23	1000
65	Özel Başarı İöo	Tam	23	446
	Toplam		1708	58340

Konak İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (112)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	Adnan Mazıcı İlköğretim Okulu	İkili	31	792
2	Adil İçel İlköğretim Okulu	İkili	23	625
3	Agah Efendi İlköğretim Okulu	İkili	45	1430
4	Ragıp Üzümcü İlköğretim Okulu	İkili	69	2636
5	Ali Akatlar İlköğretim Okulu	İkili	49	1679
6	Ali Erentürk İlköğretim Okulu	İkili	17	325
7	Ali Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu	İkili	26	854
8	Alsancak Melih Özakat İlköğretim Okulu	Normal	44	1330
9	Aydınoğlu Mehmet Bey İlköğretim Okulu	İkili	28	747
10	Barbaros Hayrettin İlköğretim Okulu	İkili	45	1544
11	Boğaziçi İlköğretim Okulu	İkili	30	819
12	Cemil Midilli İlköğretim Okulu	İkili	42	1391
13	Cevdet Güçlüer İlköğretim Okulu	İkili	43	1618
14	Çamdibi İlköğretim Okulu	Normal	8	175
15	Çimentepe İlköğretim Okulu	İkili	18	437
16	9 Eylül İlköğretim Okulu	Normal	18	473
17	Duatepe İlköğretim Okulu	İkili	9	183
18	Dumlupınar İlköğretim Okulu	İkili	39	1460
19	Duğrallar İlköğretim Okulu	İkili	50	1669
20	Emir Sultan İlköğretim Okulu	İkili	26	817
21	Emrullah Efendi İlköğretim Okulu	İkili	29	764
22	Eserkent İbrahim Kavur İlköğretim Okulu	İkili	50	1455
23	Esentepe İlköğretim Okulu	İkili	17	606
24	Eskiizmir İlköğretim Okulu	İkili	30	1076
25	80. Yıl Eşrefpaşa İlköğretim Okulu	İkili	26	891
26	Fatih Mehmet İlköğretim Okulu	İkili	29	882
27	Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu	İkili	76	2259
28	Fevzi Özakat İlköğretim Okulu	İkili	33	870
29	Gazi İlköğretim Okulu	İkili	27	871
30	Gaziosmanpaşa İlköğretim Okulu	Normal	12	325
31	Gültepe İlköğretim Okulu	Normal	19	585
32	Gürçeşme İlköğretim Okulu	İkili	36	1408
33	Güzelyalı İlköğretim Okulu	İkili	65	1879
34	Hacı Şakir Eczacıbaşı İlköğretim Okulu	İkili	32	837
35	Hakimiyet-i Milliye İlköğretim Okulu	İkili	38	1358
36	Halide Edip Adivar İlköğretim Okulu	Normal	8	170
37	Halitbey İlköğretim Okulu	İkili	31	998
38	Hamdi Dalan İlköğretim Okulu	Normal	8	157
39	Hatice Hanım İlköğretim Okulu	İkili	33	1204
40	Hüseyin Akdağ İlköğretim Okulu	İkili	60	2293
41	İbn-i Sina İlköğretim Okulu	İkili	17	487
42	İlkkurşun İlköğretim Okulu	İkili	46	1812
43	İnkılap İlköğretim Okulu	İkili	29	1099
44	İsmetpaşa İlköğretim Okulu	İkili	24	927
45	İyiburnaz İlköğretim Okulu	İkili	66	2373
46	Kadifekale İlköğretim Okulu	---	---	---
47	Kadifekale Zübeyde Hanım İlköğretim Okulu	İkili	36	1520
48	Kahramanlar İlköğretim Okulu	Normal	13	298
49	Karabağlar İlköğretim Okulu	Normal	18	627
50	Kazım Karabekir İlköğretim Okulu	İkili	34	917
51	Kemal Atatürk İlköğretim Okulu	İkili	33	1165

52	Kemal Reis İlköğretim Okulu	Normal	16	437
53	Kestelli Şerife Eczacıbaşı İlköğretim Okulu	İkili	29	807
54	Kıbrıs Şehitleri İlköğretim Okulu	İkili	49	1201
55	Kocatepe Mehmet Lütfiye Dönmez İlköğretim Okulu	İkili	19	402
56	Limontepe İlköğretim Okulu	İkili	27	696
57	Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	İkili	44	1390
58	Mehmetçik İlköğretim Okulu	İkili	23	838
59	Meliha-Doğan Akad İlköğretim Okulu	İkili	20	540
60	Mevlana İlköğretim Okulu	İkili	14	443
61	Mimar Sinan İlköğretim Okulu	İkili	42	1176
62	Misak-ı Milli İlköğretim Okulu	İkili	27	1038
63	Mithatpaşa İlköğretim Okulu	İkili	8	262
64	Murat Reis İlköğretim Okulu	İkili	27	688
65	Mustafa Baykaş İlköğretim Okulu	İkili	24	773
66	Mustafa Kemal İlköğretim Okulu	İkili	29	890
67	Mustafa Rahmi Balaban İlköğretim Okulu	İkili	36	1136
68	Mustafa Urcan İlköğretim Okulu	İkili	33	1224
69	Müdafaa-i Hukuk İlköğretim Okulu	İkili	20	741
70	Namık Kemal İlköğretim Okulu	İkili	18	455
71	Nazire Merzeci İlköğretim Okulu	İkili	46	1883
72	Necatibey İlköğretim Okulu	İkili	45	1473
73	Nuri Öz İlköğretim Okulu	Normal	19	472
74	19 Mayıs İlköğretim Okulu	İkili	30	1058
75	Osman Kibar İlköğretim Okulu	İkili	24	842
76	Öğretmenler Şeker Mevhibe İlköğretim Okulu	Normal	22	609
77	Ömer Lütfü Akad İlköğretim Okulu	İkili	26	760
78	Peker İlköğretim Okulu	İkili	35	1110
79	Rakım Erkutlu İlköğretim Okulu	İkili	17	543
80	Remzi Oğuz Arık İlköğretim Okulu	İkili	32	904
81	Rıdvan Nafiz Edgüer İlköğretim Okulu	İkili	16	435
82	Rıza Özmenoğlu İlköğretim Okulu	İkili	39	976
83	Saadet Onart İlköğretim Okulu	İkili	24	649
84	Sacide Ayaz İlköğretim Okulu	Normal	8	222
85	Sadettin Tezcan İlköğretim Okulu	İkili	19	264
86	Sakarya İlköğretim Okulu	Normal	10	285
87	Salih İşgören İlköğretim Okulu	İkili	28	854
88	Saliha Hüseyin Özyavuz İlköğretim Okulu	Normal	17	578
89	Sarikamış İlköğretim Okulu	İkili	13	260
90	Seniha Mayda İlköğretim Okulu	İkili	32	1310
91	Seyfi Gülmezoğlu İlköğretim Okulu	İkili	28	698
92	Şehit Gazeteci Hasan Tahsin İlköğretim Okulu	İkili	30	932
93	Şehit Fazılbeş İlköğretim Okulu	İkili	22	626
93	Şehit Fethibeş İlköğretim Okulu	Normal	18	512
95	Şehit Halit Taş İlköğretim Okulu	İkili	19	608
96	Şehit Komando Er Fatih Özcan İlköğretim Okulu	İkili	53	1650
97	Şehit Muzaffer Erdönmez İlköğretim Okulu	İkili	27	809
98	Şehit Üsteğmen Sadullah Sever İlköğretim Okulu	İkili	34	937
99	Şerif Remzi İlköğretim Okulu	İkili	28	1091
100	Tahir Merzeci İlköğretim Okulu	İkili	34	1239
101	Tınaztepe İlköğretim Okulu	İkili	26	627
102	Turgut Reis İlköğretim Okulu	İkili	33	939
103	Uluğbey İlköğretim Okulu	İkili	34	1194
104	Uzundere İlköğretim Okulu	İkili	15	309
105	Ülkü İlköğretim Okulu	İkili	36	1215
106	Vali Kazım Paşa İlköğretim Okulu	İkili	26	809
107	Vasıf Çınar İlköğretim Okulu	İkili	25	683

108	Yapıcıoğlu İlköğretim Okulu	Normal	16	641
109	Yeşiltepe 26 Ağustos İlköğretim Okulu	İkili	40	1509
110	75. Yıl İlköğretim Okulu	İkili	27	939
111	Yıldırım Kemal Bey İlköğretim Okulu	İkili	25	937
112	Yüzbaşı Şerafettin İlköğretim Okulu	İkili	49	1565
113	Zafer İlköğretim Okulu	İkili	29	707
114	Zeyni Hanım İlköğretim Okulu	İkili	16	440
115	Ziya Gökalp İlköğretim Okulu	Normal	27	826
116	Kavacık Köyü İlköğretim Okulu	Normal	5	51
Toplamı		116	3364	106234

Narlıdere İlçesi Okullar ve Toplam Öğrenci Sayısı (134)

S.No	Okulun Adı	Öğretim Şekli	Şube Sayısı	Öğrenci Sayısı
1	12 Eylül İlköğretim Okulu	İkili	24	765
2	Oğuzhan ilköğretim okulu	Normal	31	924
3	Mustafa Şık İlköğretim Okulu	İkili	26	817
4	80. Yıl Narlıdere İÖÖ.	Normal	16	510
5	İnönü İÖÖ.	İkili	35	903
6	İhsan Çelikten İÖÖ.	Normal	16	371
7	Kılıçarslan İÖÖ.	İkili	24	616
8	Didem Işıklı İlköğretim Okulu	İkili	8	253
9	Hasan İÇYER İlköğretim okulu			
	TOPLAM			5159

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında İzmir’de doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini İzmir’de tamamladı.1990 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okuluna girdi. 1994 yılında Hemşirelik yüksek okulunda öğrenimini tamamladıktan sonra aynı yıl Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulunda Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 1994- 2001 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde dahiliye ve psikiyatri kliniklerinde hemşire olarak çalıştı. 2001 yılı Aralık ayında Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2002 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulunda Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalında doktora eğitimine başladı. Halen aynı eğitim kurumunda öğretim görevlisi olarak görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.